

Управління розвитком

*Харківський національний
економічний університет*

*Міжнародна
науково-практична конференція
"Економічний розвиток України
в актуальному просторі і часі"*

27 – 28 жовтня 2006 року

Збірник наукових статей

видається 2 рази на рік

№ 5, 2006

Харків. Вид. ХНЕУ, 2006

Засновник і видавець

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Реєстраційний номер свідоцтва КВ №5948 від 19 березня 2002 р.

Затверджено на засіданні вченої ради університету.

Протокол №1 від 31.08.2006 р.

Редакційна колегія

Пономаренко В. С. — докт. екон. наук, професор (головний редактор)

Афанасьєв М. В. — канд. екон. наук, професор

Внукова Н. М. — докт. екон. наук, професор

Грігорян Г. М. — докт. екон. наук, професор

Гриньова В. М. — докт. екон. наук, професор

Дікань Л. В. — канд. екон. наук, професор

Дороніна М. С. — докт. екон. наук, професор

Іванов Ю. Б. — докт. екон. наук, професор

Кизим М. О. — докт. екон. наук, професор

Клебанова Т. С. — докт. екон. наук, професор

Левикін В. М. — докт. техн. наук, професор

Малярєвський Ю. Д. — канд. екон. наук, доцент

Назарова Г. В. — докт. екон. наук, доцент

Орлов П. А. — докт. екон. наук, професор

Пушкар О. І. — докт. екон. наук, професор

Тодика Ю. М. — докт. юр. наук, професор

Тридід О. М. — докт. екон. наук, професор

Українська Л. О. — докт. екон. наук, професор

Хохлов М. П. — докт. екон. наук, професор

Ястремська О. М. — докт. екон. наук, доцент

Редакція збірника наукових статей

Зав. редакцією **Сєдова Л. М.**

Редактори: **Гузенко О. М.**

Гончаренко Т. О.

Анацька О. В.

Комп'ютерна верстка **Алісової О. А.**

Адреса видавця: 61001, Україна, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Телефони:

(057)702-03-04 — головний редактор

(057)758-77-05 — зав. редакцією

E-mail: vydav@ksue.edu.ua

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.

Рішення про публікацію статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.

Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

При передрукуванні матеріалів посилання на збірник обов'язкове.

Підписано до друку 23.10.2006 р.

Формат 84×108 1/16. Папір MultiCopy.

Ум.-друк. арк. 10,0. Обл.-вид. арк. 12,6. Тираж 500 прим. Зам. № 783.

Ціна договірна.

Надруковано з оригінал-макета на Riso-6300 61001, м. Харків, пр. Леніна, 9а.

Видавництво ХНЕУ.

- © Харківський національний економічний університет, 2006
- © Видавництво ХНЕУ, 2006
- дизайн, оформлення обкладинки
- © Управління розвитком, 2006

Секція 1

Реформування та розвиток економіки України за умов глобалізації

УДК 638

Аведян Л. Й

Бараннік І. І.

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В РЕФОРМУВАННІ ТА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Основне питання для України в ХХ столітті полягає в тому, чи здатна вона вибратися з периферії світового розвитку й стати конкурентоспроможною державою. Глобалізація — це імператив, вимога часу, необоротний процес. До неї необхідно прислуховуватися, ураховувати під час розвитку держави, якоюсь мірою пристосовуватися до глобалізаційних процесів [1].

Процесам глобалізації приділяється досить уваги в працях провідних вчених-економістів, таких, як Ю. В. Масленко та М. Ю. Михальов, Ю. Лукашин, О. Єртахов, Л. Панова, В. Пархоменко [1 – 3]. На погляд авторів, в умовах глобалізації слід більше уваги приділяти проблемам реформування та розвитку економіки України. Таким чином, метою статті є розгляд проблем реформування й розвитку економіки України за умов глобалізації.

Сутність глобалізації полягає в економічній і технічній інтеграції. Економічна інтеграція призводить до різкого зростання пересування українських транснаціональних компаній (ТНК), послуг і трудових ресурсів. Технологічна інтеграція сприяє розвитку інформаційно-комунікаційних зв'язків. Важливо враховувати й використовувати можливості глобалізації для подальшого розвитку країни, щоб не залишитися осторонь від світових процесів [3].

Україна на етапі трансформації економіки робить спробу вийти на світові ринки. Важливим завданням на цьому етапі є приведення у відповідність системи менеджменту українських компаній, зокрема через впровадження системи управління якістю. Слід зазначити, що зростаюча більшість вітчизняних компаній впровадили систему управління якістю, але функціонування у швидко мінливому зовнішньому оточенні спонукають до постійного її вдосконалення. Таким чином, необхідним стає аналіз, що саме вкладають науковці в поняття управління якістю. У таблиці подана полісемія поняття управління якістю.

Таблиця

Полісемія поняття управління якістю

Поняття	Зміст
Управління якістю	Аспекти виконання функції управління, які визначають політику, цілі та відповідальність у сфері якості, а також здійснюють їх за допомогою таких заходів, як планування якості, оперативне управління якістю, забезпечення якості й поліпшення якості в рамках системи якості
Управління якістю	Спеціалізований вид управлінської діяльності, до якої належить управління персоналом, фінансами, якістю, проектами, інноваціями, маркетингом і ін.
Управління якістю продукції	Управлінська діяльність, що охоплює життєвий цикл продукції, що системно забезпечує стратегічні й оперативні процеси підвищення якості продукції та функціонування самої системи управління якістю
Управління якістю продукції	Дії, здійснювані при створенні, експлуатації або споживанні продукції з метою встановлення, забезпечення й підтримки необхідного рівня її якості
Управління якістю	Методи й види діяльності оперативного характеру, що використовуються для виконання вимог до якості

Аналіз поняття управління якістю, поданий у таблиці свідчить, що дослідники вкладають різний зміст у це поняття. На погляд авторів, під управлінням якістю слід розуміти спеціалізований вид управлінської діяльності, до якої належить управління персоналом, фінансами, якістю, проектами, інноваціями, маркетингом, що охоплює життєвий цикл продукції, що системно забезпечує страте-

гічні й оперативні процеси підвищення якості продукції та функціонування самої системи управління якістю. Управління якістю має бути постійним, планомірним та цілеспрямованим процесом впливу на всіх рівнях на фактори й умови, що забезпечує створення продукції оптимальної якості й повноцінне її використання [4 – 6].

Таким чином, глобалізація корисніша, ніж шкідлива, її не можна зупинити, вона вже є, відбувається сама по собі під дією об'єктивних законів. Тому до неї потрібно пристосовуватися, використовувати переваги, враховувати недоліки. Впровадження та постійне вдосконалення системи управління якістю на вітчизняних компаніях дасть змогу ефективно функціонувати в умовах глобалізації.

Література: 1. Масленко Ю. В. Стратегія України в умовах глобалізації / Ю. В. Масленко, М. Ю. Михайлев // Сборник тезисов 3 международной конференции. – Донецк: ДонЭГИ, 2001. – С. 35 – 36. 2. Лукашин Ю. До витоків кризи, або Україна в контексті глобалізації // [http:// www. ek. lit. rambler. com](http://www.ek.lit.rambler.com). 3. Ертахов А. Севастополь и Украина — в процессе глобалізації / А. Ертахов, Л. Панова, В. Пархоменко // Бизнес-партнер. – 2003. – 52 с. 4. ДСТУ 3230-95. Управління якістю та забезпечення якості. Терміни та визначення. – К., 1995. – 220 с. 5. Фомичев С. К. Основы управления качеством: Учеб. пособие / С. К. Фомичев, А. А. Старостина, Н. И. Скрябина. – К.: МАУП, 2000. – 196 с. 6. Ребрин Ю. И. Управление качеством: Учеб. пособие. – Таганрог: Изд. ТРТУ, 2004. – 236 с.

Ветров Є. В.

УДК 339.13

СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасна вітчизняна економічна думка дедалі більше концентрується навколо досліджень, пов'язаних з процесами і формами управління світовою системою господарювання, яка, ґрунтуючись на принципах раціональності, справедливості, демократизму та відкритості, зумовлює глобальні зміни планетарного масштабу. У цьому контексті надзвичайно актуальним постає аналіз форм впливу глобалізації на розвиток національної економіки, вироблення стратегії її захисту від негативних наслідків цього процесу.

Інтенсивність пошуку нових форм управління розвитком економіки зростає передусім внаслідок загострення проблем соціально-економічного, екологічного, політичного характеру, які загрожують існуванню населення країни і розв'язання яких виходить за межі можливостей окремої держави. Досвід реформування вітчизняної економіки довів, що процеси глобальної перебудови суспільства надто складні і потребують не послаблення ролі держави, а її посилення. Лише зміна людських відносин та побудова системи керування економічними процесами на світовому рівні здатна їх розв'язати.

На нинішньому етапі суспільного розвитку глобалізацію слід сприймати як об'єктивний процес, що вже реально існує як наслідок розвитку міжнародних економічних відносин. І одним із найвагоміших проявів глобалізаційних процесів є міжнародна інтеграція, що проявляється шляхом створення відповідних об'єднань.

З огляду на реальну ситуацію, в якій нині опинилась Україна, її економічні інтереси концентруються навколо двох економічних центрів — ЄС і СНД. Вступ України до ЄС — це завдання на перспективу, тому вже зараз слід з'ясувати інтереси ЄС стосовно нашої держави та їх відповідність її національним інтересам, а відтак розробляти стратегію входження України до складу ЄС і механізми подолання існуючих перешкод.

Структуруючими параметрами для відносин з СНД мають стати зниження односторонньої залежності національної економіки України від енергоресурсів Росії, пошук альтернативних джерел енергоносіїв, активізація економічних стосунків з іншими державами на рівноправних партнерських засадах.

Роль держави в новій геополітичній ситуації має концентруватися на формуванні стратегій оборонного і наступального характеру. Чільне місце в їх реалізації належить активній політиці регіонів.

Мета оборонної стратегії полягає в тому, щоб протистояти негативному впливу процесів глобалізації, забезпечити цілісність держави та ефективний розвиток національної економіки, використовуючи для цього прогресивні форми світогосподарських зв'язків, а також досягнення світової системи господарювання і потенціал власної економіки. Така стратегія має формуватися на принципах пріоритетності національних інтересів у визначенні ступеня відкритості нашої економіки, розумного протекціонізму стосовно підтримки вітчизняних товаровиробників.

Наступальна стратегія в економічній політиці держави повинна мати довгостроковий характер, враховувати глобальні зміни, які відбуваються у світовій системі господарювання, сприяти ін-

© Ветров Є. В., 2006

теграції національної економіки у світовий економічний простір. При цьому важливо розраховувати на власні можливості. Участь зарубіжних партнерів у вітчизняній економіці має бути лише одним із компонентів економічної стратегії держави. З цих позицій функції держави повинні якісно змінюватися в напрямі поглиблення аналізу й оцінки потоків інформації, які характеризують реальні зміни у світогосподарських зв'язках та їхній вплив на розвиток національної економіки.

Підводячи підсумки, слід відмітити, що, оскільки сьогодні жодна держава світу не може абстрагуватися від впливу процесів глобалізації, вітчизняна економічна політика має дедалі більше орієнтуватися на ті зміни, які відбуваються у світовій системі господарювання, адаптуватися до зовнішньоекономічної ситуації за максимального забезпечення власної незалежності, цілісності та суверенності.

УДК 339.9:338(477)

Григорян Г. М.

ПАРАДИГМА РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Эффективное развитие экономики — основа основ оптимального решения всех задач, стоящих перед обществом. И наоборот, длительное торможение развития экономики ставит под сомнение само существование действующей экономической системы. Иными словами, от характера, способа (формы) и содержательности развития общественного производства зависит судьба самого общества.

Поэтому важнейшей теоретической задачей является исследование специфической сущности и социально-экономической направленности развития Украины в условиях глобализации.

Развитие — фундаментальная категория науки. И, несмотря на эту очевидность, парадоксально, что в вузах по существу перестали изучать главную науку о развитии — материалистическую диалектику [1, с. 51].

Развитию объективно присуще многообразие содержания и форм проявления, а следовательно, и альтернативы, варианты, модели развития. В настоящее время специалисты склонны к тому, чтобы рассматривать интенсивное развитие экономики как наилучший способ ее развития. Несомненно, развитие, базирующееся на совершенствовании средств труда, технологии и организации производства, более прогрессивно, чем экстенсивное развитие. Однако интенсивная форма развития — это, прежде всего, закономерность индустриального развития, возникшая более двух веков тому назад.

Сегодня же принципиально иная историческая обстановка развития экономики и принципиально иные факторы определяют ее преобразование и направленности изменения.

С середины XX века наука стала непосредственной производительной силой. Научные знания, как могучая движущая сила экономики, опережают ее в развитии, определяют ее развитие и создают заделы на перспективу.

В общественном производстве происходит великая в истории революция, освобождающая работника от непосредственного участия в технологическом процессе производства, передающая его (работника) трудовые функции технологического характера автоматам. Эта революция преобразует труд, обуславливает новые основные трудовые функции, выполнение которых требует углубление нового по содержанию труда как синтеза преимущественно интеллектуального труда с физическим [2, с. 168 – 178]. Впервые самым дорогим фактором производства становится рабочая сила. Революция эта имеет своей осью не столько технику, а сколько изменение трудового положения работника, человека [3, с. 271 – 275]. Она (революция) углубляется, расширяется, охватывает новые страны. Глобализация обостряет конкуренцию не в пользу развивающихся стран.

Выход для Украины — создать собственную парадигму развития. Ее составляющими могут быть: ускорение развития науки; коренное совершенствование подготовки кадров в вузах; подготовка рабочей силы к преимущественно интеллектуальному труду в сочетании с физическим; обновление техники и технологии производства на основе достижений науки; приобретение патентов, лицензий и их скорейшее внедрение; создание совместных предприятий с участием передовых корпораций других стран; качественное улучшение условий жизни и труда трудящихся масс. Резко возрастает роль государства в реализации такой программы развития.

Литература: 1. Босенко В. А. Всеобщая теория развития. — К.: Логос, 2001. — 472 с. 2. Григорян Г. М. Событийность: история и современность. Монография. — Харьков: Изд. ХГЭУ, 2002. — 188 с. 3. Экономическая теория: истоки и перспективы. — М.: МГУ ТЕИС, 2006. — 1000 с.

© Григорян Г. М., 2006

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІМПОРТУ УСТАТКУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Інтеграція України у світовий економічний простір і господарська самостійність машинобудівних підприємств створює сприятливі умови для здійснення імпорتنних операцій [1]. Це пов'язане з тим, що до національних виробників машин і обладнання додаються іноземні постачальники, розширюються можливості вибору ділового партнера. Однак, питома вага машин у загальному обсязі імпорту країни не перевищує 15% [2]. Це свідчить про те, що український імпортер не має технологічної спрямованості. Аналіз стану машинного парку підприємств м. Харкова показав, що відновлення обладнання йде низькими темпами, простежуються тенденції зі збільшення зносу основних засобів.

Морально та фізично застаріле обладнання ускладнює виготовлення продукції з високими техніко-економічними характеристиками. Впровадження прогресивних машин дозволить збільшити продуктивність праці, використати сучасні технології виробництва, скоротити відходи матеріалів, зменшити втрати від браку. До того ж використання для виробництва продукції машин відомих фірм-виробників створює позитивний імідж підприємству. Однак вітчизняні підприємства часто укладають імпортні угоди не обґрунтовано. Для вибору імпортером найкращого постачальника машин пропонується використовувати метод, заснований на визначенні його узагальнюючого рейтингу, в якому кількісно враховуються технічні, економічні характеристики машини та показники, що характеризують фірму і країну виробника.

Показниками, що мають найсуттєвіший вплив на вибір постачальника, є: техніко-економічні характеристики машини — надійність, якість гарантійного та післягарантійного обслуговування, ціна, умови оплати та поставки; імідж фірми-виробника машини на міжнародному ринку; політичний ризик, рівень економічного розвитку країни-виробника, її географічна близькість до України, відмінність у стандартах товарів країни-виробника.

Оцінку рейтингу постачальника машин рекомендується здійснювати за методикою багатомірного порівняльного аналізу. При цьому формується матриця вихідних даних за кожним фактором кожної машини. Стандартизовані коефіцієнти матриці розраховуються за формулою (1), узагальнюючий рейтинг підприємства-постачальника — за формулою (2):

$$X_{ij} = a_{ij} / \max a_{ij}, \quad (1)$$

$$R_j = K_1 X_{1j}^2 + K_2 X_{2j}^2 + \dots + K_n X_{nj}^2, \quad (2)$$

де X_{ij} — стандартизований коефіцієнт;

a_{ij} — елемент вихідної матриці;

R_j — узагальнюючий рейтинг підприємства-постачальника;

K_n — ваговий коефіцієнт впливу фактора на ухвалення рішення про закупівлю.

Постачальник, узагальнюючий рейтинг якого найвищий, є для конкретного підприємства найкращим.

Використання запропонованого підходу в практиці машинобудівних підприємств сприятиме більш обґрунтованому вибору закордонного постачальника, формуванню раціональної стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Досягнуте на цій основі підвищення ефективності імпортних операцій машинобудівних підприємств позитивно вплине на кінцеві фінансові результати їх роботи.

Література: 1. Мельник Т. Тенденції розвитку міжнародних торговельних відносин та зовнішнього сектору України // Економіст. — 2004. — №11. — С. 52 — 55. 2. www.ukrstatat.gov.ua

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ВІДКРИТОСТІ НА РОЗВИТОК ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО РИНКІВ УКРАЇНИ

Сучасні тенденції в економіці України характеризуються все більшим включенням країни до міжнародного розподілу праці і зверненням до зовнішнього ринку. Під впливом глобалізації суттєво посилюється зв'язок національної економіки із світовим господарством саме через фінансові ринки. Ключовим елементом для трансформаційних економік, до яких належить і Україна, є формування фінансового сектору, що працює за ринковими правилами, та створення надійної й ефективної фінансової системи [1, с. 185].

Разом з цим наслідки сучасного етапу глобалізації пов'язані із зростаючою нестабільністю фінансових ринків, що може посилювати нестабільність всієї економічної системи. Економіки в умовах ринкової трансформації дуже чутливо реагують на зовнішні чинники, і надзвичайно вразливі до фінансових потрясінь. Все це обумовлює важливість вивчення впливу фінансової відкритості на розвиток внутрішнього ринку в цілому.

Фінансова відкритість економіки виражається у збільшенні міжнародних капіталопотоків у формі прямих та портфельних інвестицій, зростанні обсягів торгівлі на валютних біржах, розвитку платіжних систем та безготівкових розрахунків тощо. Але, незважаючи на переваги, які несе за собою фінансова лібералізація, останнім часом ситуація на ринку капіталу суттєво не змінилася: терміни кредитування не збільшилися, ставки кредитування знижуються дуже повільно, а інвестиційні потоки до України демонструють стійку тенденцію до зниження.

В Україні можливість виникнення фінансових ризиків і пов'язаної з ними нестабільності економічної системи підвищується у зв'язку з низкою макроекономічних проблем внаслідок ринкової трансформації української економіки. Неприятлива галузева структура ВВП в Україні підвищує можливість виникнення фінансових ризиків. У 2004 році у структурі валового внутрішнього продукту України сільське господарство становило 18% (в США — 0,9%); індустрія — 45,1% (в США — 19,7%); послуги — 36,9% (в США — 79,4%) [2]. Проблема ефективної міжнародної спеціалізації на зовнішньому ринку стає ще актуальнішою в умовах глобалізації світової економіки та переходу її в постіндустріальну стадію.

Внутрішні фінансові ресурси в Україні, зосереджені в підприємствах і банках, є вкрай обмеженими, і їхнє використання на цілі економічного зростання є недостатнім. Через це важливого значення набуває залучення іноземних інвестицій. Однак загрозою фінансової стабільності є також і надмірна залежність від притоків капіталу підприємств, які функціонують на внутрішньому ринку. У зв'язку з цим важливо, щоб залучений капітал спрямовувався переважно на цілі виробничих інвестицій, а не на цілі споживання або низьковиробничих капіталовкладень. Однак інвестиційно привабливими в Україні залишаються підприємства швидкоокупних видів економічної діяльності, таких, як оптова торгівля і посередництво в торгівлі, в які в 2004 р. капіталовкладення склали 16,6% загального обсягу інвестицій. У той час як у підприємства машинобудування — тільки 8,1% [3]. Тому фінансова лібералізація також може бути небезпечною, якщо вона призводить до припливу короткострокових іноземних інвестицій.

Вищеописані тенденції призводять до неоднорідного впливу відкритості економіки на розподіл доходів. Лібералізація торгівлі та фінансова відкритість породжує неоднозначні за своїм впливом тенденції в економічному розвитку країн і активізує проблему оптимального співвідношення між отриманими вигодами та зазнаними втратами.

Література: 1. Томас В. Якість економічного зростання: Пер з англ. / В. Томас, М. Дайламі, А. Дарешвар; [Наук. ред. пер. О. Кілієвич. — К.: Вид. Соломії Павличко "Основи", 2002. — 352 с. 2. www.cia.gov 3. Зовнішня торгівля товарами за 2004 рік. Експрес-довідь. Держкомстат // www.ukrstat.gov.ua 4. Майер Джеральд М. Основні проблеми економіки розвитку / Майер Джеральд М., Раух Джемс Е., Філіпченко Антон. — К.: Либідь, 2003. — 668 с.

ВИЗНАЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розвиток сучасної світової економіки в останні 20 років визначається рядом суперечливих тенденцій і процесів глобалізації. Вони зачіпають тенденції у сфері зайнятості та соціальної політики і є визначальними для економічного розвитку країн. Більшість з останніх публікацій і досліджень українських авторів спрямовані на пошук можливостей для України скористатися зазначеними процесами для приєднання до спільноти розвинених країн [1 – 3].

За типологією країн Світового банку Україна займає лише 112-те місце за рівнем ВВП на душу населення [2, с. 6 – 8]. Що ж до конкурентоспроможності, то вона також досить низька [3, с. 150 – 151]. Мета даної роботи полягає в тому, щоб визначити прийнятні в умовах глобалізації зовнішньоекономічні пріоритети України для забезпечення вагомого покращення соціально-економічної ситуації в суспільстві. При цьому, оскільки глобалізація підсилює взаємозалежність країн, необхідно виходити більше з екзогенних факторів – стану інших країн.

На даному етапі, коли конкурентоспроможність розвинутих країн і їх соціальна стабільність може виявитися під загрозою, вони прагнуть змінити автономності та замкнутості їх економік від зовнішнього середовища [3, с. 83]. Це підкреслить парадоксальність положення нашої країни у світі, коли вона юридично є нібито членом європейської і світової спільноти, а фактично не може розраховувати на гідне місце в співтоваристві розвинутих країн.

Продукція, яку Україна виробляє і вироблятиме в найближчі роки, знаходить все більший попит у країнах, що розвиваються, чий ринок має схожі з нашим риси у його індустріальній орієнтованості та сировинній залежності і відрізняється величезною місткістю [4]. Також українська економіка потребуватиме сировини та енергоносіїв. Розвинуті країни на світовому ринку виступають як їх імпорттери, тому партнерами України в цій сфері повинні стати країни, що розвиваються. У свою чергу для підвищення конкурентоспроможності економіки Україна потребує наукового співробітництва з розвинутими країнами: створення спільних підприємств, придбання технологій, сприяння власним розробкам.

В умовах глобалізації для цього критично необхідне формування місткого внутрішнього ринку, без якого Україна завжди буде вразлива від світових тенденцій і не матиме засобів забезпечувати науково-технологічний розвиток. Втрати експортних галузей України (найбільш конкурентоспроможних) будуть фактично втратами національної економіки і держави, якщо не буде достатньо місткого внутрішнього ринку. Необхідне забезпечення притоку інвестицій як власних, так і зовнішніх у галузі, що переважно орієнтовані на внутрішній ринок.

Україні в умовах глобалізації слід дотримуватися положення буферно-транзитної економіки в питаннях регіональної інтеграції, оскільки остаточне приєднання до будь-яких закритих об'єднань значно обмежує зовнішньоекономічні можливості України, як у науковому, так і економічному співробітництві.

Важливим положенням є те, що при визначенні зовнішньоекономічних пріоритетів необхідно виходити не тільки з власних можливостей і стану України, а й з перспектив інших країн на найближче майбутнє у співвідношенні з власним інтересом України. Це в першу чергу обумовлене низькою конкурентоспроможністю української економіки в цілому в умовах загострення конкуренції, спричиненої процесами глобалізації. Перспективи та можливості України в цих умовах залежатимуть, по-перше, від тенденцій у інших країнах і регіонах світу, по-друге, від ступеня й ефективності участі держави в міжнародному науковому та зовнішньоекономічному співробітництві в інтересах забезпечення економічного і соціального розвитку суспільства.

Література: 1. Чухно А. Актуальні проблеми стратегії економічного та соціального розвитку на сучасному етапі // Економіка України. – 2004. – №4. – С. 15 – 23. 2. Чернецький Ю. О. Місце України в сучасній типології національних економік // Економічна теорія. – 2005. – №3 – С. 6 – 17. 3. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 276 с. 4. Зовнішня торгівля України товарами за січень-лютий 2005 року // www.ukrstat.gov.ua/

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА МИРОВОЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ И ЧЕЛОВЕКА

Экономическое, социально-политическое и культурное развитие на протяжении последних десятилетий происходит под возрастающим влиянием глобализации. Объективный процесс глобализации открывает новые возможности развития, но в то же время обостряет имеющиеся в мире противоречия. В связи с этим вопрос о возможностях дальнейшего экономического развития в условиях глобализации является достаточно актуальным и затрагивает каждого. Проблемы глобализации занимают такие ученые, как Дж. Сакс, Э. Уорнер, Г.-П. Мартин, А. С. Булатов, Г. Н. Григорян и др.

Целью данного исследования является оценка влияния глобализации на мировое экономическое развитие и развитие человека и изменение его личности в условиях интеграции.

Необходимость осознать то, что происходит и произойдет с миром, становится все более очевидной. Сегодня проблема выживания волнует всех. Ее решение находится, на взгляд авторов, в плоскости смены социальных и культурных парадигм. Несмотря на различия в ментальности, традициях, уровнях экономического и духовного развития, приоритетными для всего человечества должны стать общечеловеческие ценности, прежде всего, ценность человеческой жизни и продолжения человеческого рода. Только переосмысление человеческих ценностей может дать шанс человечеству выжить, а главенствующая роль в этом принадлежит повышению культурного и образовательного уровня каждого человека. Развитие возможно только в том случае, если прогресс в науке и технике будет идти наравне с моральным и духовным прогрессом. Объективный анализ показывает, что создание рыночной экономики само по себе не выведет Украину на уровень современной цивилизации. Без вмешательства государства, которое бы противодействовало ущемлению экономически слабых категорий населения, не обойтись [1]. В условиях глобализации особую актуальность приобретает стремление к устойчивому развитию, центральное место в котором занимает проблема учета долгосрочных экологических последствий принимаемых сегодня экономических решений. Можно выделить три направления, обеспечивающие развитие на длительную перспективу:

относительно возобновимых природных ресурсов — их количество не должно уменьшаться в течение некоторого времени, то есть должно существовать хотя бы их простое воспроизводство;

относительно невозобновимых природных ресурсов — необходимо максимально возможное замедление темпов исчерпания их запасов с перспективой замены в будущем на другие неограниченные или возобновимые виды ресурсов;

относительно отходов — должна быть предусмотрена возможность минимизации их количества на основе внедрения безотходных, ресурсосберегающих технологий; загрязнение окружающей среды в перспективе не должно превышать его современного уровня [2].

Что касается человека, то, с одной стороны, глобализация требует от него постоянного самосовершенствования, а, с другой стороны, разве может человек развиваться, если он думает лишь о том, как выжить в условиях жесткой конкуренции. Наблюдения последних лет показывают, что человек, его поведение, структура его личности, список его ценностей и целей радикальным образом изменились. И, к сожалению, в списке ценностей доминируют материальные блага. Изменить подобную ситуацию можно только совместными усилиями всего человечества, направленными на переоценку духовных ценностей, на кардинальное изменение экономического сознания и мышления, на повышение культурного уровня. Только в том случае, если культура станет неотъемлемой частью экономической деятельности, можно будет говорить об экономическом развитии.

Таким образом, на взгляд авторов, для решения глобальных проблем современности необходимо создание таких международных организаций, через которые отдельные государства заботились бы об общечеловеческих интересах. Кроме того, только осознание приоритетности общечеловеческих ценностей может привести к выбору оптимального вектора развития.

Литература: 1. Мартин Г.-П. Западная глобализация: атака на процветание и демократию / Г.-П. Мартин, Х. Шуман. – М.: Изд. дом "Альпина", 2001. – 332 с. 2. Білоус О. Г. Глобалізація: безпека розвитку. Монографія / О. Г. Білоус, М. О. Гончаренко. – К.: КНЕУ, 2001. – 736 с.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Трансформаційні процеси в Україні супроводжуються суттєвими інституціональними перетвореннями, які відбуваються за умов формування глобальної моделі світової економіки. Така ситуація призводить до виникнення і необхідності розв'язання "паралельно існуючих" у ній як перманентно транзитивних, так і глобальних економічних проблем. З одного боку, це ускладнює процес трансформації, а з іншого — прискорює темпи перетворень. У цьому контексті зростаючою актуальністю й новими аналітично-дослідницькими можливостями привертає до себе увагу проблема інституціональних перетворень та зумовлених ними соціально-економічних змін, яка підіймалась у численних працях як вітчизняних, так і закордонних економістів [1 – 3], але поки що не стала теоретичною парадигмою економічного розвитку.

З огляду на це, метою дослідження є аналіз сучасної теоретичної бази інституціональних перетворень та визначення шляхів підвищення її ефективності в Україні. Для досягнення цієї мети було застосовано порівняльний, логічно-історичний та прогнозний методи, системний підхід, аналіз "сильні-слабкі сторони" тощо.

Інституціональні зміни — безперервний процес кількісно-якісних і сутнісних змін та перетворень різних соціальних й економічних інститутів, що відбуваються в транзитивних економіках практично безперервно. Досвід проведення останніх в Україні свідчить: саме радикальні рішення найчастіше сприяли виникненню інституціональних пасток (ІП) та зростанню трансакційних витрат, пов'язаних із санкціями дотримання норм. Тому основними завданнями держави на сучасному етапі є: по-перше, з'ясування відповідності інститутів, що імпортуються та конструюються, існуючим неформальним правилам і звичкам; по-друге, подолання неефективної рівноваги, досягнення доцільності, легітимності та прозорості власності, позбавлення суспільства від дефіциту довіри і дефіциту права; по-третє, забезпечення різноманітності "інституціональної фауни" для збільшення можливостей виходу із ІП; по-четверте, поглиблення політичної конкуренції за рахунок перерозподілу політичної влади і недопущення монополізації владних інститутів для пом'якшення протиріч в інституціональній структурі економіки і створення сприятливих умов для подальших, поступових, бажано еволюційних, але абсолютно неминучих інституціональних змін; по-п'яте, передбачення певного перехідного режиму для інституціональних інновацій, що зачіпають інтереси мільйонів людей, включаючи навіть можливість створення проміжних інститутів; по-шосте, вилучення перехідної ренти на користь держави для запобігання невиправданій диференціації доходів і криміналізації суспільства; по-сьоме, недопущення перетворення перехідних норм у постійно діючі й неефективні в довгостроковій перспективі, передбачення механізмів їх автоматичного скасування або поступового демонтажу; по-восьме, обов'язкове врахування культурної інерції й попередньої траєкторії розвитку економічної системи для запобігання виникнення інституціонального конфлікту.

Формування теоретичної парадигми трансформаційних процесів неможливе без урахування досягнень сучасної інституціональної теорії, яка органічно поєднує економічні, соціологічні і психологічні підходи, адаптована до конкретно-історичних умов нашої країни та зорієнтована на світові тенденції. Інституціональні перетворення повинні мати науково обґрунтований та виважений, бажано еволюційний, характер, і кожному з них повинні передувати заходи щодо прогнозування та уникнення можливих інституціональних пасток.

Література: 1. Шаститко А. Новая институциональная экономическая теория. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2002. – 592 с. 2. Олейник А. Институциональная экономика. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 416 с. 3. Яременко О. Переходные процессы в экономике Украины: институциональный аспект. – Харьков: Основа, 2003. – 196 с.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

За умов розвитку трансформаційних процесів в економіці України та впливу глобалізаційних тенденцій економіка України опинилася в скрутному становищі. В працях таких вчених, як О. Г. Белорус, Д. Г. Лукьяненко, О. М. Гончаренко, Ю. М. Мацейко, В. А. Зеленко, Р. Алкалі, Д. Гавриков, В. Мартинов, А. М. Динкін [1 – 4] досить докладно розглянуті проблеми трансформації та переходу до глобального суспільства, однак ще має невизначеність ряд питань: вибір моделей економічного зростання для України і пом'якшення наслідків трансформації та глобалізації.

У найбільш розвинених країнах складається постіндустріальна "нова економіка" — технологічний і господарський устрій, у якому роль головного виробничого ресурсу відіграють знання й інформація. Р. Алкалі дає визначення "нової економіки" як економіки, що ґрунтується на інтенсивному впровадженні інновацій і нових способів ведення бізнесу, що впливають на зростання продуктивності праці [2, с. 20].

До найважливіших особливостей розвитку країн в умовах глобалізації та трансформації економіки відносяться значні вкладення у великі науково-дослідні проекти. Прискорення НТП, зумовлене розгортанням інформаційно-комунікаційної революції, оголило й збільшило розбіжності в здатності й готовності цих країн адаптуватися до вимог життя, котрі постійно підвищуються.

Аналіз сучасних підходів дослідження механізмів соціально-економічної динаміки глобального суспільства ґрунтується на наступних принципах. По-перше, незворотний характер змін спрямований на постійне поліпшення кількісних і якісних характеристик функціонування економіки; по-друге, нелінійний характер еволюційних змін виявляється в тому, що різні галузі й підприємства мають різні темпи впровадження нової техніки та передових виробничих навичок. Поряд зі швидким поширенням нововведень і відповідною реконструкцією в певних сферах діяльності спостерігається повільний еволюційний технічний прогрес у багатьох інших сферах. Змістова сторона нерівномірності пояснюється постійним опором інституціональної системи суспільства змінам будь-якого роду. Чим більш активні в конкретному національному організмі "пережитки" традиційних інститутів, тим більш повільним і нерівномірним буде його рух, і навпаки. Цим фактором пояснюється безупинне нарощування темпів соціально-економічного зростання в країнах Західної Європи.

На національному рівні глобалізація торкається інституціональних основ: пом'якшення наслідків глобалізації відбувається на основі наукової політики і, частково, промислової і регіональної політики; в процесі глобалізації зростає роль держави у створенні сприятливого інноваційного середовища; з'явилися нові форми співробітництва і партнерства приватного бізнесу, держави й наукових кіл; держава стимулює прямими і непрямими методами кооперацію, націлену на комерціалізацію результатів НДДКР та розширення попиту на результати діяльності державних дослідницьких центрів; наукові заклади відходять від класичної схеми "наука + освіта" до схеми "наука + освіта + інноваційний бізнес". Створюються нові структури (фонди, різні форми партнерств із приватним національним і іноземним капіталом), що сприяють зміцненню наукової інфраструктури університетів та розширенню підготовки наукових кадрів; зростає роль регулювання (економічного, соціального, адміністративного) у стимулюванні інноваційних процесів, особливого значення набувають охорона інтелектуальної власності й антимонопольне регулювання; широкого поширення набувають нові механізми прогнозування і вироблення пріоритетів для формування національної інноваційної стратегії.

Література: 1. Белорус О. Г. Глобальные трансформации и стратегии развития / О. Г. Белорус, Д. Г. Лукьяненко, О. М. Гончаренко, Ю. М. Мацейко, В. А. Зеленко; [Рук. авт. колл. и науч. ред. О. Г. Белорус. – К.: Институт мировой экономики и международных отношений, 2000. – 422 с. 2. Alkaly R. The New Economy. – New York: Farrar, Straus and Giroux, 2003. – 320 p. 3. Мир на рубеже тысячелетий. Прогноз развития мировой экономики до 2015 г. / Руководители авт. колл. В. Мартынов, А. М. Дынкин. – М.: Изд. Моск. университетата, 2001. – 446 с. 4. Гавриков Д. Европейский Союз как территория противоречий // Мировая экономика и международные отношения. — 2004. — №12. — С. 88 – 95.

ПРОБЛЕМЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

С расширением и углублением процессов глобализации все более важным становится инновационное развитие экономики страны. По мнению многих ученых-экономистов, "жизнь глобализованного мира будет определяться молниеносным внедрением новаций, постоянной модернизацией" [1, с. 38].

Вопросы взаимовлияния инновационных и глобализационных процессов затрагивались в работах таких ученых, как Т. Фридман, Ф. Фукуяма, А. Уткин, В. Зянько и др. Но следует отметить, что в основном в них рассматривались в качестве примера развитые страны, "лидеры мировой экономической эффективности, которые владеют двумя третями мировой экономики, международной банковской системой, доминируют на рынке капиталов и лидируют в наиболее технически изощренном производстве" [1, с. 39]. Особенности инновационного развития менее развитых стран, в том числе и Украины, в условиях глобализации недостаточно уделялось внимания.

Целью данной работы является рассмотрение проблем инновационного развития Украины в условиях глобализации и возможных путей их решения.

В экономической литературе существует мнение, что в глобализированной экономике демократизирован и облегчен доступ к самой современной технологии. И практически все страны имеют возможность использовать эту технологию, могут гораздо быстрее и легче, чем когда-либо прежде, найти продавцов необходимых им сырьевых материалов, создать пул производителей, договорится с субподрядчиками, привлечь инвестиции и стать, безусловно, нужной, интегральной частью огромной и растущей мировой экономики [1, с. 37]. Но в реальной экономической действительности это возможно лишь для экономики развитых государств. Для стран, которые имеют низкий уровень экономического развития, к которым относится и Украина, это лишь теоретическая возможность, так как для осуществления инноваций необходимы средства.

Исследования мирового опыта показали, что основными источниками финансирования инновационной деятельности являются государственные ассигнования, собственные средства субъектов хозяйствования, кредитные ресурсы, венчурный капитал.

Анализ источников финансирования инновационного развития Украины показал, что бюджетный дефицит не позволяет выделять средства для его осуществления, большинство предприятий находятся не в том финансовом положении, чтобы заниматься инновациями. Для украинской экономики также характерны недоступность дешевых долгосрочных и среднесрочных кредитов и отсутствие рынка венчурного капитала.

В условиях глобализации в процессе финансирования инновационной деятельности значительную роль начинают играть ТНК. Они открывают научно-исследовательские подразделения с целью усовершенствования своей продукции и разработки новых товаров и технологий для удовлетворения потребностей местного рынка, а также, чтобы поддержать и модернизировать за границей свою технологическую базу и использовать научно-исследовательский потенциал. При этом следует заметить, что в основном это происходит в развитых и развивающихся странах, в странах же с переходной экономикой, к которым относится и наше государство, доля филиалов, открытых ТНК, самая низкая [2, с. 85]. Дополнительным минусом для Украины в плане привлечения иностранных инвестиций является политическая нестабильность.

Для решения проблем инновационного развития экономики Украины необходимо, чтобы источники финансирования были разнообразны, в том числе и за счет иностранных инвестиций, достаточны для инвестирования на протяжении всего жизненного цикла инновации и эффективно использовались.

Литература: 1. Уткин А. И. Глобализация: процесс и осмысление. – М.: Логос, 2001. – 256 с. 2. Зянько В. Глобалізація та інноваційний процес: їхній взаємовплив // Економіка України. – 2006. – №2. – С. 84 – 89.

ЗМІНА ОСНОВНИХ КРИТЕРІЇВ ВИЗНАЧЕННЯ ТНК ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На початку XXI ст. світове господарство вступило в якісно нову стадію свого розвитку, першим поштовхом до цього стала поява у світовому господарстві міжнародних корпорацій, що означало вихід підприємницьких структур на якісно новий рівень, визначальна риса якого — втрата капіталом своєї виключно національної природи. Цей процес відбувався двома шляхами: утворенням багатонаціональних корпорацій; утворенням ТНК.

Транснаціональний характер діяльності ТНК давно перейшов економічні кордони і пов'язаний з вирішенням багатьох соціальних та політичних проблем, однак переважна більшість визначень ТНК досі має головним чином економічний характер.

З часу виникнення ТНК не існувало спільної точки зору на питання про кількість країн, у яких відбувається діяльність компанії, яка б дала змогу кваліфікувати її як транснаціональну.

ООН відносить до ТНК будь-яку компанію, що має виробничі потужності за кордоном. Дослідники дають більш конкретне визначення ТНК і при віднесенні компанії до транснаціонального використовують такі критерії: число країн, у яких діє корпорація (не менше п'яти); число країн, де розміщені виробничі потужності корпорації (не менше трьох); позиція лідера на ключовому ринку; частка іноземних операцій у доходах або продажах корпорації (не менше чверті); багатонаціональний склад персоналу і вищого керівництва корпорації.

Серед інших критеріїв класифікації фірми як транснаціональної називалися її кількісно-якісні параметри: корпоративна власність та її розподіл, система управління, число зайнятих, величина та системи заробітної плати, склад вищого управлінського апарату [1 – 5] тощо. Їх вимірювання здійснювалося як на абсолютній, так і на відносній основі.

За ступенем регіоналізації транснаціональні альянси можна класифікувати як: а) національні — створені компаніями однієї країни; б) транснаціональні — створені компаніями двох або більше країн, діють на трансграничній основі; в) глобальні — створені компаніями декількох країн, діють у глобальному масштабі.

Транснаціональні альянси мають певні форми вияву: функціональне призначення, масштаб, джерела транснаціоналізації та ін. (таблиця).

Таблиця

Базисні організаційні моделі міжнародних компаній

Організаційні характеристики	Тип компанії			
	Мультинаціональна	Глобальна	Інтернаціональна	Транснаціональна
Конфігурація активів та можливостей	Децентралізована та національна самодостатня	Централізована та має глобальний масштаб	Джерела основної конкурентоспроможності централізовані, інші децентралізовані	Розподілена, незалежна і спеціалізована
Роль закордонних операцій	Сприйняття й експлуатація локальних сприятливих можливостей	Упровадження стратегій материнської компанії	Адаптація і запозичення конкурентоспроможності материнської компанії	Диференційовані внески з боку національних підрозділів в інтегральні всесвітні операції
Вироблення і дифузія знання	Знання виробляється і зберігається в рамках кожного підрозділу	Знання виробляється і зберігається в центрі компанії	Знання виробляється в центрі і передається в закордонні підрозділи	Знання виробляється спільно і розподіляється у всесвітньому масштабі

Реальністю сьогодення є зростаюче значення транснаціональних корпорацій (ТНК) у економіці, що глобалізується. Глобальні фінансові потоки, багаторівневий контроль у десятках країн і диверсифікованість виробництва мають потребу в сильному кістяку. Сучасні вимоги глобалізації породжують нові форми організації транснаціональних компаній, що дозволяють виграти боротьбу за глобальну ринкову владу.

Література: 1. Рокоча В. Транснаціональні корпорації: Навч. посіб. / В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький. – К.: Таксон, 2001. – 64 с. 2. www.liga.net 3. Дарья Мельник. Кому принадлежит мир // Компаньон. 2006. – №29 – 30. – 21 – 27 июля. 4. Дэниэлс Дж. Международный бизнес / Дж. Дэниэлс, Л. Х. Радеба; [Пер. с англ. – М.: Дело, 1998. – 116 с. 5. Мовсесян А. Г. Философия транснационализации в мировой экономике. // Весник Финансовой академии. – 2000. – №3. – С. 35.

Новікова Т. В.

УДК 339.9:338(477)

Степаненко Н. О.

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасне світове господарство становить глобальний економічний організм, сукупність національних економік, які знаходяться в тісній взаємодії і взаємозалежності, що підкоряються об'єктивним законам ринкової економіки. Перехід економіки України до ринку не можливий без ефективної інтеграції і ствердження України як рівноправного учасника в системі міжнародних економічних відносин у міжнародному поділі праці знаходиться на самому початку.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що сьогодні в Україні потрібно освоювати нові світові господарські зв'язки, узгоджувати національні інтереси з розвитком міжнародної економіки.

Вчені неодноразово досліджували питання міжнародної економічної інтеграції, характерні ознаки глобальної економіки; умови і вектори інтеграції України в сучасну міжнародну економічну систему. Велика увага приділялася ступеню відкритості національної економіки [1; 2].

Під час глобалізації світової економіки ні одна держава світу не може розраховувати на ефективний розвиток, якщо не буде використовувати всі можливості, надані міжнародними ринками [3, с. 232].

Метою роботи є аналіз сучасних тенденцій економічного розвитку України в умовах глобалізації та визначення особливостей участі української економіки в процесі міжнародної економічної інтеграції.

Проблема ефективної інтеграції України в сучасну економічну систему ставить перед вітчизняною економічною наукою низку надзвичайно актуальних завдань, зокрема, опрацювання діалектичних та історико-логічних за змістом засад дослідження умов і наслідків поєднання національних та інтернаціональних інтересів. Загалом доцільно визначити такі акценти сучасних інтеграційних орієнтирів України:

реалізація європейського напряму моделі відкритої економіки з урахуванням особливостей новітньої політики ЄС;

розвиток взаємовигідних зовнішньоторговельних програм з країнами СНД, у першу чергу з Росією, на двосторонній та на багатосторонній основах у межах угод про вільну торгівлю;

динамізація торговельних зв'язків з країнами Балтії, Польщею, Угорщиною, Чехією, Словаччиною, Словенією в контексті політики розширення ЄС;

налагодження співробітництва з країнами Північної Америки на основі статусу України як країни з режимом найбільшого сприяння торгівлі, перш за все із США;

максимальне розширення контактів у товарообмінній сфері з країнами Близького Сходу, Перської затоки і Східної Азії, враховуючи потенціал українського експорту.

З метою досягнення більшої послідовності та результативності інтеграційного процесу необхідне глибоке вивчення його теорії і практики, обґрунтованості інтеграційної стратегії України та деталізація її програми.

© Новікова Т. В., Степаненко Н. О., 2006

Глобальну перспективу України визначатимуть: орієнтована на міжнародну конкурентоспроможність транснаціоналізація української економіки та перехід на інноваційну модель економічного розвитку; зважена політика регіональної інтеграції; ефективна взаємодія зі світовими регулятивними організаціями.

Література: 1. Економічна теорія: Підручник / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с. 2. Політична економія: Навч.- метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / За ред. докт. екон. наук, професора К. Т. Кривенка. – К.: КНЕУ, 2005. – 508 с. 3. Гесць В. М. Перехідна економіка: Підручник / В. М. Гесць, Е. Г. Панченко, Е. М. Лібанова; [За ред. В. М. Гейця. – К.: Вища школа, 2003. – 592 с.

УДК 330.332

Носова О. В.

ВЛИЯНИЕ ПРОЦЕССА ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СТРАН

Научно-техническая и информационная революции заметно изменили условия и характер экономического развития различных частей планеты и структуру международного обмена. В наиболее развитых странах начала складываться постиндустриальная "новая экономика" — технологический и хозяйственный уклад, в котором роль главного производственного ресурса играют знания и информация.

Целью данной работы является изучение взаимовлияния глобализации мировой экономики на технологическое развитие стран. Вопросы анализа роли процесса глобализации на технологический прогресс нашли отражение в целом ряде работ как отечественных, так и зарубежных ученых [1; 2]. В процессе исследования указанной проблемы применяются методы анализа и синтеза, индукции и дедукции, системный подход при изучении взаимосвязи глобализации и технологического развития. К положительным чертам глобализации следует отнести углубление общественного разделения труда, ускорение движения международного капитала, усиление взаимного обмена результатами деятельности, технологиями, сокращение издержек, связанных с производством и реализацией продукции на макро- и микроуровнях, что стимулирует развитие научно-технического прогресса в мире.

Глобализация зависит от возрастания международного обмена технологиями. Два главных канала распространения технологического знания — это международная торговля и прямые иностранные инвестиции (ПИИ). Международная торговля стимулирует обмен знаниями между странами, инновационный процесс через повышение конкуренции на рынке продуктов и услуг. Она способствует увеличению выпуска специализированных товаров для удовлетворения глобального спроса на них, что приводит к стимулированию инновационных разработок в специализированных отраслях производства. ПИИ способствуют получению местными производителями выгод от используемых иностранными компаниями технологических инноваций, а также приобретению организационного опыта эффективного управления, что в конечном итоге позволяет местным компаниям научиться конкурировать на глобальном рынке. Увеличение производительности труда в промышленности как результат процесса развития НИОКР в богатых странах повышает уровень производительности труда в беднейших странах, однако это напрямую зависит от того, насколько страны и с высоким, и с малым доходом открыты для международной торговли, иностранного инвестирования и распространения знаний.

Следует отметить противоречивую природу процесса глобализации. Негативные тенденции, возникающие под воздействием развития современных технологий, выражаются в обособлении и автаркии. В настоящий период эти тенденции еще не проявились в достаточной мере, но под воздействием развития международного обмена технологиями и углубления связей между странами эти процессы будут более осязаемы в будущем. Ряд ученых рассматривает процессы глобализации и регионализации как формы интернационализации. Сохранение национальной специфики стран, их национальной идентичности относится к важнейшей проблеме, вызванной последствиями глобализации. Представляется, что тенденции развития глобализации и интернационализации мировых экономик следует рассматривать как взаимосвязанные и взаимообусловленные процессы углубления общественного разделения труда и создания глобальных информационных сетей. Под воздействием процесса развития глобальных сетей мировая экономика приобретает глобальный характер и более быстро реагирует на происходящие в мире изменения.

© Носова О. В., 2006

Влияние процесса глобализации на технологическое развитие стран свидетельствует о существовании противоречивых тенденций, способствующих научно-техническому прогрессу, так и приводящих к регрессу в экономике, что обусловлено экспортом устаревших технологий в развивающиеся страны. Представляется правомерным проведение политики стимулирования развития новых растущих отраслей в развивающихся странах и странах Восточной Европы, снятие торговых ограничений в отношении указанных стран, создание институционального механизма, обеспечивающего регулирование потоков технологий, финансов, рабочей силы, поддержание макроэкономической стабильности, стимулирование развития венчурного производства, поддержание соблюдения законности в рамках мирового сообщества.

Литература: 1. Білоус О. Г. Глобалізація і безпека розвитку / О. Г. Білоус, Д. Г. Лук'яненко; [За ред. О. Г. Білоус. – К.: КНЕУ, 2001. – 736 с. 2. Archibugi D., Michie J. The globalisation of technology: a new taxonomy // Cambridge University Press. Cambridge. – 1995. – №19. – P. 121 – 140.

Овсиенко О. В.

УДК 338.242.4

Чуприна Е. А.

МОДЕЛИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Постоянно усиливающаяся конкуренция на мировых рынках приводит к тому, что государственные институты все чаще используются для создания конкурентных преимуществ в масштабе мирового хозяйства. В связи с этим в экономической науке идет дискуссия о содержании государственного регулирования в условиях глобализации. В этой дискуссии отчетливо просматриваются две полярные позиции — модель "социального государства" и модель "эффективного государства".

Модель "социального государства" (реализуемая практически во всех развитых странах с незначительными отклонениями) предполагает интенсификацию государственного регулирования, причиной которой является усиление роли личного фактора в развитии современного производства, требующее расширенного участия государства в перераспределительных процессах. Активизация перераспределения в пользу отраслей, обеспечивающих воспроизводство человеческого капитала, позволяет развитым странам максимально использовать созидательный потенциал человека, закрепляя тем самым длительное технологическое доминирование и практически полную недосыгаемость для иностранной конкуренции. На страны "большой семерки" приходится 80 – 90% всей наукоемкой продукции и почти весь ее экспорт [1, с. 44]. В связи с этим можно сказать, что реализация модели "социального государства" способствовала созданию мощнейшего потенциала саморазвития экономической системы.

Критики модели "социального государства", указывая на ее неспособность противостоять интересам крупного международного капитала, выдвигают встречную концепцию государственного регулирования — модель "эффективного государства". Например, по мнению Е. Ясина, конкурентные преимущества на мировых рынках обеспечиваются за счет минимизации государственного вмешательства (путем перекладывания государственных расходов на другие институты), а либеральный поворот в экономической политике — "не случайная флуктуация, а устойчивая тенденция" [2, с. 11]. И все же, несмотря на впечатляющие успехи в реализации модели "эффективного государства" в азиатских странах, по мнению авторов, она достаточно ограничена из-за присущего ей внутреннего конфликта между краткосрочными и долгосрочными целями развития. Ускоренный экономический рост, обеспеченный за счет снятия с государства бремени ответственности за развитие человеческого капитала, так и не сформировал механизма самоподдерживающегося экономического развития, следствием чего является постоянное существование в системе догоняющего развития.

Сравнивая описанные модели в качестве альтернативных, можно сделать вывод о том, что модель "социального государства" обладает большим потенциалом устойчивой конкурентоспособности в условиях глобализации. Государственные институты используются в ней для создания новых рынков и доминирования на них, что фактически означает возможности присвоения большей части мирового ВВП. К сожалению, наша страна вошла в глобальное пространство под воздей-

© Овсиенко О. В., Чуприна Е. А., 2006

ствием стихийных рыночных сил и естественной специализации, что привело к серьезной деградации промышленной структуры, оттолкнуло отечественную экономику на периферию мирового рынка. Поэтому, на взгляд авторов, экономическая политика на нынешнем этапе развития должна быть направлена на овладение главными факторами современного экономического роста, становление производств нового технологического уклада, что предполагает сочетание принципов экономической рациональности и социальной справедливости.

Литература: 1. Яковец Ю. В. Взаимодействие цивилизаций Востока и Запада: осевая проблема XXI века. – М.: МФК, 2001. – 68 с. 2. Ясин Е. Государство и экономика на этапе модернизации // Вопросы экономики. – 2006. – №4. – С. 4 – 30.

УДК 336.71(477)

Олійник О. В.

Пересада В. М.

ЄВРООБЛІГАЦІЇ – ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА СВІТОВИХ РИНКАХ КАПІТАЛУ

В умовах глобалізації світогосподарських зв'язків та необхідності забезпечення потреб свого розвитку фінансовими ресурсами все більша кількість великих вітчизняних банків почала активно виходити на ринки зовнішніх облігаційних запозичень і перш за все на той сегмент, який має назву ринку єврооблігацій.

Для українських банків ринок єврооблігацій виступає перш за все джерелом "довгих" та дешевих грошей, які є необхідними в умовах постійного зростання попиту на банківські кредити.

Різні аспекти функціонування ринку єврооблігацій та шляхи виходу на нього вітчизняних емітентів досліджували С. Я. Боринець, В. В. Голосов, О. Горілей, Р. Кільмухаметов, О. М. Мозговий, В. Корнєєв, В. Міщенко, О. Рогач, І. Лютий та ін.

Проте ця проблема потребує подальшої розробки та більш глибокого висвітлення. Найбільший інтерес викликає порівняльний аналіз переваг та недоліків використання єврооблігацій і синдикуваних кредитів, висвітлення сучасних механізмів випуску єврооблігацій, узагальнення досвіду діяльності українських банків на ринку єврооблігацій. Розгляд цих, а також інших питань виступає метою дослідження.

Єврооблігації — це боргові зобов'язання, що є одним із видів цінних паперів, котрі випускаються позичальником, у тому числі банками при отриманні, як правило, середньострокових та довгострокових кредитів на євrorинку. Маючи всі ознаки облігацій, вони відрізняються деякими особливостями. Так, на відміну від іноземних облігацій, які розміщуються на ринках однієї країни, єврооблігації розміщуються одночасно на ринках кількох країн серед широкого кола інвесторів. Валюта єврооблігаційної позики, як правило, є іноземною і для емітентів, і для інвесторів. Нарешті, гарантом за єврооблігаційною позикою виступають переважно емісійні синдикати, які утворюються банками кількох країн, що здійснюють розміщення єврооблігацій.

Практика розвинутих країн доводить, що єврооблігації порівняно з іншими інструментами залучення фінансових ресурсів мають значні переваги, а саме:

національний контроль: єврооблігації вільні від контролю національних регулятивних органів і не підлягають національним правилам здійснення операцій з цінними паперами тих країн, у валюті яких випущено єврооблігації;

дохідність єврооблігацій і вартість фінансування: єврооблігації мають нижчий рівень доходності й тому є кращим джерелом капіталу для емітентів;

оподаткування доходів і прибутковість інвестування: на відміну від інших цінних паперів з фіксованим доходом процентні доходи за єврооблігаціями сплачуються в повному обсязі, без утримання податку в країні емісії;

валютний ризик: єврооблігації можуть випускатися у будь-якій валюті;

гнучкість: єврооблігації є більш гнучким інструментом як для позичальника, так і для інвестора, адже різні види єврооблігацій можуть бути модифіковані згідно з вимогами інвесторів або емітента.

Недоліками єврооблігацій виступають: тривалість та складність процесу їх емісії, вимоги, які висуваються до емітентів єврооблігацій; значні трансакційні витрати з випуску єврооблігацій.

© Олійник О. В., Пересада В. М., 2006

Розгляд питань, пов'язаних з випуском єврооблігацій, дозволяє зробити висновки про те, що, емітуючи облігації, українські банки можуть залучати значні обсяги фінансових ресурсів на тривалі строки і за відносно низькими цінами. Крім цього, банки, випускаючи єврооблігації, використовують переваги диверсифікації джерел фінансування і, таким чином, зменшують свої валютно-фінансові ризики.

Література: 1. Горилей О. Операція "єврооблігація" // Компаньон. – 2003. – №4. – С. 28 – 31. 2. Лялин С. В. Корпоративные облигации: мировой опыт и российские перспективы. – М.: ООО "ДЭСК-ПРЕСС", 2002. – 336 с.

Піддубна Л. І.

УДК 330.3(477)

ПРОСТОРОВО-ТЕМПОРАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Проблема підвищення конкурентоспроможності економіки України в багатьох дослідженнях розглядається як історичний виклик українському соціуму. В цих умовах суттєво зростає роль тако-го аналітичного інструментарію її дослідження, як просторово-темпоральний аналіз.

Не дивлячись на високий рівень актуальності в економічній науці, донині не достатньо розробленими залишаються ані поняттєвий апарат, ані просторово-темпоральна методологія аналізу проблеми підвищення конкурентоспроможності української економіки.

Причини, згідно з якими параметри простору і часу із "звичайних" перетворилися в "актуальні" для економічного розвитку України, розкриває концепція "виклики — відповіді" А. Тойнбі [1], відповідно до якої будь-яке суспільство як система може відчувати "виклики" або "збурення", які вимагають додаткових зусиль для "відповідей" на нові умови й загрози для її існування. "Виклики" відіграють прогресивну роль, так як через адекватні "відповіді" система піднімається на більш високий ступінь її організації та функціонування. "Відсутність викликів, — зазначає А. Тойнбі, — означає відсутність стимулів до зростання й розвитку" [1, с. 120].

Розробляючи питання виховання й навчання дитини, основоположник російської школи вікової психології Л. С. Виготський, ввів у науковий обіг поняття "актуальний рівень розвитку" та "простір готовності" [2, с. 246].

Сучасні дослідження і, зокрема робота В. В. Чекмарьова [3], вказують на існування простору готовності та актуального рівня розвитку не тільки в кожній окремої особистості, а й у будь-якого господарюючого суб'єкта та в економічній системі. Використовуючи цей методологічний підхід, простір рівня конкурентоспроможності економічної системи може бути дезагреговано на:

1. *Простір актуального рівня готовності* системи до взаємодії з іншими системами, в межах якого конкурентоспроможність системи виключає існування для неї "актуального часу", оскільки параметри її функціонування відповідають "стандартам" надсистеми.

2. *Простір оптимального рівня готовності*, який відображає ситуацію адекватності станів системи та зовнішнього середовища, а підтримка рівня конкурентоспроможності системи в межах цього простору вимагає напруження всіх внутрішніх сил та пошуку нових джерел.

3. *Простір домінування*, в межах якого дія зовнішніх чинників впливу на систему є більш слабкою, ніж дія внутрішніх чинників, а "абсорбція" позитивних чинників відбувається швидко й без суттєвих зусиль. У межах даного простору механізмом підвищення рівня конкурентоспроможності системи виступає самоорганізація системи.

Дезагрегація простору готовності економічної системи за рівнем актуальності, оптимальності та домінування дозволяє враховувати проблемні ситуації, які пов'язані з переходом до нового рівня конкурентоспроможності за рахунок розширення верхньої межі простору готовності або за рахунок зростання актуального його рівня.

Використання просторово-темпорального аналізу дозволяє виявити той стратегічний контекст, при якому економіка України відчуває сьогодні не тільки "виклик" часу, а й "виклик" простору в аспекті її готовності до змагання з економічними системами розвинених країн. Останні,

© Піддубна Л. І., 2006

як зазначається у роботі [4], вже сьогодні функціонують у "режимі самодостатності" та "звуженого інтересу до решти країн світу". За цих умов наступні роки мають стати для України "актуальним" часом, який потребує неординарних зусиль для її ефективного входження в сучасні цивілізаційні процеси.

Література: 1. Тойнби А. Дж. Постижение истории. – М.: Политиздат, 1991. – 360 с. 2. Выготский Л. С. Собрание сочинений. В 6-ти т. Т. 2. – М.: Наука, 1984. – 328 с. 3. Чекмарёв В. В. Экономическое пространство как объект и предмет экономической науки // Философия хозяйства. Альманах Центра общественных наук и экономического факультета МГУ им. М. В. Ломоносова. – 2000. – №3. – С. 59 – 82. 4. Мегатренды мирового развития / Отв. ред. М. В. Ильин, В. Л. Иноземцев. – М.: ЗАО "Изд. "Экономика", 2001. – 296 с.

УДК 378.143

Пономаренко А. А.

Коваль Т. А.

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ И РЕГИОНАЛИЗАЦИИ НА ТАМОЖЕННУЮ ПОЛИТИКУ ГОСУДАРСТВА

На современном этапе развития мировой экономики определяются две главные тенденции — ускоренная глобализация и рост региональной интеграции. Поэтому, на взгляд авторов, важно представлять синтетическое влияние глобализации на форму национальной таможенной политики [1; 2].

В настоящее время проблема модернизации фискальной политики становится все более актуальной. Этот вопрос поднимают многие международные организации, прежде всего те, субъектом деятельности которых является таможенно-тарифный аспект. Поэтому цель данной работы — определение роли фискальной политики в международном товарном обороте [3, с. 45].

Результатом глобализации в таможенной политике является всеобщая редукция пошлин, ограничение автономии национальной таможенной политики, координация между странами в данной сфере и введение общих фискальных тарифов на конкретные виды товаров. Следствием регионализации выступает сохранение автономии в рамках конкретного союза. При этом осуществляется координация таможенной политики, функционируют общие фискальные нормативы и единое законодательство, но только внутри такого образования [2, с. 65].

Нет ни одной национальной экономики, которая не была бы в той или иной степени зависима от какого-то сегмента мирового рынка. Это вызывает перманентный поиск соответствующих эффективных инструментов таможенной политики. В результате выработался иной взгляд на ее роль и формирование новых функций.

В дискуссиях по проблемам глобализации и региональной интеграции акцент делается на следующих моментах. Во-первых, не приведет ли развитие этих процессов к уменьшению независимости национальных таможенных политик. Во-вторых, повышается ли чувствительность страны к процессам, происходящим в мировой экономике. В-третьих, не станут ли тесные отношения между государствами, вытекающие из либеральной торговой политики и применяющиеся в ее рамках средств, причиной нарастания противоречий между отдельными национальными экономиками. В-четвертых, не будет ли выполнение принципиальных для конкретной страны таможенных целей осложнено из-за того, что осуществление общей внешнеторговой политики является компромиссом между разными концепциями и надо перманентно выработать консенсус целей. Поэтому координация таможенной политики — это в основном политическая, а не экономическая задача [1, с. 36].

Развитие товарных рынков и рост международной торговли — наиболее характерные признаки глобализации. Исходя из вышеперечисленного, мы можем сделать вывод, что понимание процессов, связанных с глобализацией, позволит странам свести издержки к минимуму и увеличить собственную выгоду. Экономическая политика государства может стимулировать и поддерживать процессы глобализации или, наоборот, затруднять действия сил, которые ее ускоряют. Таможенная политика как важная составляющая экономической тоже подчиняется данному феномену. Именно глобализация международной торговли представляет основную движущую силу, способствующую изменению философии и функции современной пошлины. Результатом этого является другой взгляд на ее роль, формирование новых функций и задач таможенной администрации — главного архитектора и регулятора внешнеэкономической деятельности.

© Пономаренко А. А., Коваль Т. А., 2006

Таким образом, по мнению авторов, роль фискальной политики должна максимально облегчать международный товарный оборот при одновременном применении действенных экономических мер и законодательных актов по отношению к тем, кто нарушает международные договора и таможенные конвенции. Государства, не приспособившие свои таможенные администрации к рекомендуемым требованиям, могут выпасть из мировой игры, которая называется глобальной торговлей.

Литература: 1. Мосей Г. Влияние глобализации и регионализации на таможенную политику государства // Международный журнал "Проблемы теории и практики управления". – 2004. – №3. – С. 36 – 39. 2. Лыгина Н. Межрегиональная экономическая интеграция как объект системного управления // Международный журнал "Проблемы теории и практики управления". – 2004. – №5. – С. 65 – 70. 3. Царевский В. Механизм и экономические последствия либерализации торговли // Международный журнал "Проблемы теории и практики управления". – 2004. – №5. – С. 45 – 47.

Руцишин І. В.

УДК 339.92

Миценко Н. Г.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ВИРОБНИКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобальні процеси інтеграції і кооперації у сфері науки, технологій та наукоємних галузей промисловості, "нові правила гри" на світових ринках інтелектуальної власності, високотехнологічних товарів і послуг значною мірою формуються Світовою організацією торгівлі, Європейським Союзом та міжнародними фінансовими, торговими та оборонними структурами. До цього варто додати глобалізацію ринків капіталу, зокрема, прямих іноземних інвестицій, які все більше проникають у розвиток національних інноваційних структур. Державна політика країни у сфері розвитку новітніх галузей повинна бути адаптована до сучасних світових інвестиційних процесів і тенденцій, міжнародних норм і правил для того, щоб не бути ізольованою від них.

Глобалізацію не можна оцінювати лише позитивно: сам процес і його наслідки можуть бути негативними для певних держав та економік, а надто — для інноваційно неконкурентоспроможних. Україна навряд чи спроможна взяти верх у змаганні з міжнародними ТНК щодо залучення фінансових ресурсів для розвитку інноваційного прогресу.

При визначенні перспективних напрямів інтеграції економіки України у світове господарство варто врахувати, насамперед, інтенсивність конкурентної боротьби на ринках експортованої продукції [1, с. 78]. Технологічний розрив між Україною і промислово розвинутими країнами, які будуть намагаться посилити свій вплив на світовому ринку, невпинно збільшується. Українським підприємствам слід розробляти і втілювати передові, не гірші від зарубіжних, технології управління та виробництва, щоб забезпечити свою конкурентоспроможність з урахуванням особливостей сучасних господарських процесів [2, с. 86].

Напівсировинна спрямованість вітчизняного експорту породжує не тільки проблему нееквівалентності зовнішньоекономічного обміну, але й проблеми, пов'язані з нестабільністю економічного розвитку. На сьогодні конкурентні переваги національних виробників зумовлюються наявністю в Україні масштабної транспортної інфраструктури, її вигідним географічним положенням і забезпеченістю деякими природними ресурсами. Конкурентоспроможність українських виробників ґрунтується також на низькому рівні внутрішніх цін на залізну руду, вугілля, електроенергію, природний газ та робочу силу. Виходячи з кон'юнктури світового і внутрішнього ринків, а також з наявності факторних умов, до "локомотивних" галузей і виробництв української промисловості можна віднести авіаційну та ракетно-космічну, суднобудування, енергетичне машинобудування (включаючи устаткування для видобутку та транспортування нафти, газу, кам'яного вугілля) [3, с. 79]. Не таким перспективним буде той український виробник, який працює на давальницькій сировині, коли іноземний замовник тільки переробляє сировину, використовуючи дешеву робочу силу та енергоносії. В процесі глобалізації ці дешеві ресурси стануть дорогими і виробництво буде переміщуватись у країни Східної Азії та Африки, де робоча сила є доволі дешевою. В Україні залишаться лише відомі бренди, як це відбулося в Польщі після вступу в ЄС.

© Руцишин І. В., Миценко Н. Г., 2006

Адаптація України до глобальних тенденцій науково-технологічної та інноваційно-інвестиційної інтеграції — на початковій стадії. Одна з причин — запізнювання в реформуванні інноваційної сфери, відсутність комплексної зовнішньоекономічної політики, одним з напрямків якої має бути преференційна підтримка розробників (виробників) конкурентних на світовому ринку технологій, товарів і послуг.

Література: 1. Вахненко Т. Товарний експорт України в системі світогосподарських зв'язків // Економіка України. — 2006. — №6. — С.73 — 84. 2. Зянько В. Глобалізація та інноваційний прогрес: їхній взаємовплив // Економіка України. — 2006. — №2. — С. 84 — 89. 3. Губський Б. В. Євроатлантична інтеграція України. — К.: Логос, 2003. — 328 с.

УДК 330.111.62

Стрижак О. О.

СПЕЦИФІКАЦІЯ ПРАВ ВЛАСНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Тракування прав власності як відносин з приводу володіння, користування й розпорядження будь-яким майном неадекватне в достатньому ступені реаліям інформаційної економіки. Глобальне суспільство висуває оновлені вимоги до дослідження відносин власності. Інформатизація виробничих процесів і створених з їх допомогою інформаційноємних продуктів потребує перегляду як економічного змісту категорії власності, так і проблем здійснення її правомочностей. Значний внесок у розвиток дослідження прав власності в рамках економічної теорії прав власності здійснили Р. Коуз, А. Алчіан, Г. Демсец, Р. Познер та інші, які розглядають власність у вигляді пучка правомочностей. Такі "пучки прав" стосуються використання господарських ресурсів і розподілу відповідних витрат та вигід. Найбільш докладний перелік правомочностей визначив А. Оноре.

Дроблення правомочностей, а також здійснення обміну ними в умовах інформатизації ринкових відносин потребує, в першу чергу, специфікації прав власності, тобто визначення можливостей і процедур передання прав одними суб'єктами іншим. Такий механізм надає можливість встановити умови й обмежити дії з об'єктом власності та перешкоджати несанкціонованому посягання третіх осіб в реалізацію свого права власності індивідом. У цьому й полягає зміст виключного права. Таким чином, специфікація прав власності є основою розмежування дій і відповідальності з приводу реалізації відносин власності. Особливої актуальності проблеми специфікації прав набувають за умов інтенсивної інформатизації економіки, в яких відносини власність — присвоєння істотно трансформуються, створюючи підставу для подальшого аналізу економіко-правових питань розподілу прав власності. Отже, необхідно зосередити увагу на вирішенні питань дослідження категорії власності згідно з економічною теорією прав власності.

Специфікація прав власності — один із видів ринкових трансакцій, для здійснення яких необхідно визначити, які саме права власності потрібно виділити, як їх ефективно розмежувати, яким чином використовувати й охороняти, і останнє — як розподілити витрати специфікації прав. Якщо права власності не специфіковані або механізм захисту прав недостатньо розроблений, то таку специфікацію може здійснити суд, але судова процедура має певні недоліки щодо значних термінів розглядання справ і збільшення вартості трансакцій.

Зростання обсягів виробництва нематеріальних благ у інформаційній економіці обумовлює перегляд змісту відносин власності, дослідження суті яких відбувалося протягом тривалого часу в економічній теорії щодо матеріально-речовинних об'єктів. При використанні результатів інтелектуальної діяльності, втілених у форму об'єктів інтелектуальної власності, які за своєю природою є нематеріальними, необхідне об'єднання економічного й юридичного підходів для розв'язання проблем специфікації прав власності на ці об'єкти. Така інтеграція характерна, переважно, для англосаксонської правової системи (прецедентного права), яка передбачає існування правової основи розщеплення прав власності на окремі складові, на відміну від континентальної (цивільного права), де мають законні підстави існування лише три правомочності: володіння, користування й розпорядження. В умовах рідкісності й обмеженості ресурсів економіко-правовий підхід є цілком обґрунтованим, оскільки його застосування на практиці надає можливість ефективніше використовувати інформаційні ресурси постіндустріальної економіки.

Таким чином, для ефективної реалізації відносин власності в умовах інформатизації економіки необхідна, по-перше, чітка специфікація прав власності. По-друге, потребує негайного вирішення проблема приведення правових норм у відповідність з логікою функціонування суб'єктів власності у постіндустріальній економіці, що виражається у законодавчо підкріпленій можливості су-

© Стрижак О. О., 2006

б'єктів господарювання здійснювати реальний обмін "пучками правомочностей", похідних від володіння, користування й розпорядження, але не тотожних їм.

На ринку нематеріальних продуктів, характерною особливістю якого є не продаж самого об'єкта, а відплатна передача прав на нього, інтереси продавців і покупців можуть узгоджуватися як прямо, так і через посередників. Але без чіткої специфікації прав здійснення цивілізованих комерційних угод з передачі прав на результати інтелектуальної діяльності не може бути ефективно реалізоване. Законодавчо встановлене виключне право й визначені обмеження використання об'єктів власності створюють дієве правове підґрунтя специфікації прав власності для застосування тих переваг, які надаються інформаційним суспільством суб'єктам відносин власності.

Третьяк О. О.

УДК 331.524

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗБАЛАНСУВАННЯ ЦІНИ ТА ВАРТОСТІ РОБОЧОЇ СИЛИ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах формування нової економічної моделі України успіх процвітання суб'єктів економіки залежить від ефективності використання робочої сили. Загострення ситуації на ринку праці нагально потребує дослідження формування попиту і пропозиції робочої сили як головних передумов формування вартості та ціни робочої сили на ринку праці. Задоволена пропозиція робочої сили — реалізована економічна (трудова) активність — формує зайнятість. Незадоволена пропозиція — це безробіття або резерв робочої сили [1, с. 138]. Саме тому стан попиту і пропозиції на робочу силу формують величину її ціни та вартості, грошовим вираженням якої є заробітна плата. Багато вчених досліджують проблеми вдосконалення, стимулювання, мотивації, реформування заробітної плати на ринкових засадах. Серед них А. Калина, А. Колот, Е. Лібанова, О. Палій, Н. Павловська та ін. Насьогодні ж нагальним залишаються питання штучного заниження заробітної плати порівняно із реальною вартістю робочої сили, недостатньої мотивації високоєфективної праці, недорозвинутості колективно-договірних засад регулювання оплати праці. Тому на сучасному етапі розвитку економіки заробітна плата не може бути об'єктивним показником ціни та вартості робочої сили. Усе це викликає необхідність і доцільність подальших досліджень проблем формування ринкової ціни та вартості робочої сили, а, отже, і рівня заробітної плати.

Метою дослідження є розробка заходів збалансування показників ціни і вартості робочої сили на ринку праці України відповідно до світового рівня. Досягнення поставленої мети зумовило використання наступних методів дослідження: методи наукового відбору, системного аналізу явищ та їх синтезу, економічного моделювання на основі логічних побудов, статистичний та аналітичний методи, метод порівняльного аналізу.

У дослідженні обґрунтовано економічну категорію "робоча сила"; визначено поняття та теоретичні аспекти вартості і ціни робочої сили; проаналізовано ситуацію на ринку праці України з погляду передумов формування вартості й ціни робочої сили; досліджено показники ціни та вартості робочої сили на ринку праці України; надано оцінку міжнародному досвіду формування вартості і ціни робочої сили на основі дослідження інституту мінімальної заробітної плати. Виявлено, що одним із асоціальних симптомів штучного стримування в країні заробітної плати стала втрата нею своєї базової економічної функції щодо забезпечення відтворення робочої сили стимулу праці. Така тенденція призвела до того, що результат реалізації особистісного трудового потенціалу перетворився не на винагороду за послугу робочої сили, а на різновид соціальної допомоги. З метою порівняння стану наближення України до стандартів ЄС здійснено аналіз за копенгагенськими критеріями, що охоплюють три групи показників: грошово-фінансової політики; розвитку реального сектору; соціальної сфери. Виявлено, що Україна відхиляється від критеріїв ЄС: за рівнем заробітної плати — у 25 разів менше; рівнем бідності — в 1,9 – 2,8 раза більше; часткою доходу, що спрямовується на придбання продуктів харчування, — у 4,6 раза більше; різницею в доходах найбагатших і найбідніших верств населення — в 1,5 – 3,1 раза більше (коефіцієнт Джині) [1, с. 139].

У результаті проведеного дослідження було визначено, що необхідно розробити механізми, які б забезпечили випереджаючі темпи зростання заробітної плати порівняно з темпами зростання ВВП, збільшення питомої ваги оплати праці у витратах виробництва і подолання штучного знецінення вартості робочої сили. Подальше реформування оплати праці повинно органічно поєднуватися із загальним процесом ринкових трансформацій, передусім у податковій,

© Третьяк О. О., 2006

грошово-кредитній, фінансовій, банківській системах, сфері соціального захисту, з подальшою стабілізацією національної грошової одиниці, детінізацією економіки, а також з проведенням адміністративної реформи. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення та висновки даного дослідження можуть бути використані в діяльності органів законодавчої і виконавчої влади при обґрунтуванні заходів щодо державного регулювання оплати праці, а також для встановлення найбільш ефективних шляхів збалансування ціни і вартості робочої сили на світовому рівні.

Література: 1. Величко О. Заробітна плата як фактор ефективного функціонування // Регіональні перспективи. – 2003. – №4 – 5. – С. 138 – 140.

УДК 33.9:338(477)

Ус Т. В.

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Процес розвитку світової економіки тісно взаємопов'язаний з еволюцією розвитку міжнародних економічних відносин, які відіграли важливу роль у процесі формування світового господарства та виникли задовго до його становлення.

Однією з найскладніших проблем стратегії зовнішньоекономічних відносин України є визначення правильного співвідношення напрямків інтеграції у світову економіку. Основний напрям — Європейський Союз.

Україна значно відстає за рівнем ВВП на душу населення (4 400 дол.) від середнього по ЄС (22 223 дол.), що складає 20% до середньоєвропейського [1, с. 104].

Україна значно відстає від інших країн ЄС за рівнем інтернаціоналізації економіки. Наближення до показників ЄС можливе лише за умов забезпечення активного економічного розвитку. Сучасна орієнтація експортного потенціалу України, відповідно до профілю міжнародної конкурентоспроможності продукції, лише частково відповідає європейським інтеграційним вимогам.

Успішна інтеграція України у світову економіку можлива лише за умови активізації внутрішніх економічних перетворень [2, с. 389].

Основними напрямками забезпечення економічної інтеграції є лібералізація міжнародного руху товарів, капіталу і робочої сили, створення в країні економічних інститутів.

Напрями співпраці України із ЄС у рамках Плану дій Україна — ЄС, прийнятого у Брюсселі 21 лютого 2005 р., залежатимуть, насамперед, від членства України у СОТ та можливості для неї використовувати досвід інтеграції до ЄС країн ЦСЄ, нагромаджений ними більш як за десятирічний період.

Характер консолідації банківського сектору України та його інтеграції із зовнішніми ринками протягом наступних 3 – 5 років визначать вектори майбутньої політичної інтеграції країни. З одного боку, Україна є об'єктом потенційної експансії європейських банків, зважаючи на певну історико-культурну спільність і географічну близькість до фінансового центру ЦСЄ. Разом з тим протидія такій експансії виявлятиметься в прагненні російського фінансового капіталу встановити контроль за українським банківським сектором (як це зроблено на ринку нафтопродуктів).

Існує заінтересованість російського капіталу в експансії на український фінансовий ринок. Її здійснення може стати додатковим чинником нестабільності на цьому ринку. Як наслідок, може зростати відносна вартість фінансових ресурсів, залучених в Україну, і стати додатковим чинником гальмування економічного зростання.

Як альтернатива експансії західного фінансового капіталу може розглядатися стратегія "органічного" розвитку та зміцнення національного банківського сектору України до європейського рівня.

Навіть у разі повільного просування України в напрямі євроінтеграції, в тому числі у формі об'єднання місцевих банків з європейськими ТФГ, у довгостроковій перспективі це відповідатиме її національним інтересам. Лише за 2004 р. обсяг іноземних інвестицій у країну зріс на 1 900 млн. дол. На початок 2004 р. він становив 7 043 млн. дол. Зростає значення взаємодії з провідними суб'єктами світових фінансових ринків. Перш за все з МВФ, Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку. Співробітництво з цими організаціями в значній мірі сприяє зростанню ефективності участі національної економіки у світовому господарстві [3, с. 84].

© Ус Т. В., 2006

Стратегія інтеграції України — це комплексна соціально-економічна, політична, правова проблема. Її реалізація потребує розширення соціальної та політичної бази підтримки інтеграційного курсу. Звідси необхідність створення недержавних інститутів, що сприяють інтеграційному розвитку на різних рівнях.

Література: 1. Кухарская Н. Украина и Европейский Союз // МЭ и МО. — 2005. — №1. — С. 100 — 106. 2. Прохоров А. Евроинтеграция как стратегический курс обеспечения национальных интересов Украины // Вісник національної академії державного управління при Президенті України. — 2005. — №1. — С. 384 — 391. 3. Замоєць В. Про інтеграційні процеси у фінансовому секторі // Економіка України. — 2006. — №1. — С. 80 — 89.

Хільчевська І. Г.

УДК 332.012.324 + 338.24.021.8(477)

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ЯК ФАКТОР РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сучасні глобальні тенденції інтернаціоналізації виробництва й капіталу, приватизації, стратегічних альянсів і лібералізації зовнішньої торгівлі визначили для транснаціональних корпорацій (ТНК) центральне місце у світогосподарському розвитку. ТНК широко проявляються не лише в господарській сфері, а й у політиці, фінансово-інвестиційній, інформаційній, науково-технічній, військовій, технологічній, екологічній сферах. Тому і сфери наукових інтересів щодо дослідження різних аспектів ТНК є досить широким [1; 2].

За даними ООН, зараз у світі існує близько 65 тис. ТНК, що контролюють понад 850 тис. дочірніх зарубіжних компаній по всьому світу, в яких задіяно понад 54 млн. працівників (у 1990 р. — 24 млн. осіб), які щорічно виробляють продукцію на суму понад 19 трлн. дол. США.

Процеси глобалізації, транснаціоналізації виробництва і капіталу дедалі активніше впливають і на Україну.

Метою даного дослідження є визначення галузевої структури діяльності іноземних ТНК в Україні та їх вплив на реформування економіки України.

Дефіцит українських фінансів унеможливив у стислі терміни модернізувати виробничу базу підприємств України для забезпечення високої конкурентоспроможності їх продукції. У таких випадках свої послуги часто пропонують транснаціональні угруповання. На ринку України ТНК діють переважно в галузях, що найбільш інтегровані у світове господарство. У першу чергу, це галузі паливно-енергетичного комплексу ("ЛУКойл", Тюменська нафтова компанія — нафтопереробка, "Сургутнефтегаз", "Роснефть" — транспортування нафти, "Газпром" та "Ітера" — постачання і транспортування газу), харчової промисловості (нідерландська компанія Interbrew YNTR Holding BV — пивоваріння, швейцарська компанія "Nestle" та BAT "Крафт Якобз Сушард Україна" — кондитерська, "Camel P — J Reunolds Tabacco CO" й "Philip Morris Products INC" — тютюнова), значно рідше в деяких інших (автомобілебудування, приладобудування).

Активізація діяльності ТНК на українському ринку має позитивні і негативні сторони. До позитивних слід віднести розширення кількості робочих місць, які за рівнем оплати праці та соціально-побутовими умовами задовольняють основні потреби українських робітників. Серед негативних факторів можна виділити те, що провідні українські товаровиробники у складі ТНК, до яких входять потужні компанії світу з мільярдними активами, будуть перебувати на другому плані, хоча в них з'явиться можливість доступу до нових ринків, передових світових технологій, інвестиційних ліній тощо.

Загалом рівень транснаціоналізації української промисловості є досить низьким. Слід врахувати, що ТНК дбають, насамперед, про інтереси власні та країн їхнього базування. Тому великої ваги набуває питання щодо створення ТНК на теренах України. Щоб взаємодіяти з ТНК як в Україні, так і на світових ринках потрібно створювати власні, українські транснаціональні структури, як це зробили раніше Китай, Росія, Індія, Індонезія, Мексика, Венесуела та ін.

Досвід держав свідчить, що національний капітал здатний витримувати конкуренцію з ТНК лише тоді, якщо він сам структурується в потужні фінансово-промислові утворення, адекватні міжнародним аналогам і здатні проводити активну зовнішньоекономічну політику.

Література: 1. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник. — К.: КНЕУ, 2003. — 948 с. 2. Рокоча В. Транснаціональні корпорації: Навч. посібник / В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький. — К.: Таксон, 2001. — 304 с.

© Хільчевська І. Г., 2006

Секція 2

Економічний розвиток як основна стратегія формування нової економічної моделі України

УДК 332.1(477)

Бережна Н. І.

НЕОБХІДНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що для виявлення конкретних заходів забезпечення сталого економічного зростання, підтримки високих темпів потрібно виявити головний важіль його досягнення.

Метою даного дослідження є обґрунтування необхідності інноваційної моделі інвестиційного характеру економічного зростання.

В економічній літературі існує думка, що бурхливе економічне зростання на початку століття в Україні пов'язано з набуванням економікою енергії руху, накопиченою в процесі трансформаційних перетворень дев'яностих років. Крім того, в той період економічне зростання значною мірою досягалося за рахунок екстенсивних чинників. Тому вже два роки перед країною стоїть проблема знаходження нових джерел підтримки економічного зростання.

В економічній зарубіжній літературі було висунуто різні теорії економічного зростання. Відповідно до висновків англійського економіста Е. Денісона в кожній країні велику вагу щодо досягнення економічного зростання мають різні фактори, які з часом змінюються.

В Україні зроблено наголос на інвестиційну модель інтенсивного типу зростання. Якщо в російській економіці провідним ланцюгом зростання є галузі паливно-енергетичного комплексу, в країнах Центральної Європи — іноземні інвестиції, то в Україні — власні інвестиції.

Проблема збільшення інвестицій у країні не завжди означає перехід до інтенсивних важелів. Йдеться про інноваційний характер інвестиційної політики. Тільки в цьому випадку буде проходити інтенсивний характер розвитку економіки.

Існують різні стратегії інноваційного розвитку. Перша — купівля патентів і технологій за кордоном, а потім їх подальше вдосконалення. Друга — інтеграція в транснаціональні корпорації для придбання нових технологій. Ще один — підтримка галузей та підприємств, які мають достатні ресурси, потенціал та досвід щодо ефективного інноваційного розвитку. Це галузі, які можуть ініціювати процеси прискорення науково-технічного оновлення виробництва, модернізації та оновлення продукції.

Для України перша стратегія неможлива через обмеженість фінансових ресурсів. Інша стратегія — стати членом ЄС для України, мабуть, найбільш приваблива, тому що не вимагає значних витрат та прискорює процес втілення інновацій. Але, по-перше, найближчим часом Україна все одно не стане членом ЄС, а по-друге, в країні економічна політика не містить механізмів мотивації інновацій. Тому на даний момент найбільш ефективною, на погляд автора, є підтримка національних підприємств, які мають випереджальні позиції порівняно з іншими країнами. Підприємства цих галузей мають стати основною технологічної спеціалізації країни в міжнародному розподілі праці в майбутньому. Це такі галузі, як оптоелектроніка, авіабудування, машинобудування, транспорт, розвиток інформаційних технологій, біотехнології та ін. Для даного розвитку існує багато передумов: наявність необхідних природних копалин і сировини; достатня кількість високоосвічених робочих кадрів, зручне географічне розташування; досвід роботи; розвиток підприємництва; наявність ринкових перетворень.

Таким чином, перед Україною стоїть проблема переходу до інноваційної моделі економічного зростання, що потребує якнайшвидшого вирішення, яка повинна забезпечити збільшення експорту обробних галузей промисловості, перехід до технологій працевзбереження та енергозбереження.

Література: 1. Гальчинський А. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання України / А. Гальчинський, С. Львовичкін // Економіка України. — 2004. — №6. — С. 4 — 11. 2. Чечетов М. В. Інноваційна складова ринкової трансформації // Економіка України. — 2004. — №11. — С. 5 — 12.

© Бережна Н. І., 2006

СИНЕРГЕТИЧНІ ЕФЕКТИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Україна знаходиться на етапі трансформації всіх сфер соціально-економічного розвитку суспільства. Системність та радикальність цих перетворень потребують формування принципово нової системи поглядів на суть і перспективи соціально-економічного розвитку національного господарства, принципово нової методології визначення самих підходів до діалектики трансформації суспільних відносин, диктує необхідність удосконалення методів економічного аналізу, здатних адекватно відобразити суть і природу трансформаційних процесів та забезпечити розвиток і ефективність вітчизняної економіки.

Сучасна економічна теорія розглядає суспільство як цілісну, багатовекторну систему зі складною ієрархією та структурою. З огляду на це метою дослідження є систематизація та аналіз проблем, пов'язаних з синергетичними ефектами розвитку в контексті особливостей трансформаційної економіки України.

Значення синергетики як науки, спрямованої на вивчення процесів самоорганізації та реструктуризації складних систем, полягає в тому, що вона кардинально змінює розуміння того, що хаотичний розвиток виступає перехідним станом від одного рівня впорядкованості до іншого, більш високого типу упорядкованості. Цей висновок був перенесений засновниками синергетики — І. Пригожином, Г. Хакеном, С. П. Курдюмовим — на суспільні та соціокультурні процеси.

Згідно із синергетичним підходом, будь-яка соціально-економічна система визначається ознаками самоорганізації у вигляді складних, динамічних, ієрархічно співвідпорядкованих систем. Така самоорганізація спрямовується від хаосу до дедалі більшої впорядкованості на основі певних параметрів й узагальненої синергетичної інформації відповідно до певних моделей розвитку [1].

Вихідними принципами самоорганізації є: відкритість та неврівноваженість систем; розвиток систем за нелінійними законами; кооперативність, когерентність поведження елементів системи; розвиток через флуктуації (відхилення від стану рівноваги) як конструктивний початок. Тому до синергетичних параметрів розвитку системи можна віднести ринковий механізм, підприємництво й інноваційний процес [2].

Трансформаційну економіку від економіки, яка склалась і функціонує, відрізняють нестійкість і змінність. Стан рівноваги в ній підтримується не як процес відтворення системи на власній основі, а як засіб усунення та обмеження самої трансформаційної економіки по мірі вирішення її стратегічних і тактичних завдань. Тому потрібен трансформаційний період — особливий період в еволюції суспільства, протягом якого реформується або руйнується стара та створюється нова система, відбувається наповнення структурних елементів системи новим змістом [3].

Узагальнюючи, можна сказати, що штучно створені економічні системи, як відомо, вступають у суперечність з можливостями продуктивних сил, ресурсної бази та відмирають. Така ж доля очікує й економічні системи, які не враховують об'єктивні тенденції і національні особливості розвитку, а тим самим не можуть забезпечити зростання ефективності. В результаті здійснюється пошук нової моделі системи або взагалі перехід до якісно нової економічної системи. Сучасна модель суспільства України, яка трансформується, повинна будуватися за стандартами, що відповідають загальноцивілізаційним світовим нормам, а також мають враховувати умови та фактори, що визначають існування конкретної держави.

Література: 1. Колесникова Л. А. Порядок из хаоса: государство и предпринимательство в переходной экономике / Под ред. Б. К. Злобина. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 276 с. 2. Милованов В. П. Неравновесные социально-экономические системы: синергетика и самоорганизация. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 264 с. 3. Шевчук О. Б. Глобально-інформаційна економіка та синергетичний підхід до її дослідження. – К.: Фенікс, 2004. – 112 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ

Високий рівень прихованого безробіття в поєднанні зі складною демографічною ситуацією, активізацією еміграційних процесів і не достатньо досконалим механізмом державного регулювання ринку праці створює численні проблеми у вигляді додаткового навантаження на державний бюджет, поширення інфляційних процесів. У зв'язку з цим важливим завданням економічної політики

© Бондаренко А. П., 2006

© Віскова М. В., 2006

стає розробка і вдосконалення нових механізмів регулювання ринку робочої сили. Успішне вирішення поставленого завдання залежить від теоретичного обґрунтування й розробки оптимальних шляхів та методів державного регулювання окремих елементів ринку трудових ресурсів у рамках державного регулювання економіки.

Метою дослідження є обґрунтування концептуальних підходів щодо вдосконалення механізму і методів державного регулювання ринком трудових ресурсів у ринковій економіці.

У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові методи: спостереження та теоретичне узагальнення — для визначення домінуючих напрямків у державній політиці сприяння зайнятості, діалектичний — для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між рівнем безробіття і міграційними процесами в країні. Інформаційну базу дослідження становлять матеріали та документи державних органів управління [1].

Ринок праці — це частина економічної системи, в межах якої відбувається залучення праці як економічного ресурсу до сфери національного виробництва. Ринок праці можна оцінювати з різних позицій залежно від поставлених завдань і мети. Незважаючи на те, що ринок праці функціонує в межах системи ринкової економіки, його можна досліджувати як певний соціально-економічний організм, що містить різні засоби цілеспрямованого використання трудового потенціалу суспільства. Для більш детального дослідження ринку трудових ресурсів за професіями доцільно використовувати концепцію сегментації ринку праці. Ця концепція полягає в розподілі народного господарства на галузі і вивченні стану працевлаштування в окремій галузі. При більш детальному аналізі галузі за професіями виявляються особливості формування попиту на робочу силу за гендерною ознакою. Окрім цього, можна спостерігати диференціацію гарантій зайнятості та оплати праці залежно від кваліфікації найманого робітника [2].

Таким чином, при дослідженні ринку трудових ресурсів та формуванні ефективної стратегії працевлаштування на рівні держави потрібно з теоретичної точки зору обґрунтувати діяльність і функції кожного зі складових елементів механізму регулювання зайнятості населення.

Література: 1. Економічна активність населення України 2003: Статистичний збірник / Державний комітет статистики України: №6-3-92/266 від 29.06.2004 р. — К., 2004. 2. Економічна активність населення України 2004: Статистичний збірник / Державний комітет статистики України: №9/1-2-92/-270 від 29.07.2005 р. — К., 2005. 3. Національні рахунки України за 2003 р. Статистичний збірник / Державний комітет статистики України; [Під ред. І. М. Нікітіна. — К., 2005. 4. Праця України 2003: Статистичний збірник / Державний комітет статистики України: №09-2-2/92/277 від 09.07.2003 р. — К., 2004.

УДК 330.342.142

Гайдученко Ю. О.

ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ МОНОПОЛІЗМУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Протягом останнього десятиріччя ми намагаємося скласти ринкову модель економіки, яка б мала за підґрунтя вільний економічний простір, що базується, перш за все, на засадах вільної конкуренції. Для надання позитивним зрушенням в українському суспільстві стійкого характеру і створення умов для реалізації стратегічних завдань держави необхідно здійснити певні дії в напрямку подолання монополізму.

Питання конкуренції, монополізації та демонополізації виробництва досліджувались як вітчизняними, так і зарубіжними вченими, такими, як Е. Чемберлен, Е. Дж. Долан, Д. Е. Ліндсей, Дж. Робінсон, Ф. Хайек та іншими. Актуальність теми полягає в тому, що, незважаючи на велику кількість різнопланових досліджень у цій галузі, залишаються відкритими питання шляхів і перспектив розвитку конкурентного середовища.

Мета даної роботи — дослідити проблеми формування конкуренції та подолання монополізму в перехідній економіці. Для виконання поставлених цілей використовуються системний підхід до аналізу економічних явищ та досягнення світової й вітчизняної наукової думки.

У ст. 42 Конституції України записано: "Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монополічним становищем на ринку, неправочинне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види й межі монополії визначаються законом" [1]. Державний захист конкуренції передбачає, передусім, демонополізацію економіки і створення конкурентного середовища. Уже наприкінці 1997 року в Україні тисячі державних монополій у процесі приватизації перетворилися на приватні підприємства. Завдяки заходам, спрямованим на демонополізацію економіки, на ринках з'явилося майже 5 000 нових господарських суб'єктів [2].

© Гайдученко Ю. О., 2006

Політика демонополізації спрямована на зниження ступеня монополізації ринку. Її ефективне проведення в межах перехідної економіки передбачає, по-перше, розробку системи обмежень на злиття та інші договори між фірмами, які ведуть до зростання рівня монополізації та обмеження конкуренції; по-друге, проведення деконцентрації (розукрупнення) підприємницьких монополій; по-третє, сприяння конкуренції в монополізованих галузях. Засобами здійснення цієї політики є податкові і митні преференції, пільгове кредитування підприємств, які вперше вступають на монополізовані ринки.

Відсутність конкурентного середовища робить неефективним використання ринкових механізмів у регулюванні діяльності природних монополій. Тому державне регулювання є основною формою координації: державні органи управління визначають рівень цін і тарифів, а також основні параметри, які характеризують обсяг та асортимент запропонованих товарів і послуг.

У перехідній економіці України потрібно також застосовувати цінове регулювання продукції монополістичних підприємств. Його можна здійснювати різноманітними методами, наприклад, установленням твердих фіксованих цін.

Отже, враховуючи подвійну роль монополій у суспільстві, уряд повинен здійснювати антимонопольну політику, суть якої полягає в тому, щоб, стримуючи антиконкурентну поведінку монополій, сприяти ефективному використанню економічних можливостей великого виробництва.

Література: 1. Конституція України. – К.: Просвіта, 1996. 2. Полуянов В. Монополізованість промисловості України і тенденції формування ринкових суб'єктів господарювання // Економіка України. – 2001. – №9. – С. 36 – 42.

Григорян В. В.

УДК 658.016

РОЛЬ ИНТЕНСИВНОГО РАЗВИТИЯ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Наукой доказано, что природе и ее составной части — человеческому обществу, экономическим процессам внутренне присуще движение, изменение, преобразование, развитие. Следовательно, развитие, изменение — одна из основных форм, условий существования материи и сознания. Если бы природе не было присуще развитие, то никак не могло бы возникнуть само человеческое общество. Более того, если даже общество, предположим, каким-то образом возникло, но ему не было бы присуще развитие, то оно тут же погибло.

Жизнь, существование человека и человеческого общества зиждется только на развитии. Вся история человечества — это история его развития. И сама история, и само историческое время целиком являются продуктом развития человека и общества. Не было бы развития — не было бы и истории, времени.

В чем заключается источник развития природы и общества?

Есть две основные концепции источников развития:

а) демиург (сверхъестественная сила), разум;

б) внутренние противоречия явлений и процессов природы и общества.

И природа, и общество есть единство и борьба взаимоисключающих противоположностей, их взаимодействие.

Поэтому источником развития выступает не внешний толчок, а внутренние противоречия всех явлений и процессов. Развитие, следовательно, есть самодвижение. На взгляд автора, наиболее достоверным научно является вторая концепция, которая фундаментально разработана в категориях, законах и понятиях материалистической диалектики.

Развитие — это "необратимое, направленное, закономерное изменение материальных и идеальных объектов. Только одновременное наличие всех трех указанных свойств выделяет процессы развития" [1, с. 561].

Развитию присущи две основные формы изменений: количественная и качественная. Если конкретизировать эти формы развития применительно к экономике, то, с точки зрения автора статьи, им будут соответствовать разработанные в экономической теории такие формы развития, как экстенсивная и интенсивная.

Развитие экономики, предприятий, развитие, можно сказать, высшего типа — это интенсивное развитие. Оно характеризуется качественным изменением факторов производства, осуществлением расширенного воспроизводства на новой технической и технологической основе, которое неизбежно ведет к изменениям социально-экономических отношений как в обществе, так

© Григорян В. В., 2006

и на предприятии. Подлинное развитие, следовательно, связано с преобразованием всех сторон производства. Но главная движущая сила, дающая импульс развитию всех других сторон производства, предприятия — это средства труда и прежде всего — **орудия труда**. Так было в прошлом в течение тысячелетий, так в принципе развиваются производства и сегодня.

На основе вышесказанного можно схематично представить категорию развития (рисунок).

Схематическое представление категории развития		
Развитие		
Элементы развития		
Необратимое изменение	Направленное изменение	Закономерное изменение
Формы развития		
Количественные изменения		Качественные изменения
Типы развития в расширенном воспроизводстве		
Экстенсивное развитие		Интенсивное развитие

Рис. Схематическое представление категории развития

Литература: 1. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 576 с. 2. Ожеголов С. И. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеол. выражений / С. И. Ожегов и Н. Ю. Шведова. – 4-е изд., доп. – М.: Азбуковник, 2001. – 940 с. 3. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 496 с. 4. Афанасьев Н. В. Управление развитием предприятия / Н. В. Афанасьев, В. Д. Рогожин, В. И. Рудыка. – Харьков: Изд. дом "ИНЖЭК", 2003. – 180 с.

УДК 658.3364

Грузина И. А.

Доровская А. А.

НЕОБХОДИМОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ СТРАТЕГИИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Функционирование отечественных предприятий в настоящее время связано с такими негативными явлениями: использование в управлении устаревших подходов, отсутствие новых мер относительно развития персонала, систем мотивации эффективного труда и т. д. При этом особого внимания требует персонал, который считается основным фактором эффективного производства. Вопросы развития социальной стратегии предприятий Украины обусловлены тенденциями к замедлению социального развития, ухудшением демографической ситуации в стране, недостатками в управлении персоналом и другими факторами.

Задача усовершенствования социальной стратегии предприятия не нова. Ее решению посвящены работы известных отечественных и зарубежных ученых-экономистов, таких, как: Р. Марр, Е. Комаров, В. Поляков, Г. Шмидт, В. Корняков, Б. Нагорный, О. Новикова, Г. Скудар, В. Панков и др.

Одной из главных целей, направленных на повышение конкурентоспособности предприятия в рыночных условиях, является формирование и развитие социальной стратегии предприятия. Для достижения цели необходимо решить следующие задачи: теоретическое осмысление понятия "социальная стратегия предприятия", выделение составляющих данной стратегии и определение способов ее реализации.

В связи со специфическими условиями, которые сложились в отечественной экономике, наблюдается существенный разрыв в уровне доходов различных категорий населения. Большая часть даже работающего населения находится за чертой минимального прожиточного минимума, что свидетельствует о кризисе социально-трудовых отношений в обществе. Также трудовые права и гарантии работников производственных отраслей остаются низкими и нуждаются в расширении действующих и принятии новых. Отмеченное снижает заинтересованность работников в результатах труда, снижает эффективность труда, ограничивает возможность достижения высоких результатов.

Преодолению этих проблем может существенно помочь четкое формулирование и непосредственное использование на практике социальной стратегии. В современных условиях хозяйствования социальная стратегия в производственной сфере должна включать комплекс мер, обеспечивающих социальные и социально-психологические гарантии работникам предприятия для повышения их благосостояния за счет личного трудового вклада; создание необходимых условий для производительной работы и безопасности труда; развитие творческой инициативы и предпринимательства. Одной из важных составляющих социальной стратегии предприятия является стимули-

© Грузина И. А., Доровская А. А., 2006

рование трудовой активности работников путем денежной мотивации, которая способствует сокращению и предотвращению потерь экономических ресурсов, включая и трудовые. В качестве обеспечивающей составляющей развития социальной стратегии предприятия является нормативно-правовая база. Поэтому необходимо оценить потребность в новых правах и гарантиях работников предприятий и их работодателей, наметить пути реализации этой потребности в процессе совершенствования действующих правовых актов и при формировании новых [1; 2].

Для успешного и эффективного функционирования предприятия должна быть разработана и практически применяема социальная стратегия. Она должна опираться на объективную нормативно-правовую базу и реализовываться по следующим направлениям: внедрение новой, более совершенной системы оплаты и стимулирования труда работников; обеспечение полной и рациональной занятости работников предприятия, решение задач социального развития коллектива; организация комплексной системы подготовки и переподготовки кадров; выработка мер социальной поддержки и защиты работников; обеспечение программы социальных и правовых гарантий, льгот, предоставляемых предприятием; обеспечение гарантий осуществления на предприятии профсоюзной деятельности.

Литература: 1. Нагорный Б. Г. Социально-экономические проблемы инновационных процессов в промышленности / Б. Г. Нагорный, Б. Т. Клияненко. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 1995. – 176 с. 2. Новікова О. Соціальна безпека: Організаційно-економічні проблеми і шляхи вирішення. – Донецьк: ІЕП НАН України, 1997. – 460 с.

Демидова Ю. В.

УДК 338:624(477)

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку економіки проблема якості продукції, робіт (послуг) є актуальною. В умовах жорстокої конкуренції поняття якості не викликає жодних сумнівів.

В умовах інтегрування українського економічного суспільства до світового ринку послуг існує нагальна проблема істотного підвищення та забезпечення стабільності якості послуг завдяки розробці та впровадженню ефективного механізму управління якістю. Якість послуг і впровадження систем управління якістю викликає неабиякий інтерес у вітчизняних науковців.

Відсутність публікацій з питань формування систем якості в житлово-комунальному господарстві потребує дослідження особливостей процесу надання послуг у цьому секторі господарства й розробки методології визначення та впровадження системи якості з урахуванням вимог стандартів ISO.

Стратегічна мета розвитку житлово-комунального господарства в Україні полягає у створенні високоякісного продукту, здатного максимально задовольнити потреби споживачів, забезпечити на цій основі комплексний розвиток галузі. Звідси витікає необхідність постійної, цілеспрямованої, клопіткої роботи житлово-комунальних підприємств щодо підвищення якості послуг.

Актуальність даного дослідження у сфері аналізу якості обумовлюється необхідністю в нинішніх умовах переходу до ринкових відносин пошуку кращих управлінських рішень, вдосконалення керування у сфері ЖКГ.

Метою дослідження є розгляд і вивчення проблеми якості житлово-комунальних послуг та виявлення резервів підвищення їх якості.

Практична цінність проведеного дослідження полягає в можливості застосування отриманих результатів і рекомендацій для підвищення якості продукції, робіт та послуг на підприємствах іншого виду діяльності. Про проведення подібних досліджень у сфері житлово-комунальних послуг невідомо, що дозволяє зробити висновок про елементи новизни.

Методологічною основою дослідження послужили роботи вітчизняних і закордонних вчених-економістів, законодавчі й нормативні документи з проблем галузі. Вирішення сформульованих завдань здійснювалося із застосуванням системного підходу до аналізу існуючих тенденцій на ринку житлово-комунальних послуг, історичного методу дослідження, методів порівняльного аналізу, синтезу та експертних опитувань.

Для підвищення якості житлово-комунальних послуг рекомендовано впровадити та сертифікувати систему управління якістю на підприємствах ЖКГ, застосовувати основні підходи до аудиту якості житлово-комунальних послуг, увести підхід до самооцінювання досконалості системи управління якістю за ISO 9004, розробити програму контролю якості [1].

© Демидова Ю. В., 2006

Основна мета впровадження системи управління якістю на підставі вимог стандартів серії ISO 9000 — розробка й постійне вдосконалювання методів і засобів керування підприємством, орієнтованих на забезпечення необхідного рівня якості як основи успіху компанії. Впровадження системи управління якістю, ефективність якої підтверджена сертифікатом відповідності, дає впевненість замовникам у тому, що підприємство стабільно надає послуги високої якості, і це гарантовано ретельно налагодженою організацією виробництва, високим рівнем кваліфікації персоналу й професійної етики.

Наведені рекомендації дозволять підприємствам житлово-комунального господарства забезпечити більш якісне обслуговування споживачів, що, у свою чергу, підвищить рівень фінансових показників роботи галузі.

Література: 1. Базилевич В. Д. Макроекономіка / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. — К.: Четверта хвиля, 1997. — С. 190 — 210.

УДК 338.43

Єрмоленко О. А.

РОЗВИТОК В АПК: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

Варто визнати, що прагнення України побудувати ринкову економіку без визначення пріоритетів, стратегії та недостатньо ґрунтовного опрацювання призвело до побудови ринкової економіки у її крайньому гіпертрофованому вигляді — зі значною диференціацією населення, безробіттям та іншими соціально-економічними проблемами.

Тому останнім часом все більше уваги приділяють розвитку соціально-економічному, що має забезпечити узгодження між економічними та соціальними пріоритетами і забезпечити в майбутньому стаке зростання економіки.

Усі галузі вітчизняної економіки потребують переорієнтації управління на новий зміст і чинники розвитку, та найбільш критичною галуззю залишається сільське господарство. Тут розв'язання проблем посилення соціалізації розвитку поки що можна планувати лише на перспективу, а економічний розвиток лише набирає обертів. Зарубіжний досвід свідчить про те, що вихід аграрного сектору з кризи можливий лише поєднанням економічної та соціальної компонент розвитку.

За словом, розвиток — це незворотна, направлена, закономірна зміна матерії та свідомості, у результаті якої виникає новий якісний стан об'єкта чи зміна його стану і структури [1, с. 1093]. Складна система, що містить різні за природою елементи (а соціально-економічний розвиток і є саме такою системою), розвивається нерівномірно не тільки через наявність суперечностей у кожній складовій, а й через суперечності та неузгодженості між ними.

Сутність економічного розвитку полягає у змінах технологічного способу виробництва і відстежується через такі економічні показники, як прибуток, рентабельність, питома вага оновленої продукції тощо. За цими показниками в цілому сільське господарство як галузь розвивається вкрай нерівномірно і неефективно. Однак на рівні підприємств за даними публікацій можна констатувати певні здобутки та результати. Впроваджуючи вітчизняні та зарубіжні технології, вони успішно проходять стадію первісного накопичення капіталу.

Сутність соціального розвитку полягає не тільки у створенні відповідної соціальної інфраструктури та формуванні програм соціального забезпечення, а й у розвитку особистості, здатної самостійно вирішувати життєві проблеми і накопичувати власний людський капітал. Соціалізація — це проникнення у сфери економічної і позаекономічної діяльності таких відносин, що сприяють поліпшенню добробуту населення як безпосередньо, так і опосередковано, через формування умов до самовираження особистості. За своєю сутністю соціалізація сприяє формуванню матеріальних передумов до повернення окремих груп населення на шлях трудової активності [2, с. 9].

Ринок як інститут, що впорядковує економічну систему, за своєю сутністю є асоціальним. Його метою є отримання максимального результату при мінімумі витрат ресурсів, у тому числі і людських. Але ці ресурси стають все складнішими за своєю сутністю, вимагають урахування їх у балансі підприємства не як статті витрат, а як інвестиційного ресурсу, здатного забезпечити стабільне функціонування і розвиток підприємства.

Вивчення проблем, тенденцій, умов, факторів соціалізації економічного розвитку села — це нагальне наукове завдання, вирішення якого створить передумови підвищення ефективності аграрного сектору економіки.

Література: 1. Економічна енциклопедія: У 3-х т. Т. 3 / Відпов. ред. С. В. Мочерний. — К.: Вид. центр "Академія", 2002. — 952 с. 2. Гришкін В. О. Науково-методологічні основи соціалізації економіки і забезпечення соціальної динаміки суспільства. Автореферат дис. ... докт. екон. наук. — Дніпропетровськ, 2005. — 32 с. 3. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А. М. Прохоров. — 3-е изд. — М.: Сов. энциклопедия, 1985. — 1600 с.

© Єрмоленко О. А., 2006

Іванісов О. В.

УДК 331.5(477)

Сахаров П. О.

НАПРЯМКИ АКТИВІЗАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Сучасна тенденція розвитку економіки України підкреслює важливість вирішення питання щодо формування ефективно функціонуючого ринку праці як індикатора добробуту населення. Тому актуальним виявляється пошук шляхів щодо визначення напрямків регулювання зайнятості трудових ресурсів в умовах ринкової економіки за рахунок оцінки та впровадження сучасного досвіду регулювання ринку праці розвинених країн світу [1].

Метою дослідження є визначення напрямків щодо підвищення ефективності функціонування ринку праці в Україні.

Основним показником оцінювання ринку праці є співвідношення між наявними вільними робочими місцями та кількістю осіб, які шукають роботу. Ринок праці в Україні тільки починає формуватися. Тому елементи інфраструктури ринку праці ще не діють досить ефективно, не відпрацьований механізм громадського та інституціонального регулювання, і тому держава повинна взяти на себе цю функцію регулювання ринку праці [2].

Визначальними напрямками прямого економічного впливу держави на розвиток ринку праці в Україні є такі:

формування оптимальних нормативів пільгового оподаткування підприємств, які створюють додаткові робочі місця для громадських робіт, і фонди страхування на випадок безробіття;

формування оптимальних нормативів пільгового оподаткування та застосування пільгових кредитів для підприємств, що приймають на роботу жінок, молодь, інвалідів та інших осіб, які підпадають під 5% квоту. Водночас нормативні штрафи й санкції мають застосовуватись до підприємств, що відмовляють у прийомі на роботу зазначеним особам. Механізм дії цих важелів повинен бути законодавчо врегульований;

оптимізація заробітної плати робітника з урахуванням ціни мінімального споживчого кошика. Цей норматив та механізм його дії мають визначитися, виходячи з цін мінімального споживчого кошика для робітника та членів його сім'ї, які перебувають на його утриманні, ціни робочої сили. За значення норматив повинен враховувати також регіональний рівень цін на споживчі товари й особливості змін ціни робочої сили на регіональному ринку праці;

оптимізація нормативу допомоги з безробіття на рівні фізіологічного мінімуму споживання на безробітного та членів його сім'ї, які перебувають на його утриманні;

введення квот на постачання робочої сили. Механізм застосування таких квот має враховувати можливість працевлаштування робочої сили в регіоні, рівень попиту на неї, рівень цін, розвиток соціальної інфраструктури;

дотації підприємствам, що створюють центри підготовки та перепідготовки кадрів стосовно потреб ринку. Механізм надання таких дотацій має враховувати регіональний попит на робітників певної спеціальності в регіоні та якість підготовки кадрів.

Використання даних напрямків дозволить частково активізувати функціонування ринку праці в Україні [3].

Література: 1. Закон України "Про зайнятість населення" // zakon.rada.gov.ua/ 2. Дяків О. П. Формування механізмів регулювання зайнятості населення // Україна: аспекти праці. – 2003. – №5. – С. 20 – 23. 3. Качан Є. П. Управління трудовими ресурсами. – К.: Юридична книга, 2003. – 260 с.

Ісанин П. А.

УДК 330.1:504

Плотник Р. В.

ЭКОНОМИКО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ КРИЗИСНОГО РАЗВИТИЯ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

Современное человечество отличается удивительно пренебрежительным отношением к окружающей среде. Об этом свидетельствуют многочисленные природные и техногенные кризисы и катастрофы, вызванные хозяйственной деятельностью человека. Они имеют настолько значительное негативное влияние на ноосферу планеты, что его результаты могут стать необратимыми [1].

© Іванісов О. В., Сахаров П. О., 2006

© Ісанин П. А., Плотник Р. В., 2006

В сложившейся ситуации экономическая наука должна найти в социально-экономическом развитии общества исходные, сущностные причины такого положения дел, предложить и обосновать пути разрешения противоречий в отношениях хозяйствующего человека и окружающей среды.

Источником исторического развития человека и общества является труд [2, с. 18]. На макроуровне нашего исследования необходимо широко понимать категорию труда. Труд — это не только целесообразная деятельность людей по созданию материальных и духовных благ и услуг с помощью созданных им орудий труда, но и единство всех его составляющих — предмета труда, средств труда и рабочей силы¹, объединяющей их в процессе труда, а также сами эти составляющие. Так, природа — диалектическая составляющая труда. Потребительский подход к ней не может быть обусловлен развитием категории труда, причина этого — неэффективный социально-экономический характер его использования, когда частный экономический интерес управляет развитием всего общества.

В условиях развитых рыночных отношений развитие труда принимает превращенную форму:

труд не созидает природу, а использует ее;

развитие труда, экономическое развитие не подчиненно социальному развитию общества, человека, а выпячивается из системы целей развития общества, делая его односторонним.

Указанное противоречие препятствует гармоничному развитию основополагающей категории развития человеческого общества — труда. Не учитывается одна из основных глобальных задач человечества — воспроизводство и сохранение окружающей среды, природы, не только как источника его составной части — предмета труда, но и как единственного "дома" человечества. Разрешить его возможно только путем дальнейшего развития социально-экономического характера труда. Авторы полагают, что подобное не возможно в рамках сложившейся социально-экономической системы доминирования крупного частного интереса. Дальнейшее развитие общества должно происходить в условиях посткапиталистических отношений, когда сохранение окружающей среды становится одним из основных экономических интересов общества, и превращение получения прибыли из "цели производства в средство для обеспечения нормального свободного, всестороннего развития человека" [3, с. 138].

Литература: 1. Браун Л. Экоэкономика: как создать экономику, оберегающую планету. — М.: Изд. "Весь мир", 2003. — 392 с. 2. Исанин П. А. Категория труда в смысловом поле экономического развития общества // Экономика розвитку. — 2005. — №4. — С. 17 — 19. 3. Григорян Г. М. Политическая экономия: принципы обновления и развития. — Харьков: Изд. ХГЭУ, 2000. — 388 с.

УДК 331.57

Ким М. Н.

РЕФОРМИРОВАНИЕ ЗАНЯТОСТИ И ПЛЮРАЛИЗАЦИЯ ЕЕ ФОРМ

Суть рыночной трансформации занятости состоит в том, что, во-первых, это переход к рыночной модели занятости, во-вторых — преобразование трудовых отношений на рыночных началах. В данном выступлении выясняются вопросы изменения форм занятости в экономике.

Одной из важнейших составляющих и последствий реформирования занятости является ее плюрализация и диверсификация. Под плюрализацией занятости понимается процесс умножения ее форм и видов занятий. Основу плюрализации составляет диверсификация занятости — умножение ее форм и видов занятий у действующих хозяйственных субъектов в пределах имеющихся отраслей.

Основу плюрализации занятости образуют развитие производительных сил, приватизация государственной собственности и создание многообразия форм собственности и хозяйствования. Именно последнее обстоятельство в условиях рыночной трансформации играет решающую роль в развитии плюрализации и диверсификации занятости.

В противоположность монополизму государственной собственности и хозяйствования в трансформационной экономике на основе разгосударствления и приватизации утверждается многообразие форм собственности и хозяйствования, а вместе с ними плюрализм занятости.

Достигнутый его уровень в Украине проявляется в следующих формах:

а) изменение структуры занятости населения по секторам экономики: при общем сокращении общей численности занятых во всех сферах экономической деятельности за 1990 — 2004 гг. доля занятого населения (и абсолютно) в частном и коллективном секторе увеличилась с 21,7 до 60,5%, в том числе частного — с 3,1 до 29,1%, за счет относительного и абсолютного сокращения в государственном секторе;

¹ Как источника трудовой деятельности человека.

б) возникновение и развитие частного и коллективного предпринимательства в различных его формах: торгово-посредническое, производственное, инновационное, банковское, фермерство, малый бизнес, самозанятость и др.

При этом следует отметить огромный мультипликационный эффект предпринимательства. Будучи "революционером в экономике", "движущей силой реорганизации экономической жизни" (И. Шумпетер), предприниматель является зачинателем инноваций в производстве, обеспечивает огромный его рост, увеличение занятости населения. Хотя предпринимательскими способностями, как свидетельствует мировой опыт, обладает лишь 5 – 8% населения стран (не путать с бизнесменами), эффект их деятельности многократно превосходит эти цифры;

в) умножение видов занятий в форме новых профессий и специальностей на основе развития производительных сил и разделения труда, особенно единичного и частного;

г) усложнение социально-классовой структуры общества и т. д.

Некоторое представление о социально-экономическом аспекте занятости в Украине дают следующие данные Госкомстата, скорректированные автором: в 2001 г. работники наемного труда составляли 80%, работодатели — 2%, самозанятые — 5,5%, крестьяне и фермеры — 12, 5% [1].

Свершившиеся в Украине сдвиги в занятости населения неоднозначны. С одной стороны, они имеют позитивное значение: многообразие форм хозяйствования и занятости способствует обеспечению человеку свободы выбора экономической деятельности, его самостоятельности, усилению удовлетворенности трудовой и хозяйственной деятельностью и более многостороннему развитию личности. А с другой стороны, плюрализация занятости сопровождалась в ряде отраслей и случаев снижением ее качества, примитивизацией форм и видов экономической деятельности. В условиях длительного трансформационного спада производства и возникновения массовой и длительной безработицы масса инженеров, учителей, врачей и научных работников превратилась в реализаторов, челночников, рабочих. Этот процесс дисквалификации работников усилился резким сокращением производства в машиностроении и отраслях военно-промышленного комплекса, где были сосредоточены наиболее квалифицированные рабочие и специалисты.

Таким образом, учитывая огромный мультипликационный эффект предпринимательства в наращивании производства и занятости, необходимо всемерно выявлять потенциальных предпринимателей, обучать их в различного рода бизнес- и менеджмент-школах, самое главное, обеспечить революционный прорыв предпринимательства, в частности малого.

Литература: 1. Базилевич В. Л. Макроекономіка / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. – К.: Атака, 2002. – 368 с.
2. Економічна активність населення України 2003: Статистичний збірник / Державний комітет статистики України: №6-3-92/266 від 29.06.2004 р.– К., 2004.

Колос О. М.

УДК 658.0

Міценко Н. Г.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах управління потенціалом підприємств не відповідає завданням підвищення ефективності роботи, отримання високих кінцевих результатів. Проблему загострює обмеженість самих ресурсів, необхідність пошуку шляхів більш повного їх використання.

Проблеми вивчення потенціалу підприємства знайшли відображення в працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: І. О. Бланк, Р. К. Горшков, О. П. Градов, Ю. А. Дайновський, І. З. Должанський, Ю. Ю. Донець, П. Друкер, Н. С. Краснокутська, Л. О. Лігоненко, А. А. Мазаракі, Е. В. Попов, А. А. Садеков, В. О. Точилін та ін. Незважаючи на зростання кількості досліджень, присвячених потенціалу підприємства, ступінь наукової розробки проблеми не можна визнати вичерпною. Подальше дослідження теоретичних, методологічних і практичних аспектів його формування та використання на сьогоднішній день є актуальним.

Коло визначень потенціалу підприємства широкіше — його розглядали як елемент виробничих відносин щодо використання здатності трудових ресурсів до створення матеріальних благ, як здатність суб'єктів господарювання виробляти продукцію та надавати послуги, як сукупність наявних ресурсів для досягнення поставленої мети, як максимально можливий обсяг матеріальних благ та послуг, який можна отримати за умови оптимального використання наявних ресурсів, як реальну чи ймовірну здатність виконати цілеспрямовану роботу та ін. Економічна енциклопедія трактує сутність

© Колос О. М., Міценко Н. Г., 2006

потенціалу як "...наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальну структуру та вміння раціонально використати їх для досягнення поставленої мети" [1, с. 13]. На думку авторів, потенціал підприємства — це сукупність природних умов, можливостей та ресурсів, що можуть бути використані для досягнення певних цілей у процесі оптимальної взаємодії із зовнішнім середовищем.

Головною складовою потенціалу підприємства є ресурсний потенціал. Він визначається не просто кількістю і якістю ресурсів, які є в розпорядженні підприємства в даний момент, а й їх оптимальним співвідношенням, відповідністю величини і складу потребам вирішуваних завдань. Немає однозначної думки і щодо складу ресурсного потенціалу. Слід виокремлювати виробничий, кадровий, фінансовий, інформаційний, інноваційний, інвестиційний, управлінський потенціали.

Запорукою ефективного формування та використання ресурсного потенціалу підприємства є якість відповідних управлінських рішень. Однак основою його розвитку є фінансовий потенціал. Він формується як всередині підприємства, так і за його межами. Фінансові ресурси є вихідним видом ресурсів, забезпечують процес виробничого перетворення ресурсів підприємства та вартісного відтворення, а отже, і процесу кругообігу капіталу [2, с. 63]. Фінансовий потенціал визначає фінансові можливості підприємства із залучення засобів для забезпечення поточної діяльності та перспективного розвитку. Нагальною є оцінка фінансового потенціалу в момент виникнення кризових ситуацій на підприємстві.

Дослідження стану та розробка напрямків підвищення ефективності використання фінансового потенціалу підприємства дозволить підвищити результативність його фінансово-господарської діяльності й конкурентоспроможність на ринку товарів та послуг.

Література: 1. Економічна енциклопедія: У 3-х т. Т. 1 / Ред. кол.: ... С. В. Мочерний та ін. — К.: Вид. центр "Академія", 2000. — 952 с. 2. Пойда-Носик Н. Н. Фінансові ресурси підприємства // Фінанси України. — 2003. — №1. — С. 60 — 65. 3. Гуляєва Н. М. Фінансові ресурси підприємств / Н. М. Гуляєва, О. В. Сьомко // Фінанси України. — 2004. — №12. — С. 58 — 62. 4. Кунцевич В. О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки // Актуальні проблеми економіки. — 2004. — №7. — С. 33 — 38.

УДК 658.310.8.012.32

Котельникова Ю. М.

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ

В умовах формування нової економічної моделі України найважливіша роль відводиться промисловим підприємствам, ефективне функціонування яких забезпечить скоріше подолання негативних явищ в економіці України. У свою чергу, ефективність функціонування підприємства прямо залежить від якості процесу кадрового забезпечення, а отже, від методів його управління.

Проблемами управління кадрами займаються такі українські та зарубіжні вчені, як Г. Осовська, О. Куршельницька, В. Гриньова, М. Дороніна, Г. Щокін, А. Кібанов, В. Травін, В. Дятлов, Є. Маслов та ін.

Автор ставить собі за мету узагальнити основні методи управління процесом кадрового забезпечення, які використовують промислові підприємства у сучасних умовах формування нової економічної моделі України.

Методи управління процесом кадрового забезпечення є невід'ємною частиною системи управління кадрами та становлять засоби впливу на процес кадрового забезпечення, враховуючи внутрішні та зовнішні фактори, з метою досягнення ефективного функціонування підприємства.

Основні методи, які зараз використовуються промисловими підприємствами, можна поділити на економічні, організаційні та соціально-психологічні [1 — 4].

Економічні методи є своєрідними елементами економічного механізму, за допомогою яких досягається прогресивний розвиток підприємства. Основними з них є методи аналізу — системний аналіз, техніко-економічний аналіз, функціонально-вартісний аналіз, експертно-аналітичний аналіз, параметричний, кореляційний та регресійний аналіз, а також методи техніко-економічного планування — ціноутворення та оплата праці, економічне стимулювання, участь у прибутках і капіталі, встановлення матеріальних санкцій та заохочень.

Організаційні методи управління процесом кадрового забезпечення покликані організувати процес управління кадрами. Основними з них є методи організаційного регламентування — накази, вка-

© Котельникова Ю. М., 2006

звіки, розпорядження, адміністративні санкції та заохочення, держзамовлення; організаційного нормування; організаційно-методичного інструктування — інструктування, розробка положень та стандартів підприємства.

Соціально-психологічні методи дозволяють ефективно управляти кадрами, бо спрямовані як на групи людей, так і на особистість конкретної людини. Основними з них є методи обстеження та формування — співбесіда, анкетування, інтерв'ювання, спостереження, вивчення документів, встановлення соціальних норм поведінки, задоволення культурних та духовних потреб, формування у працівників ініціативи та відповідальності; методи психологічного планування — психологічний аналіз, створення комфортного психологічного клімату, формування згуртованого колективу, формування особистої мотивації та стимулювання працівників.

Також підприємства починають практикувати такі методи управління процесом кадрового забезпечення, як звертання до ринку кадрових послуг — центрів оцінки персоналу, кадрових консалтингових фірм, рекрутингових агентств.

Використання розглянутих методів у комплексі забезпечить ефективне функціонування підприємства, а отже, ефективний розвиток нової економічної моделі України.

Література: 1. Гриньова В. М. Проблеми управління трудовими ресурсами підприємства. — Харків: Вид. ХНЕУ, 2006. — 192 с. 2. Осовська Г. В. Управління трудовими ресурсами / Г. В. Осовська, О. В. Крушельницька. — К.: Кондор, 2003. — 224 с. 3. Травин В. В. Основы кадрового менеджмента: Практическое пособие / В. В. Травин, В. А. Дятлов. — 3-е изд., испр. и доп. — М.: Дело, 2001. — 336 с. 4. Управление персоналом организации / Под ред. А. Я. Кибанова. — 2-е изд., доп. и перераб. — М.: ИНФРА-М, 2002. — 640 с.

Крамарева О. С.

УДК 330.5:336.143

Крюкова О. М.

РЕФОРМУВАННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ МОДЕЛІ УКРАЇНИ

Економічний розвиток будь-якої країни завжди визначається ефективністю функціонування фіскальної політики уряду, яка є однією з основних складових економічної моделі країни. В Україні, починаючи з 2000 року, спостерігалась відносна макроекономічна та фіскальна стабільність. Цьому сприяли здійснення реформ у бюджетній сфері, а саме: запровадження Бюджетного кодексу, реформування податку на доходи громадян та прибуток підприємств. Однак, незважаючи на зміну урядів, фіскальна політика не була виваженою через необґрунтоване підвищення мінімальної зарплати, пенсій та інших соціальних трансфертів. Це призвело до зростання видатків зведеного бюджету у 2006 р. майже на 25% порівняно з 2000 р. і стає загрозою макроекономічної стабільності країни [1].

Для розробки науково обґрунтованої фіскальної політики, вдосконалення її інструментарію доцільно проаналізувати формування соціальної складової та основні підходи щодо її утворення й визначити основні напрями реформування.

Ефективність фіскальної політики уряду забезпечується тоді, коли вона спирається на об'єктивні економічні закони та сталі економічні тенденції. До них, в першу чергу, належить закон про випереджаючі темпи зростання продуктивності праці порівняно із зростанням темпів середньої заробітної плати. Дотримання на практиці цього закону вимагає, щоб збільшення соціальних трансфертів здійснювалося лише після збільшення середньої зарплати на основі підвищення продуктивності праці.

Аналіз фіскальної політики України показав, що неврахування дії цього економічного закону призвело до виникнення значних фіскальних дисбалансів: різке зростання видатків зведеного бюджету порівняно з реальним ВВП, зміни в структурі соціальних видатків, незбалансованість місцевих бюджетів та бюджету центру, неузгодженість фінансування соціальних зобов'язань та підтримки галузей і виробництв та ін.

Для подолання фіскальних дисбалансів треба запроваджувати середньострокове бюджетне планування, яке широко використовується в міжнародній практиці. Алгоритм розробки такого плану передбачатиме: визначення наявної ресурсної бази країни; обґрунтування розподілу ресурсів відповідно до стратегії економічного розвитку країни; оцінку розподілу ресурсної бази країни, необхідної для реалізації стратегії економічного розвитку, на місцевому рівні; прийняття рішень щодо практичного втілення національної програми економічного розвитку.

© Крамарева О. С., Крюкова О. М., 2006

Впровадження середньострокового бюджетного планування є корисним інструментом вдосконалення фіскальної політики і сприятиме забезпеченню макроекономічної стабільності, підвищенню ефективності бюджетних видатків. Воно обмежуватиме проведення фіскальної та соціальної політик, не забезпечених стабільними доходами, а також визначатиме пріоритети урядової політики при формуванні нової економічної моделі України.

Література: 1. <http://www.ier.kiev.ua>. 2. Майер Джеральд М. Основні проблеми економіки розвитку / Майер Джеральд М., Раух Джеймс Е., Філіпенко Антон. – К.: Либідь, 2003. – 688 с. 3. Родіонова І. Ф. Порівняльна результативність фінансової та грошової політик // Фінанси України. – 2004. – №9. – С. 29 – 36. 4. Сухарев О. О выборе стратегии макроэкономической политики // Вопросы экономики. – 2004. – №8. – С. 77 – 89.

УДК 658.[152 + 589]

Литвиненко А. О.

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Успіх України у майбутньому визначається інноваційною активністю технологій, що спричиняють високі темпи економічного зростання.

Актуальним постає необхідність розробки інвестиційно-інноваційної моделі, де визначну роль відіграє технологічне проектування. Це вимагає динамічного економічного розвитку на основі інновацій, модернізації наукової, технологічної, організаційної й виробничої сфери.

Проблемою інвестиційно-інноваційного розвитку на цей час займається цілий ряд вітчизняних і зарубіжних вчених. Слід звернути увагу на праці А. С. Гальчинського, А. К. Кінаха, В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, В. Г. Федоренка [1 – 3]. У цих працях аналізуються інвестиційно-інноваційні процеси, інноваційна стратегія, інноваційні перспективи України. Більш глибокого дослідження й аналізу потребують питання формування моделі інвестиційно-інноваційного розвитку як основної стратегії формування нової економічної моделі України.

Метою дослідження є впровадження моделі інвестиційно-інноваційної розвитку на підприємстві відповідно до його складної виробничої системи.

У сучасних умовах рівень прогресивності економіки визначається характером інвестиційно-інноваційної діяльності та рівнем її активності. Неможливим є довготривале економічне зростання без впровадження інновацій та активного їх використання.

Слід зазначити, що тільки 15,1% від загальної кількості промислових підприємств у 2003 році одночасно займалися інноваційною діяльністю і при цьому мала місце тенденція до зниження їх активності, оскільки в 1999 році, незважаючи на гостру фінансову і економічну кризу 1998 – 1999 рр., таких підприємств було 18,1% [4].

Показники стану інноваційних процесів та використання їх в економіці залишаються надзвичайно низькими. Для забезпечення інноваційного процесу необхідно побудувати виробничу замкнуту модель "управління — інновації — виробництво" [2]. Створення такої інвестиційно-інноваційної моделі допоможе вдосконалити виробничу структуру, впровадити у виробництво технологічні розробки. Це сприятиме насиченню національного ринку конкурентоспроможними товарами та послугами як виробничого, так і споживчого призначення.

Таким чином, впровадження нової економічної моделі інвестиційно-інноваційного розвитку має бути реалізоване інноваційним шляхом, маючи при цьому політику зростання інвестицій та інновацій з одночасним зростанням ефективності виробництва. Домінуючою на сьогодні повинна стати розробка технологічного проекту інноваційного спрямування, без якого не може відбутися осучаснення як в економіці, так і у суспільстві в цілому.

Створення інвестиційно-інноваційної системи, що спирається на активні розробки та реалізацію рішень інноваційного характеру, впровадження економічно вигідних досягнень у виробництво створюють основи для забезпечення економічного розвитку України.

Література: 1. Гальчинський А. С. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – 336 с. 2. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с. 3. Федоренко В. Г. Основи інвестиційно-інноваційної діяльності: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. – К.: Алерта, 2004. – 432 с. 4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Статистичний збірник. – К.: Держкомстат України, 2002. – С. 151 – 156; 2003. – С. 85 – 192.

© Литвиненко А. О., 2006

УПРАВЛІННЯ ФАКТОРАМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Процес глобалізації, що є об'єктивно обумовленою причиною розвитку світової економіки, висуває нові вимоги до організації діяльності й ведення бізнесу промислових підприємств України. Питанням організації та управління праці приділено багато уваги сучасними науковцями. Напрямок розвитку та вдосконалення відтворювальних систем України в умовах глобалізації розкрито у працях А. С. Гальчинського, В. М. Гейця, А. К. Кінаха та В. П. Семиноженка [1]. Одним з питань, що має високу актуальність для національних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки, є вирішення проблеми управління факторами ефективності праці. Слід зазначити, що саме культура управління процесами на підприємствах країни свідчить про її конкурентоспроможність [2].

Метою даної публікації є дослідження впливу факторів ефективності праці на показники її результативності. Для досягнення поставленої мети використовуються методи аналізу та синтезу.

Дієвість будь-якого промислового підприємства характеризується показниками його економічної діяльності. Найбільш розповсюдженим загальним показником ефективності діяльності є показник рентабельності виробництва. Інші показники є допоміжними. Виходячи з того факту, що у процесі відтворення поєднуються два різновиди праці — праця уречевлена та жива, показники її ефективності потрібно розділяти і розглядати окремо. Таким чином, слід розрізняти показники ефективності використання уречевленої праці та показники ефективності живої (найманої) праці.

Показники ефективності уречевленої праці можна об'єднати у п'ять груп: 1) показники екстенсивного використання; 2) показники інтенсивного використання; 3) показники інтегрального використання; 4) узагальнюючі показники використання; 5) показники оборотності уречевленої праці. Серед показників ефективності живої праці виділяють: рентабельності праці, ефективності праці та показник продуктивності праці (окремий показник ефективності) [3].

Незважаючи на різність у підходах до оцінки уречевленої та живої праці, фактори, що впливають на її результативність, є загальними як для першої, так і для останньої. Традиційно фактори прийнято поділяти на матеріально-технічні, організаційно-економічні та соціально-економічні. Найбільший вплив на рівень ефективності праці здійснюють матеріально-технічні фактори. Вони, з одного боку, визначають спосіб виробництва, а з іншого — побічно впливають на організаційно-економічні та на соціально-економічні фактори. Так, з переходом до способу виробництва, що характеризується високими інформаційними технологіями, наймана праця на підприємстві набула значення людського капіталу, а організація праці на підприємствах стає більш соціально орієнтованою.

У проведеному дослідженні розкрито актуальні питання управління підприємством в умовах глобалізації, зокрема розглянуто проблему управління факторами ефективності праці на промисловому підприємстві як основу для формування його конкурентоспроможності. Науковою новизною є виділення матеріально-технічних факторів як найбільш дієвих та визначальних для виробництва, що мають не тільки безпосередній вплив на показники ефективності, але й побічно впливають на інші фактори. Дослідження має велике теоретичне значення, а подальші розробки в цій сфері дозволять виробити практичні рекомендації, впровадження яких підвищать конкурентоспроможність промислових підприємств в умовах глобалізації.

Література: 1. Гальчинський А. С. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. — К.: Знання України, 2002. — 336 с. 2. Управление персоналом организации: Учебник / Под ред. А. Я. Кибанова. — 2-е изд., доп. и перераб. — М.: ИНФРА-М, 2003. — 640 с. 3. Генкин Б. М. Экономика и социология труда: Учебник для вузов. — 5-е изд., доп. — М.: Норма, 2005. — 416 с.

РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Вирішення актуальних проблем розвитку України безпосередньо пов'язане з вирішенням проблем тінізації економіки. Дослідники єдині в тому, що тіньова економіка явище складне, багатогранне. Для виявлення причин виникнення та розробки заходів протидії доцільно розглядати її на регіональному рівні. Про особливості підходів до дослідження процесів тінізації в регіональній

© Міщенко О. Г., 2006
© Муцинська Н. Ю., 2006

економічній системі йдеться у роботах С. Лондара, Є. Ковальова, О. Балко, П. Іващенко, І. Черв'якова та ін. [1 – 3].

Не дивлячись на те, що держава намагається вирішити проблему існування тіньової економіки, на сьогоднішній день, на жаль, відсутній механізм загальнодержавного нагляду та аналізу стану й розвитку тіньових процесів в економіці як на макро-, так і на мезорівні. Розробка такого механізму і є метою даного дослідження.

У зв'язку із зазначеним вище, пропонується механізм, який можливо реалізувати через створення єдиного регіонального центру боротьби з неформальною економікою, що буде підпорядкований загальнодержавному. При цьому проблеми існування тіньової економіки будуть вирішуватися в комплексі проблем неформальної економіки (до складу неформальної економіки входять економіка власних потреб, тіньова економіка та кримінальна економіка). До організаційної структури такого центру повинні входити представники органів внутрішніх справ, відділу боротьби з економічною безпеки, НБУ, ГУС в області, податкової адміністрації, митниці, місцевих органів влади, громадських організацій.

До основних функцій регіонального центру належать: законотворча, аналітично-дослідницька, прогностна, організаційна, контрольна, інформаційна функції.

Необхідно також наголосити на взаємозалежності окреслених функцій, що говорить про необхідності реалізації усього комплексу. Тому що, наприклад, реалізація прогностичної функції буде ефективною лише за умови реалізації аналітично-дослідницької, законотворчої та контрольної функції. На думку фахівців [4], прогнози регіонального розвитку будуть ефективними лише за умови, що разом з ними на єдиній методичній базі розроблятимуться й інші документи, що відображають весь комплекс проблем регіонального розвитку, насамперед, стратегії розвитку регіонів та цільові програми, спрямовані на розв'язання найбільш гострих регіональних проблем.

При створенні таких центрів відбувається консолідація зусиль різних органів щодо протидії неформальному сектору. При цьому робота центрів може відбуватися з урахуванням міжнародного досвіду нейтралізації неформальної економіки, та, звичайно, робота повинна проводитися не одноразово, а системно.

Література: 1. Лондар С. Фактори формування коефіцієнта тіннізації промисловості Львівщини // *Наук. зб. "Актуальні проблеми економіки перехідного періоду"* / За ред. З. Г. Ватаманюка. Вип. 4. – Львів, 1999. – С. 232 – 235. 2. Ковальов Є. В. Неформальна економіка / Є. В. Ковальов, О. В. Балко. – Донецьк: Вид. Бугайова С. Г., 2003. – 120 с. 3. Іващенко П. О. Тіньова економіка на рівні регіону та пропозиції щодо її легалізації / П. О. Іващенко, І. М. Черв'яков // *Міжвідомчий наук. зб. "Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою"*. Президенту України, ВРУ, Уряду України, органам центральної та місцевої виконавчої влади. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників / Під ред. А. І. Комарової А. І. та ін. Т. 18. – К.; 1999. – С. 259 – 262. 4. Керещман В. Ю. Регіональний моніторинг як інформаційно-аналітична база державного регулювання розвитку регіонів // *Статистика України*. — 2004. – №4. – С. 23 – 26.

УДК 001.895:338.1

Островерхова Г. В.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНСЬКИХ РЕФОРМ

Останнім часом різко зросла кількість публікацій щодо інноваційної направленості українських реформ. Але часто стверджується про ряд серйозних проблем щодо реалізації цього курсу.

У даній роботі подано спробу знайти відповіді на гострі питання, що найчастіше зустрічаються. Як один із аргументів проти формування державної інноваційної політики приводять той факт, що у сучасному світі панують транснаціональні корпорації (ТНК), а роль держави постійно знижується. Але у галузі інноваційної діяльності в країнах, що розвиваються, вплив держави може бути суттєвим. Відомо те, що більшість ТНК походять з постіндустріальних країн. Вони виносять виробничі потужності в різні регіони світу в пошуках ринків збуту, дешевої сировини та робочої сили. Однак при цьому дослідницькі центри залишаються в межах розвинених країн, навіть якщо виносяться за межі країни базування. Інтелектуальний капітал інших країн може бути використано шляхом вивозу за кордон.

Викладене вище свідчить про те, що ТНК незацікавлені в розвитку науково-дослідної та інноваційної діяльності в країнах, що розвиваються. Однак вони також незацікавлені у створенні перепон для неї — ТНК можуть бути першими покупцями нової ідеї.

© Островерхова Г. В., 2006

Поряд з цим підприємства, що існують у нашій країні, не мають достатнього впливу для визначення державної політики. Крім того, інноваційний бізнес часто представлено малими та середніми підприємствами. Все це доводить можливість і необхідність активної державної політики щодо науково-дослідної та інноваційної діяльності в Україні.

При вивченні світового досвіду з інноваційної діяльності можна відокремити три основних напрямки: 1) американський, що базується на венчурному капіталі; 2) європейський, заснований на банківському капіталі, найобережніший; 3) японський, який користується вмінням визначати ринкову вартість винаходів, що збираються по всьому світу. Слід відзначити, що перші дві школи базуються на фундаментальній науці та якісній вищій освіті, а третя такого фундаменту не має [1].

На питання про те, який досвід треба використовувати Україні, знайти однозначну відповідь непросто. Адже шляхом кластеризації регіонів України за двома параметрами — кількістю винаходів та кількістю впроваджень — було виявлено кластер, до складу якого увійшли м. Київ та області індустріального сходу (що традиційно і цілком передбачувано), але в окремий і стійкий до зміни умов кластеризації кластер було виділено Львівську область. За умов дуже низького рівня дослідницької діяльності у Львові чи не найвищий у країні рівень впроваджень новинок у виробництво, причому більшість з них — споживчі товари.

Також дослідниками відзначається той факт, що при порівнянні країн ЄС з країнами, що розвиваються, за новою системою показників науково-технічного рівня останні мають найкращі показники щодо людського капіталу та винахідницької діяльності і найбільше відставання за показниками щодо впроваджень. Також отримання прибутку від впроваджень допоможе вирішити проблему фінансування досліджень [2].

Висновком з викладеного є необхідність зробити акцент саме на впровадженні існуючих досягнень НТП під час формування державної інноваційної політики.

Література: 1. Чеснокова Н. В. Инновации как основополагающий фактор развития государства в условиях глобализации // Социальная экономика. – 2003. – №1. – С. 70 – 83. 2. Егоров И. Ю. Использование в Украине новой системы показателей уровней научно-технического и инновационного развития, разработанной в ЕС для их оценки // Проблемы науки. – 2003. – №9. – С. 4 – 7.

Петрова К. Я.

УДК 338.14

Ларіна Т. Ф.

КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ: ПОЛІТЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Корупція — це феномен, який властивий у тій чи іншій мірі всім країнам світу. Так, за підрахунками Міжнародного валютного фонду 8% світової економіки ґрунтується на незаконно придбаних коштах, а втрати світової економіки від корупційних дій за рік складають від 500 млрд. дол. до 1 трлн. дол. Україна, на жаль, не спростовує міжнародний досвід. За даними деяких публікацій, обсяг хабарів тут досягає 7 – 9 млрд. грн. [1, с. 7]. Корупція як невід’ємна інституціональна складова тіньової економіки, її живлячий елемент загрожує фінансовій і економічній безпеці держави, знижує потенціал економічного розвитку. В більшості вітчизняних та зарубіжних робіт акцент робиться на визначенні корупції як злочину, для якого слід визначити міру відповідальності. Дослідниками проблем корупції, зокрема, є В. Ф. Прісняков [1], І. Мазур [2], М. Швайка [3]. Мета даного дослідження полягає в аналізі саме економічної природи корупції як загрози для економічного розвитку, визначенні її передумов та можливих шляхів подолання.

У рамках економічної науки особливу увагу до феномена корупції виявляють представники сучасної неокласичної теорії в рамках теорії суспільного вибору і теоретики інституціоналізму. Одне з центральних понять неокласичного аналізу корупції — пошук політичної ренти, тобто прагнення економічних агентів одержати економічну ренту за допомогою політичного процесу, використання сили держави.

Критика неокласичної моделі раціонального вибору представлена інституціональним напрямком. Його представники вбачають причину появи корупції в неефективності суспільних інститутів (правил гри). Неефективні інституціональні рамки генерують збільшення трансакційних витрат. У результаті блокуються ринкові рішення та йде пошук скорочення витрат з пошуку інформації, укладання контрактів, контролю за їх виконанням, юридичного захисту. Інституціоналісти звертають увагу на те, що в короткостроковому періоді корупція має потенціал прискорення темпів економіч-

© Петрова К. Я., Ларіна Т. Ф., 2006

ного зростання шляхом нейтралізації дії неефективних суспільних інститутів. Однак у довгостроковому періоді її роль виключно негативна. Поширення корупції створює для бюрократів стимули ще більшого спотворювання суспільних інститутів і системи розподілу, завищення вартості трансакцій. Унаслідок цього має місце явище, яке Д. Норт назвав "залежність від шляху", коли суспільство "застрагає" в неефективних інституціональних рамках.

Детальний аналіз неокласичної та інституціональної теорії корупції дозволяє зробити висновок: вони не є взаємовиключними. Використання теоретичного доробку представлених напрямків без абсолютизації підходів дозволяє глибше зрозуміти природу корупції як складного соціально-економічного явища. Створення та закріплення інституціональної структури суспільства імманентно включає суб'єктивний фактор, тобто залежить від волі й свідомості людей, а, відповідно, може обслуговувати раціональні інтереси окремих агентів.

На сучасному етапі створена досить розгалужена система законів та інших правових актів з боротьби з корупцією. При цьому успіх антикорупційних дій залежить від ефективності створення сприятливих умов економічної діяльності на основі максимального врахування інтересів суб'єктів господарювання і здійснення комплексних заходів економічного, правового, організаційного характеру, спрямованих на унеможливлення генерування та підтримки неефективних інституціональних рамок з метою комерціалізації посадовими особами функціональних обов'язків.

Література: 1. Прісняков В. Ф. Корупція як причина дестабілізації економіки // *Фінанси України*. – 2003. – №9. – С. 7 – 9. 2. Мазур І. Корупція як інститут тіньової економіки // *Економіка України*. – 2005. – №8. – С. 68 – 75. 3. Швайка М. Україна в лабетах клановості та корупції // *Економічний часопис* – XXI. – 2003. – №10. – С. 10 – 15.

УДК 658.511

Проскура К. В.

Міценко Н. Г.

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Підприємницька діяльність здійснюється протягом тривалого часу і потребує певного узагальнення, систематизації та аналізу. Це пов'язано зі зміною економічних умов, у яких працює підприємство, кон'юнктури ринку, його інфраструктури та інших факторів, вплив яких на підприємницьку діяльність без попереднього економічного аналізу повністю виявити неможливо. Однак підприємці, які зіткнулися з певними перешкодами, не замислюються над важливістю економічного аналізу своєї діяльності, не завжди здійснюють його ефективно та за всіма вимогами або взагалі не здійснюють.

Під аналізом розуміється спосіб пізнання предметів і явищ навколишнього середовища, заснований на розчленовуванні цілого на складові частини, та вивчення у всьому різноманітті зв'язків і залежностей. Щодо економічного аналізу — це означає вичленовування окремих показників господарської діяльності для наступного їх вивчення [1].

Проблемами розвитку методів та методології економічного аналізу займаються багато науковців: М. Г. Чумаченко, В. М. Івахненко, Є. В. Мних, В. О. Мец, С. А. Кириленко та ін. Вони розкривають проблеми сучасного економічного аналізу і висвітлюють методiku вивчення господарських процесів з урахуванням нових положень (стандартів) бухгалтерського обліку та звітності.

Економічний аналіз необхідний на всіх етапах підприємницької діяльності: від формування підприємства до реалізації кожного етапу його функціонування, дотримуючись принципів етапності самого аналізу.

На багатьох підприємствах наявне сучасне комп'ютерне обладнання, яке сприяє збору та обробці необхідної для аналізу економічної інформації. Така інформація відіграє важливу роль в управлінні внаслідок порівнянності та альтернативності її показників, що характеризують факти господарювання. Але не всі підприємці здійснюють оцінку своєї діяльності, більшість з них аналізують лише окремі показники, тоді як потрібно проводити комплексну оцінку господарської діяльності всього підприємства; відчувається гостра потреба в аналітичній інформації, яка займає значне місце у системі економічної інформації.

На відсутність аналітичної інформації на підприємстві впливає низка чинників, основними з яких є:

- складність методології економічного аналізу, яка вимагає досить широкого обсягу знань;
- неможливість або небажання утримувати спеціалістів відповідного класу з необхідністю високої оплати за аналітичну роботу;

© Проскура К. В., Міценко Н. Г., 2006

відсутність комп'ютерної техніки та сучасного програмного забезпечення для діагностики стану господарської діяльності та ін.

Потрібно створювати керовану систему аналізу з використанням економічної інформації на будь-якому підприємстві. Система аналізу — це набір компонентів, взаємодія яких забезпечує науковий розвиток аналізу та реалізацію його у практичній діяльності з метою створення аналітичної інформації.

Економічний аналіз має великий вплив на результативність підприємницької діяльності і сприяє досягненню її основної мети — одержанню прибутку. Саме він забезпечує орієнтацію підприємства в конкурентному середовищі, дозволяє виявити його слабкі місця, запобігти виникненню кризових явищ та загроз банкрутства.

Література: 1. Болух М. А. Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болух, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток. — К.: КНЕУ, 2001. — 540 с. 2. Цигилик І. І. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства. Навч. посібник. — Івано-Франківськ: Інститут менеджменту та економіки, 2002. 3. Ковальчук Т. М. Сучасні проблеми оперативного економічного аналізу // Вісник Львівської комерційної академії. Сер. Економічна. Вип. 16. — Львів: ЛКА, 2004. — С. 265 — 271. 4. Мних С. В. Сучасна парадигма економічного аналізу в Україні // Вісник Львівської комерційної академії. Сер. Економічна. Вип. 16. — Львів: ЛКА, 2004. — С. 76 — 79.

Рубан В. В.

УДК 338.23:336.531.2(477)

СТИМУЛЮВАННЯ РЕАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ефективне державне регулювання є важливою передумовою ефективного розвитку реального інвестування. В Україні, як і в кожній промислово розвинутій країні, стимулювання інвестицій повинне здійснюватися на макро- й мікрорівні. На думку автора, без вживання діючих заходів на макрорівні зусилля окремих підприємств не можуть дати більш позитивних ефектів.

До форм державного регулювання інвестиційної діяльності слід віднести: визначення пріоритетних сфер та об'єктів інвестування; податкове регулювання інвестиційної діяльності; регулювання інвестиційної діяльності через надання фінансової допомоги інвесторам, проведення відповідної кредитної та амортизаційної політики; регулювання участі інвесторів у приватизації; регулювання форм і умов фінансового інвестування; експертизу інвестиційних проектів у процесі розроблення державних інвестиційних програм; забезпечення захисту інвестицій; регламентування умов вивозу капіталу для здійснення інвестицій за кордоном [1 — 3].

Метою дослідження є аналіз та вдосконалення механізму стимулювання реального інвестування.

Сьогодні в Україні розвиток інвестиційної діяльності стримується завдяки корупції у владі, нестабільності політичної ситуації, непрозорості реприватизаційних процесів та податковому навантаженню малого підприємництва. Так, автор вважає, що реприватизація в Україні знаходиться у затягнутому стані і проводиться з грубим порушенням законодавства, що негативно впливає на імідж держави.

У Програмі розвитку інвестиційної діяльності на 2002 — 2010 роки (від 28 грудня 2001 р. №1801) були виділені правильні напрями активізації інвестиційної діяльності, але, на жаль, у повній мірі не реалізовані такі заходи, як зниження податкового навантаження, забезпечення стабільності політичного середовища, активізація діяльності із створення позитивного іміджу держави.

За I півріччя 2005 р. підприємствами та організаціями усіх форм власності за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 30,6 млрд. грн. інвестицій в основний капітал, що на 8,5% більше, ніж у I півріччі 2004 р.

Закон України "Про режим іноземного інвестування" [4] визначає особливості інвестування в Україні, але має досить загальний характер. На думку автора, у законі відсутні такі важливі моменти, як конкретні положення про найважливіші об'єкти регулювання інвестиційної діяльності, відсутнє визначення пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери і територій, що стримує розв'язання проблем пільгового оподаткування.

З точки зору автора, до напрямків стимулювання інвестиційної діяльності на макрорівні можна віднести надання податкових пільг; раціоналізацію амортизаційної політики; стимулювання лізингу; зменшення облікової ставки НБУ, що дозволить здешевити кредитні ресурси; стимулювання іноземних інвестицій.

Сьогодні в Україні актуальним є розв'язання проблем інвестування так званих ризикованих проектів, спрямованих на освоєння нових технологій або випуск нової продукції та ін. В Україні потрібно створити систему державної підтримки венчурного бізнесу, використовуючи досвід США та країн ЄС.

© Рубан В. В., 2006

На більшості вітчизняних підприємств взагалі відсутня система стимулювання робітників за інноваційні розробки, що викликає значні економічні втрати.

Отже, дослідженнями встановлено, що в Україні система стимулювання реальних інвестицій знаходиться в стані затягнутого становлення як на макро-, так і на мікрорівні.

Література: 1. Василик О. Д. Теорія фінансів. – К.: НІОС, 2000. – С. 325 – 337; 372 – 376. 2. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання; КОО, 2000. – 392 с. 3. Омельченко А. В. Інвестиційне право: Навчальний посібник. – К.: Атака, 1999. – 412 с. 4. Закон України "Про режим іноземного інвестування" // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №19. – С. 80.

УДК 330.34.01

Сардак С. Е.

САМОРОЗВИТОК ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У науковій літературі активно дискутується питання зростання економіки України завдяки використанню існуючих вітчизняних позитивних переваг [1]. Але головним підґрунтям будь-яких заходів удосконалення національної економіки є поширення задіяння трудових ресурсів у створенні ВВП. Тому в умовах посилення конкуренції, ускладнення механізму господарювання суб'єктів економіки та необхідності постійного професійного розвитку працівників організацій поширення саморозвитку трудових ресурсів є завданням актуальним і вкрай необхідним.

Метою даного дослідження є підвищення якості трудових ресурсів шляхом поширення заходів щодо їх саморозвитку. Досягнення визначеної мети пропонується здійснити завдяки удосконаленню навчання економічно активного населення та посилення прагнення його участі у функціонуванні ринку праці, що забезпечить дієвість перспективних напрямів і моделей зростання економіки України.

В умовах тривалої політичної та економічної кризи на Україні, під впливом особливостей поведінки економічно активної частини населення та фактично існуючих проблем у сфері зайнятості відбувається збільшення кількості суб'єктів господарювання, які заради економії ресурсів і часу, зниження ризиків та збільшення поточних прибутків уже не хочуть брати на себе витрати за підготовку кадрів та кадрового резерву, переклавши це в обов'язки працюючих і бажаючих працювати осіб. За цих обставин набуває посилення процес саморозвитку населення. У науковій літературі питання досліджуються у публікаціях на тему самозайнятості населення, самоменеджменту, самоуправління, самонавчання [2; 3].

Важливість саморозвитку трудових ресурсів обумовлюється також і морально психологічними чинниками. Наприклад, незважаючи на усі позитивні заходи державної політики, що спрямовані на підтримку осіб, які опинилися безробітними (грошова допомога, підвищення кваліфікації, надання тимчасових робочих місць), частина з них не може знайти собі гідного місця в нових умовах і деградує. Запобігти цьому можливо у разі довгострокового навчання основам саморозвитку. Тому, на погляд автора, державна політика зайнятості повинна впливати на різні вікові сегменти населення і ще з дитинства прищеплювати думку молоді про побудову особистісного "стрижня" та віднайдення переваг, які необхідно розвивати завдяки наполегливій праці протягом усього життя. Практично йдеться про впровадження концепції необхідності та доцільності саморозвитку населення. Здійснити це можна завдяки оволодінню економічним інструментарієм її опанування — визначення цілей, використання методики пошуку інформації, придбання мінімально необхідних економічних знань, професійних навичок, які допоможуть людині протягом усього життя витримувати зміни при формуванні професійної кар'єри, що опосередковано зміцнюватиме трудовий потенціал країни.

При розробці нової економічної моделі України слід враховувати необхідність поширення саморозвитку трудових ресурсів, що призведе до сталого функціонування ринку праці, підвищення ефективності праці та удосконалення механізму господарювання ринкових суб'єктів, а також покращення рівня життя населення; все це доводить необхідність подальших досліджень у цьому напрямку.

Література: 1. Державне регулювання економіки України: методологія, напрямки, тенденції, проблеми / За ред. М. М. Якубовського. – К.: НДЕГ М-ва екон. України, 2005. – 412 с. 2. Заяць Т. А. Сприяння розвитку самозайнятості населення на ринку праці України / Т. А. Заяць, О. І. Дем'янчук // Зайнятість та ринок праці. – 2004. – Вип. 19. – С. 76 – 82. 3. Колпаков В. Становление и развитие теории и практики самоменеджмента // Персонал. – 2001. – №8. – С. 54 – 56.

© Сардак С. Е., 2006

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Принципового значення аналізу проблеми переходу економіки України на шлях інноваційних перетворень надають поширення та поглиблення загальносвітових глобальних тенденцій постіндустріального характеру. Саме це і активізує пошук адекватної методології подальшого економічного розвитку. Новий етап національних реформ, як і загальносвітові глобалізаційні процеси, триває в умовах зламу класичних економічних парадигм та формує новий науковий світогляд щодо модернізації національних і наднаціональних економічних систем ХХІ ст. [1, с. 10]. Теоретико-практичне обґрунтування проблеми міститься в дослідженнях як вітчизняних (А. Гальчинський, В. Геєць, В. Семиноженко, М. Четов та ін.), так і закордонних (Л. Клей, Я. Корнаї, Д. Норт та ін.) науковців і практиків.

Україна входить в етап практичної реалізації завдань довгострокової стратегії, яка має забезпечити міцні засади утвердження її як демократичної, високорозвинутої, соціальної за своєю суттю держави, її інтеграцію в систему цивілізаційного процесу не як другорядного додатку, а як країни з конкурентоспроможною економікою, здатною вирішувати найскладніші завдання сучасного розвитку. Саме тому необхідним стає формування національної інноваційної моделі. А, отже, завданням дослідження є спроба повніше осмислити основні проблеми щодо формування нової моделі економічного розвитку нашої країни на підставі застосування методів теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу, статистичного спостереження та узагальнення, системного підходу.

Інноваційна модель розвитку економіки — це модель, яка ґрунтується безпосередньо на одержанні нових наукових результатів та їх технологічному впровадженні у виробництво, забезпечуючи приріст ВВП переважно за рахунок виробництва і реалізації науковомістких продукції та послуг. Її головною метою є забезпечення підвищення конкурентоспроможності національної економіки за рахунок використання вітчизняного і світового науково-технічного та освітнього потенціалів [2, с. 35].

Україна має всі передумови для формування інноваційної моделі розвитку економіки. Це і високий науково-технічний, кадровий та інтелектуальний потенціал, і наявність всесвітньо відомих наукових шкіл, структурно розгалужених наукових комплексів та ряду науковомістких високотехнологічних секторів. Однак стратегічна помилка, яка була допущена на старті ринкового реформування вітчизняної економіки і яка полягала у визначенні України як економічно та науково-технічно незрозумілої держави [3], призвела до того, що країна фактично почала рухатися в напрямі демонтажу нагромадженого інноваційного потенціалу. Аналіз даних статистики дає підстави для висновку про те, що з 2000 року ситуація дещо поліпшилася: припинилося різке скорочення кількості підприємств, які впроваджують інновації, та їх частки у загальній кількості промислових підприємств; дещо активізувався процес освоєння нових видів техніки та впровадження нових технологічних процесів; виникли певні реальні напрацювання в законодавчій базі.

Для прискорення процесу формування в Україні інноваційної моделі розвитку економіки необхідним є посилення державного впливу на розвиток інноваційної діяльності. До першочергових заходів у цій сфері слід віднести збільшення фінансування інноваційної діяльності та сприяння розвитку малих і середніх інноваційних підприємств.

Література: 1. Гальчинський А. С. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. — К.: Знання України, 2002. — 336 с. 2. Петрина М. Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України // Економіка України. — 2006. — №8. — С. 35 — 40. 3. Четов М. Інноваційна складова ринкової трансформації // Економіка України. — 2004. — №11. — С. 4 — 14.

РЕЗЕРВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ НА ОСНОВІ КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ

Для нинішнього стану економіки країни характерним є продовження кризового стану більшості галузей виробничої сфери (промисловості, сільського господарства, будівництва). Низький рівень завантаження існуючих виробничих потужностей постійно підживлює вкрай небезпечний для національної економіки та суспільства в цілому процес втрати виробничого, технічного, економічного та інтелектуального потенціалу країни. Це знижує і її інноваційний потенціал, що підвищує роз-

мір витрат і терміни реалізації стратегії інноваційного розвитку держави. Недостатній також інвестиційний потенціал економіки країни. Тобто особливості нинішнього часу потребують застосування ефективних та прискорених засобів здійснення зазначеної стратегії.

Вирішення зазначених проблем потребує дослідження умов і факторів застосування потенціалу та ресурсів організаційного характеру. Одним із достатньо ефективних напрямків регіонального розвитку слід вважати, на погляд авторів, створення об'єднань підприємств у формі **кластерів**. Ефективність цього напрямку реструктуризації економічної сфери та удосконалення організації економічної системи забезпечуються, насамперед, регіональним характером цих об'єднань. Територіальна близькість підприємств, які входять у кластер, дозволяє більш раціонально вирішувати завдання матеріального, інформаційного та організаційного забезпечення їх діяльності.

Кластерна модель ефективно використовується багатьма країнами світу і працює як у розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються. У США в кожному штаті є кластери. В Австрії за десятиріччя також створена високоінноваційна економіка на базі кластерів. В Італії та інших країнах працює система підтримки кластерів, вивчаються інноваційні, коопераційні та організаційні зв'язки. Польща та Румунія теж пішли даним шляхом [1]. У зв'язку з цим головним завданням дослідження є формування та функціонування регіональної економіки на основі кластерної моделі.

У результаті дослідження виявлено, що кластери функціонують як гнучка ефективна локальна економічна система з раціональною динамікою діяльності в умовах ринкових відносин. Вони формуються, розширюються, поглиблюються, але можуть також згодом звужуватися, згортатися та розпадатися. Кластер визначається як індустріальний комплекс, сформований на базі територіальної концентрації спеціалізованих постачальників, основних виробників та споживачів. Доведено, що тенденцію до утворення кластерів мають галузі, що спираються на спільну наукову базу. Характерна для кластера комунікаційна мережа створює особливо сприятливі умови для швидкого поширення ефективних технологій. Кластери створюються в багатьох типах галузей, як у великих, так і у більш вузьких областях діяльності. У кластери можуть входити підприємства різних галузей, а також організації, що відіграють важливу роль у створенні конкурентного середовища, — університети, органи стандартизації, дослідницькі організації, торгові асоціації, що здійснюють підготовку кадрів, відповідають за інформаційне, дослідницьке й технічне забезпечення.

Головною метою при цьому є проведення досліджень з виявлення факторів, умов, доцільності та обґрунтування кластерів для різних регіональних рівнів. Одним з основних аспектів у комплексі цих проблем є створення системи узгодження інтересів у процесах формування прибутку як окремих підприємств, так і кластера в цілому. Проведені авторами дослідження показують, що дана проблема може вирішуватись на основі оптимізації трансфертного ціноутворення для продукції та послуг підприємств у межах кластера та ціноутворення у процесах кінцевої реалізації товарів цього об'єднання.

Таким чином, розроблені методичні підходи та їх розвиток у сукупності з іншими доробками (обґрунтування технологічних, територіальних, інформаційних, економічних та інших зв'язків) і робота організаційно-методичної бази зі створення та функціонування кластерів.

Література: 1. Пріоритети та інструменти інноваційного розвитку України. Матеріали засідання "Круглого столу". Доп. Соколенко С. І. Нац. Інститут стратегічних досліджень. – К., 2003. – С. 18 – 21.

УДК 331.1:338(477)

Федорова Ж. А.

НОВОЕ СОДЕРЖАНИЕ ТРУДА — ОСНОВА РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

На современном этапе развития развитые страны мира входят в новый технологический способ производства, основанный на автоматизированном производстве. Этот процесс оказывает революционное действие на формирование нового, прогрессивного содержания труда, в результате чего труд становится преимущественно умственным, творческим процессом, который основывается на глубоком научном знании. И именно это новое содержание труда становится основой развития социально-экономической системы ведущих стран мира. Например, в таких странах, как США и Япония, прирост национального дохода на 65 – 80% достигается за счет научно-технической продукции [1, с. 32]. В Украине доминирующими являются ручной и машинный технологические способы производства.

Цель исследования — анализ условий формирования в Украине нового содержания труда как основы развития всей социально-экономической системы. В исследовании были использованы исторический, диалектический методы исследования, метод анализа, синтеза.

Содержание труда отражает уровень развития вещественных и личных моментов процесса труда, уровень развития технологических отношений.

© Федорова Ж. А., 2006

Решающим фактором формирования нового содержания труда является создание новых, более прогрессивных, средств труда. Новое поколение средств труда, в свою очередь, требует работников с более высокой квалификацией, культурой. В результате формируются более развитые технико-экономические отношения, которые являются предпосылкой формирования новых социально-экономических отношений.

Особенностью современного процесса развития становится ведущая роль науки в создании новых прогрессивных средств труда. Только благодаря развитию науки и тесной связи ее с производством есть возможность формирования нового содержания труда.

Уровень развития средств труда в Украине очень низкий: износ основных фондов в Украине в некоторых отраслях составляет 50% [2, с. 119]. Новые технологии в ВВП Украины – 0,13%, тогда как, например, в США – 50% [1, с. 32]. Таким образом, в нашей стране нет пока глубокой связи науки и производства, и, соответственно, базы для формирования нового содержания труда и нового технологического способа производства.

Что касается уровня развития рабочей силы в Украине, в ходе исследования были выявлены следующие основные проблемы:

1. Проблемы образования: большое количество специалистов с высшим образованием невысокого уровня профессионализма; несоответствие квалификации выпускаемых специалистов требованиям рынка, предприятий; нежелание предприятий расходовать средства на повышение квалификации своих работников; неразвитость непрерывного образования; сокращение расходов государства на образование; неразвитость связи вузов и предприятий.

2. Сложности в расширенном воспроизводстве рабочей силы из-за невысоких трудовых доходов, несоответствия и перекосов в уровне оплаты труда и уровне квалификации работников.

3. Расширение спроса на рабочую силу с низкой квалификацией.

Для формирования нового содержания труда и развития на этой основе всей социально-экономической системы Украины необходимо развивать науку и образование, активно внедрять достижения НТП как отечественных ученых, так и адаптировать и применять разработки ученых ведущих стран мира.

Литература: 1. Данилишин Б. Ринок освітніх послуг: основні тенденції та шляхи модернізації / Б. Данилишин, В. Куценко // Україна: аспекти праці. – 2005. – №8. – С. 28 – 34. 2. Захарін С. В. Посилення ролі корпоративних структур у розвитку інноваційної економіки // Фінанси України. – 2006. – №5. – С. 116 – 126. 3. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. Т. I. Кн. 1. Процесс производства капитала. – М.: Политиздат, 1983. – VI. – 908 с.

Хохлов М. П.

УДК 330.34

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК УМОВА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Проблема економічного зростання в ракурсі задоволення соціальних потреб суспільства знаходиться у колі уваги науковців, вона має відображення у державних програмах стратегічного розвитку країни [1; 2]. Але й досі економічне зростання протиставиться завданню соціального розвитку суспільства, зростанню добробуту населення. Мета публікації — обґрунтувати необхідність прискорення економічного зростання як нагальної проблеми сучасної економіки України, що створить основу для усталеного соціального розвитку країни.

В. Ойкен, відомий теоретик, фахівець з державної економічної політики, що дослідив практику розбудови соціального ринкового господарства у Німеччині, вказав на тісний зв'язок соціальної та загальної економічної політики держави [3, с. 404]. При цьому важливе значення надається розвитку виробництва, підвищенню його продуктивності, що створює основу для кращого налагодження життя суспільства. "Найкраща соціальна політика не може дати задовільних результатів, — писав В. Ойкен, — якщо продуктивність праці людини мала" [3, с. 405]. Недостатній рівень продуктивності праці в українській економіці, особливо з погляду на виклики глобалізації, є серйозною перешкодою на шляху до соціальних стандартів розвинутих європейських країн.

Показник валового внутрішнього продукту на душу населення у 2003 році, згідно з даними Світового банку, складав (у доларах США) у Німеччині — 27 610, Франції — 27 640, Великій Британії — 27 690, Нідерландах — 28 560, Італії — 26 830 та ін. Показники США та Канади — 37 750 та 30 040, відповідно. В Україні лише 5 430 доларів [4, с. 4]. Тому проблема економічного зростання набула в Україні життєво важливого значення для реалізації стратегічних завдань розвитку.

Гостроактуальним є пошук джерел зростання. Підвищення частки накопичення в національному доході (хоча вона дорівнює в Україні близько 20%, а в деяких країнах, що швидко розвиваються, досягає 30 – 35%) навряд чи можливо в сучасних соціальних умовах.

© Хохлов М. П., 2006

Інша справа — податкова та кредитна політики держави. До половини валового доходу підприємства стягується різними податками, платежами, в той час як надходження з державного бюджету, місцевих бюджетів як інвестиційних ресурсів складають лише близько десяти відсотків. Рівень кредитної ставки — важливий параметр, що впливає на економічне зростання. Якщо міжнародний показник LIBOR дорівнював у 2002 році закладами в доларах США 1,9%, євро — 3,3, ієнах — 0,1 [5, р. 2], то в Україні ставка НБУ становила 9%, а у комерційних банків сягала 19,9% [6, с. 31]. На практиці — вона близько 30%.

Рівень споживання у більшості верств населення низький. У той же час представники молодого національного капіталу не відрізняються тягою до продуктивного накопичення: вони, як писав класик політичної економії, переживають інфантильний потяг до споживання, розкоші, вгамування спраги до розваг.

Нерегульовані ринкові сили в умовах глобалізації не сприяють підйому молодих країн, що стали на шлях самостійного розвитку. Стратегічним завданням держави є всебічне усунення негативних факторів, що перешкоджають економічному зростанню, створенню позитивних умов для соціального розвитку, сталому підвищенню добробуту в країні.

Література: 1. Геєць В. М. Уроки та перспективи ринкових реформ і довгострокового економічного зростання в Україні // Економічна теорія. — 2004. — №3. — С. 3 — 27. 2. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004 — 2015 роки) "Шляхом Європейської інтеграції". — К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. — 416 с. 3. Ойкен В. Основные принципы экономической политики: Пер. с нем. / Общ. ред. Л. И. Целилина и К. Херрманн-Пилата; [Вступ. сл. О. Р. Лациса. — М.: Прогресс, 1995. — 496 с. 4. Чернецкий Ю. А. Место Украины в современной типологии национальных экономик // Экономическая теория. — 2005. — №5. — С. 3 — 17. 5. UN IMF. Annual report, 2003 // <http://www.wto.org>. 6. Розвиток фінансового ринку // Бюлетень НБУ. — 2003. — №1(120). — С. 13 — 43.

УДК 628.31

Черкашина Т. С.

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК ОСНОВА СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ

На сьогодні наукова думка дійшла висновку, що традиційна модель економічного зростання вичерпала себе, бо з її контексту випав людський чинник [1 — 2]. Нова модель економічного розвитку має базуватися на знаннях, інтелекті, що є практично невичерпними. Саме вони формують і розвивають людський капітал (ЛК). Тому для України розвиток ЛК має стати основою стратегії формування нової економічної моделі.

Метою цього дослідження є оцінка розвитку ЛК України та пошук шляхів зміцнення економічної бази для збільшення інвестицій у розвиток ЛК.

Розвиток ЛК здійснюється під впливом низки чинників. Однією з найбільш повних класифікацій чинників розвитку ЛК, на погляд автора, є підхід В. Антонюка [1], проте дамо оцінку розвитку ЛК в Україні за цією класифікацією, аналізуючи тільки соціально-економічні, демографічні та соціально-ментальні фактори впливу, що є серцевиною стратегії формування нової економічної моделі.

Значною є диференціація доходів населення України. У п'яти з десяти децильних груп населення у 2004 році середньодушові витрати на освіту, культуру, відпочинок становили менше 10 грн. Тому і в майбутньому ці групи населення не зможуть фінансувати розвиток ЛК [1, с. 41]. Скрутне матеріальне становище значної частини населення України погіршує і стан інших факторів розвитку ЛК, зокрема охорони здоров'я. Підтвердженням цього є велика кількість абортів у віці до 14 років (700 — 600 на рік) та 14 — 18 років (2,5 — 3 тис. на рік). Медичним доказом "соціального неблагополуччя" є і поширення туберкульозу: уражена 1,4% населення України [2, с. 9].

Соціальні негаразди негативно вплинули на демографічний розвиток України. Демографічна ситуація, що склалася в Україні, створює реальну загрозу її національним інтересам. Демографічна ситуація характеризується як скороченням середньої тривалості життя, так і різким зменшенням коефіцієнта народжуваності. Слід наголосити, що саме висока смертність і зумовлює сучасну демографічну кризу (так, збільшилися випадки насильницької смерті, в тому числі від отруєнь алкоголем на 106% за останнє десятиріччя). Рівень народжуваності не є високим і в розвинутих країнах світу, проте там коефіцієнт смертності або дорівнює коефіцієнту народжуваності, або нижче за нього. В Україні ж, за прогнозами фахівців, співвідношення народжених і померлих у 2015 році буде становити відповідно 550,6 та 935,7 тис. чол. [3, с. 62 — 63]. За прогнозом ООН, до 2050 року Україна позбавиться 40% населення [2, с. 9].

Зауважимо, що в країнах Заходу відбувається трансформація менталітету: на тлі досягнення достатку тиск матеріальних потреб скорочується, людина прагне до задоволення потреб духовних. В Україні капіталістичний устрій, що характеризується "престижним споживанням", тільки формується, тому у людей прогресує комплекс виявитися неспроможним в очах свого оточення. Саме тому втраченими виявилися такі соціальні цінності, як чесність, вірність, патріотизм. Український вчений Є. А. Гриценко [4] зауважує, що такі риси більшою мірою притаманні жителям західних регіонів України, ніж східних. Така точка зору, на думку автора, є досить дискусійною.

© Черкашина Т. С., 2006

Таким чином, нова економічна модель має базуватися на основі системності розв'язання зазначених проблем. По-перше, слід підвищити доходи широких верств населення з метою створення бази для збільшення інвестицій у розвиток ЛК. По-друге, раціональна міграційна політика має бути сумісною з пропагандою здорового способу життя для послаблення демографічної кризи. По-третє, необхідно активізувати вплив ментального чинника на економічний розвиток, тому слід розвивати прагнення особи до самореалізації, зберігаючи при цьому основи традиційної української ментальності.

Література: 1. Антонюк В. Головні проблеми зміцнення соціально-економічних основ формування людського капіталу в Україні // Україна: аспекти праці. – 2006. – №2. – С. 39 – 47. 2. Пиріг Л. Здоров'я нації у дзеркалі статистики // Наука і суспільство. – 2005. – №5/6. – С. 8 – 10. 3. Кравченко Т. Прогнозування демографічного розвитку України // Економіст. – 2004. – №10. – С. 62 – 63. 4. Грищенко Е. А. Менталитет как категория институциональной теории // Экономическая теория. – 2005. – №1. – С. 35 – 50.

Щебликін Г. С.

УДК 336:713

РОЛЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ У ФОРМУВАННІ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ

Комерційні банки є однією з найважливіших структур ринкової економіки. Банківська діяльність суттєво підвищує ефективність суспільного виробництва, сприяє підвищенню продуктивності суспільної праці. Розробкою питання ролі комерційних банків у формуванні нової економічної моделі західноєвропейських країн займається ряд науковців та економістів як з практичної, так і з теоретичної точок зору.

Однак тільки наприкінці ХХ століття з'являються роботи та дослідження сфери комерційних банків України. Це пов'язано, перш за все, з тим, що фінансові інститути України знаходяться у процесі становлення, як і економіка країни в цілому.

Україна, як і інші незалежні країни колишнього СРСР, здійснює перехід до нової економічної моделі — від командно-адміністративної до ринкової. Ринковій економіці потрібна відповідна високоефективна банківська система, яка поступово починає формуватися за умов глобалізації.

Актуальність теми полягає в тому, що комерційні банки є основним ланцюгом кредитної системи країни. У зв'язку з цим проблема формування фінансово стійких комерційних банків, здатних активно брати участь у розвитку економіки країни, а також пережити економічні спади та підйоми, стає сучасною та суттєвою.

Мета поданого матеріалу — виявлення причинно-наслідкових зв'язків між рівнем розвитку економіки і комерційних банків. Розглядається питання банкрутства банків та вплив даного процесу як на економіку країни, так і на соціальні процеси, що відбуваються у суспільстві. При розгляді питання фінансової стабільності комерційних банків проведено дослідження шляхів капіталізації банківської системи, застосовуючи прийоми статистичного та аналітичного методів.

Комерційні банки відіграють важливу роль у ринковій економіці завдяки можливостям перерозподілу грошових потоків. Таким чином, банки сприяють розвитку нових напрямків у економіці, одночасно з цим не виділяючи ресурси на нерентабельні проекти — все це є результатом виникнення конкуренції, і як наслідок — активний розвиток економіки в цілому.

Одним із завдань комерційних банків є забезпечення потреб економіки країни необхідним об'ємом фінансово-грошових ресурсів. У зв'язку із зазначеним були досліджені можливі шляхи капіталізації банківської системи і джерела постійного збільшення.

Погоджуючись з думкою С. Аржевітіна, вважаємо, що у зв'язку із суттєвим значенням комерційних банків в економіці як розвинутих країн, так і тих, що розвиваються, є важливими методи контролю за роботою банків [1, с. 22].

Варто зазначити, що банкрутство системи фінансових інститутів, які активно ведуть роботу з прийому вкладів від населення, приводить до соціальної недовіри в цілому. Даний процес негативно впливає також на розвиток економіки, тому що відбувається зменшення ресурсів банківської системи.

Результати дослідження питання ролі комерційних банків у формуванні нової економічної моделі України мають як теоретичне, так і практичне значення. Була визначена впливовість комерційних банків на розвиток економіки країни. У зв'язку з цим можна зробити висновок, що такий сегмент економіки, як комерційні банки, повинен працювати стабільно, бути готовим забезпечити потреби економіки в грошових ресурсах, бути стійким до економічних спадів та незалежним від можливих політичних криз.

Література: 1. Аржевитин С. Проблемы банковской системы Украины в XXI столетии // Мир денег. – 2000. – №6. – С. 22 – 23.

© Щебликін Г. С., 2006

Секція 3

Соціальні цінності та їх вплив на економічний розвиток

УДК 330.59

Артемова Т. И.

ОБ УСИЛЕНИИ СОЦИАЛЬНОГО АСПЕКТА В СОВРЕМЕННОМ ЭКОНОМИЧЕСКОМ АНАЛИЗЕ

Как отмечают современные исследователи, XXI век представляется временем смены парадигмы общественного бытия [1; 2]; сегодня кризис переживают институты, сформировавшиеся в эпоху "модерна", — национальное государство, парламентская демократия, нуклеарная семья, система образования [1, с. 8]. Все более отчетливо проявляет себя новая хозяйственная реальность — сетевое информационное общество, в котором первостепенное значение приобретают интеллектуальный, человеческий и социальный капиталы, ибо [самоорганизация сетевой нетократической парадигмы — это время прихода к власти людей, управляющих смыслами и формирующих коды социального бытия [1, с. 10].

Вышесказанное с необходимостью актуализирует поиски новой парадигмы научного знания, в первую очередь, экономической науки. Думается, что дальнейшее движение экономической мысли требует усиления социального аспекта в экономическом анализе. Игнорирование самостоятельной и активной роли неэкономических факторов хозяйствования, рассмотрение человека исключительно как рационального экономического субъекта, лишённого активности и творчества, уходит в прошлое. Это заставляет по-новому оценивать степень экобогатства стран и регионов; на первое место выдвигаются такие факторы, как богатство людьми, их квалификацией, управленческими технологиями, рыночной инфраструктурой, сетью бизнеса, культурой организаций.

Тенденции, свидетельствующие об усилении процессов социализации экономических отношений, проявляются сегодня практически во всех странах мира. В то же время успешной реализации этих процессов противостоит традиционное для экономической теории представление о рынке как о множестве индивидуальных участников с исключительно эгоистическими интересами и об общественных потребностях как простой арифметической сумме потребностей индивидов. На взгляд автора, назрела необходимость рассмотрения участников рыночных отношений не только как отдельных индивидов, но в качестве членов соответствующих социальных групп, общества в целом. Расширения, таким образом, требует сама исходная парадигма неоклассики: индивидуально-го субъекта рынка следует дополнить его социализированным прототипом, а экономический эгоизм, конкуренцию, убывающую производительность — более общей социальной мотивацией.

Очевидным следствием учета принципа социальной мотивации представляется дифференциация интересов участников рыночных отношений, позволяющая выделять, во-первых, индивидуальные потребности; во-вторых, потребности индивидумов, присущие им как членам различных социальных групп; в-третьих, потребности общества в целом как социума-универсума. При этом общество (или его отдельные части) сознательно постулирует специфические общественные (групповые) потребности, которые невозможно свести к простой арифметической сумме индивидуальных потребностей. Именно эта несводимость позволяет, на взгляд автора статьи, говорить о трех разновидностях полезности благ, обусловленных их способностью удовлетворять потребности отдельных индивидов, социальных групп, общества в целом.

В таком контексте государственное вмешательство в экономику, традиционно рассматриваемое как "внешнее" (вынужденное) дополнение к рынку, трансформируется в механизм социальной саморегуляции, имманентной рыночной организации любого общества. То есть государственный интервенционализм является не сторонним "вмешательством" в рыночную среду, а деятельностной функцией одного из полноправных участников рыночных отношений. В этой связи современную экономику правомерно рассматривать как совокупность хозяйствующих субъектов, организующих совместное производство с целью максимизации удовлетворения потребностей каждого из индивидуальных субъектов рынка, их групп, общества в целом, а основной задачей государства как одного из полноправных экономических субъектов следует считать формирование особого сектора хозяйства, связанного с производством и распределением благ с доминирующей социальной полезностью.

Литература: 1. Мясникова Л. Смена парадигмы. Новый глобальный проект // МЭиМО. — 2006. — №6. — С. 3 — 14. 2. Черняев А. Поворот оси // Свободная мысль — XXI. — 2005. — №10. — С. 19 — 29.

© Артемова Т. И., 2006

ДО ПРОБЛЕМ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Поняття "соціальне" в широкому розумінні характеризує все те, що стосується життєдіяльності людського суспільства, тоді, відповідно, всі проблеми, які виникають у сфері суспільних відносин, можна вважати соціальними, як і політику держави, спрямовану на зміну цих відносин.

Важливим об'єктом соціальної політики Української держави є молодь. У контексті загальних проблем розбудови держави, реформування соціальної сфери, відродження національно-історичного досвіду та традицій культурного виховання формування і розвиток економічної спрямованості молоді завжди виокремлювалося своєю специфічністю й гостротою.

Чисельність населення віком від 15 до 28 років унаслідок різних причин зменшується. Тут відіграли певну роль негативні тенденції зниження загального контингенту новонароджених у 1980-х роках, негативні тенденції смертності дітей та підлітків, міграція молоді за межі країни. Така ситуація тривала до початку 1990-х років. Протягом останніх десяти років ця тенденція змінилася в позитивному напрямку. Через скорочення смертності наймолодшого населення та відносно невеликі обсяги зовнішньої міграції чисельність молоді зросла. На цей час молодь України становить 10,2 млн. чоловік, це 20,4% від загальної чисельності українського населення. Для порівняння наведемо статистичні дані початку 1990-х років. Чисельність молоді в той період відповідала 19,2% від загальної [1, с. 217]. Але водночас молодь у цілому переживає своєрідний процес старіння: в містах — як загалом і в усій Україні — зростає в її складі питома вага юнаків та дівчат віком 25 – 28 років. Тому економічна спрямованість є однією з найбільш важливих проблем для молодих людей.

Ця спрямованість складається з різноманітних — за моральним змістом, силою і вольовою забезпеченістю — почуттів, прагнень, потреб. Можна виділити два основних види економічної спрямованості: позитивну і негативну. Зміст позитивної економічної спрямованості можна передбачити такими рисами, як знання та розуміння законів, категорій, понять сучасних економічних відносин, схвалення цивілізаційних економічних ринкових відносин, бережливості, вміння порівнювати витрати і результати, бажання та можливість, наявність економічної винахідливості, прагнення до сумлінної соціально спрямованої праці.

Що стосується негативної економічної спрямованості, то вона властива молоді, що не отримала достатньо повної економічної підготовки в сім'ї або в системі середньої освіти і, як наслідок, мають вельми віддалені уявлення про цивілізаційні економічні відносини. Тому наївно недооцінювати соціально-педагогічну складову економічної сфери життя людини, а саме: врахування початкових схильностей, отриманої економічної грамотності, сформованості економічної культури, економічної свідомості і, як наслідок цього — чітко обґрунтованої, гідної економічної поведінки окремої людини.

Адже головною виховною метою вищої освіти є створення соціально-економічних умов, які б сприяли формуванню у майбутніх спеціалістів та інтелігентів таких якостей, як бережливості, вміння порівнювати витрати і результати, бажання та можливість, вміння цінувати як свої, так і чужі ресурси часу, дбайливості щодо будь-якої форми власності, наявності економічної винахідливості, прагнення до сумлінної соціально спрямованої праці.

Література: 1. Литвин В. М. Україна на межі тисячоліть (1991 – 2000 рр.). – К.: Вид. дім "Альтернатива", 2000. – 360 с. 2. Поталов Е. П. Гуманистические ценности воспитательной деятельности. – Владимир: Изд. Влад. гос. университета, 1987. – 288 с. 3. Спановский С. С. Материальное положение как фактор социального развития молодежи. – М.: Знание, 1995. – 208 с. 4. Куликов В. Социальная политика как приоритет и приоритеты социальной политики / В. Куликов, В. Ронк // Российский экономический журнал. – 2005. – №1. – С. 3 – 17.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕСНО-ЦІЛЬОВОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Впровадження сучасних підходів до управління якістю є особливо важливим для підприємств України у зв'язку з інтеграцією в Європейський Союз. Загально визнано, що одним із кроків на шляху до поліпшення менеджменту якості є впровадження системи менеджменту якості (СМЯ). Процес переходу вітчизняних підприємств до впровадження систем управління якістю далекий від завершен-

© Баличева Л. В., 2006

© Безгін К. С., 2006

ня, що актуалізує пошуки шляхів адаптації закордонних моделей СМЯ в напрямку максимального використання внутрішнього потенціалу вітчизняних підприємств.

Сучасні підходи до вирішення проблем, пов'язаних із впровадженням систем управління якістю, викладені в роботах закордонних і вітчизняних вчених [1 – 3]: С. Джорджа, А. Ваймерскірх, С. Хойсингтона, Дж. Маршу, С. В. Шаріпова, Ю. В. Толстова, В. А. Нікітіна, В. В. Філончева, С. Д. Ільєнкова, П. Я. Калити, Г. К. Зиміна, П. А. Орлова та ін., проте залишається не розкритим питання подолання такого недоліку закордонних моделей СМЯ, що виявився при впровадженні їх на підприємствах України, як відсутність гнучкості та недостатньої участі співробітників підприємства в процесі реформування організації.

Мета даної статті полягає в обґрунтуванні необхідності доповнення процесного підходу положеннями цільового підходу в управлінні якістю для подолання проблем, пов'язаних із впровадженням закордонних моделей СМЯ на вітчизняних підприємствах.

У моделях менеджменту якості, заснованих на новій версії стандартів ІСО серії 9000, зроблений акцент на процесний підхід до організації й управління роботами, головна мета якого — позбутися роз'єднаності, неефективності й внутрішніх конфліктів, властивих функціональним ієрархічним підприємствам. Перенесення центра ваги з функції на процес інтегрує всі дії (операції), що вживаються підприємством для задоволення даного конкретного споживача або даного сегмента ринку.

Однак процесний підхід у системі менеджменту якості не позбавлений недоліків, таких, наприклад, як слабка участь персоналу в удосконаленні діяльності підприємства. Незважаючи на те, що стандарти ІСО серії 9000 створені порівняно недавно, в них не враховуються сучасні зміни в теорії організації. Справедлива критика цієї системи пов'язана з відсутністю гнучкості. Працівники повинні беззастережно дотримуватися "найкращого способу", тому що не можна інакше виявити помилки в робочому процесі. І хоча "найкращий спосіб" все-таки можна змінити — це все одно зажадає перегляду управлінських правил. На практиці за стандартом ІСО співробітники організації стають "операторами для виконання норм". А в теорії потрібно було б змінити погляди про стиль управління організацією й використовувати для цього більш сучасні ідеї, такі, як цільовий підхід. Сутність цільового підходу полягає в об'єднанні функцій планування, контролю й мотивації, що допомагає реалізовувати стратегію управління якістю шляхом поліпшення зв'язку між цілями підлеглих, цілями їх керівників і цілями всієї організації.

Тоді система управління якістю на підприємстві, заснована на інтеграції процесного й цільового підходу, дозволить удосконалити діяльність підприємства, забезпечити його гнучкість у постійній адаптації до умов швидко мінливого зовнішнього середовища шляхом залучення потенціалу персоналу.

У подальших дослідженнях необхідно зосередити увагу на розробці технологій, пов'язаних із впровадженням процесно-цільового підходу.

Література: 1. Джордж С. Всеобщее управление качеством (TQM). – СПб.: Виктория плюс, 2002. – 256 с. 2. Никитин В. А. Управление качеством на базе стандартов ИСО 9000:2000. – СПб.: Питер, 2005. – 128 с. 3. Ильенкова С. Д. Управление качеством: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 336 с.

УДК 316.334.3

Вовк В. А.

МОЖЛИВОСТІ СИНЕРГЕТИКИ В РОЗРОБЦІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Протягом останніх років економіка України характеризувалася високими темпами зростання, низьким дефіцитом бюджету, невеликою інфляцією. Це дозволило вітчизняним економістам констатувати настання етапу економічного зростання в нашій країні. Однак, як показала практика, вирішення економічних проблем, маючи пріоритетне значення, не може розглядатись як єдина мета.

Першочерговим завданням, на думку автора, є підвищення якості життя населення, яке забезпечується не тільки за рахунок економічного зростання, а й завдяки реалізації соціальної політики підприємства. Соціальна політика підприємства як частина соціальної політики держави, що розглядається з позицій синергетичного підходу, може бути названа стратегією виживання в умовах переходу до постінформаційного суспільства.

Наразі вже цілком усвідомлений перехід від індустріального суспільства до інформаційного, але наступний етап розвитку тільки накреслюється і ще не повністю визначений, оскільки є кілька можливих альтернатив. Найбільш прогресивні вчені пропонують усвідомлено створювати суспільство, гаслом якого буде: "Процвітати, творячи добро". Відомий стокгольмський економіст Ролф Йенсен

© Вовк В. А., 2006

сверджує: "Сонце заходить над суспільством інформації ще до того, як окремі люди і компанії встигли повністю адаптуватися. Колишні мисливці і фермери, робочі на фабриках, ми живемо в суспільстві, яке засноване на інформації і поклоняється комп'ютеріві. І стоїмо на порозі суспільства мрії" [1, с. 3]. Він пропонує розвивати нове розуміння ринку та підприємств майбутнього, що засноване на заміні моделі інформаційного суспільства моделлю "суспільства мрії", в якому продукти і послуги будуть "апелювати до наших сердець, а не до наших голів".

У такому суспільстві підприємства будуть процвітати, проводячи соціальну політику, спрямовану на задоволення потреб не тільки окремих людей, верств населення, але і суспільства в цілому. Уже зараз більшість великих підприємств твердо додержуються заявлених цілей, що прямо не сприяють зростанню прибутків. Гроші витрачаються на добродійність. Підприємствами рухає прагнення створити "соціальний капітал" що практично є вкладенням засобів у довіру і репутацію. Ці дії також спрямовані на персонал, клієнтів та контролюючі органи. Передбачається, що вже через кілька років підприємство, єдиною метою якого є одержання прибутку, перестане бути привабливим бізнес-партнером. Споживачі виявлятимуть соціальну відповідальність й обиратимуть продукцію підприємств, що поділяють їхні переконання, служать цілям збереження екологічної рівноваги, соціального благополуччя й інтересам суспільства в цілому.

Криза розвитку суспільства, що створилася, зумовила необхідність міждисциплінарного єднання науки, в якості якого наразі виступає синергетика, для пошуку найбільш перспективної стратегії подальшого суспільного розвитку. Можна констатувати, що під прапорами природознавства у "всесильної" людини-творця без належного духовного розвитку нічого не вийшло. Тому і виникають моделі суспільства, засновані на гуманізмі.

Більш глибокий зміст синергетики полягає в розумінні її як методології вирішення проблем, пов'язаних з виявленням перспектив розвитку людини як істоти, котра дотримується соціально-етичних принципів, і людства в цілому, побудови суспільства майбутнього з урахуванням моральних цінностей (а також розкриттям і розвитком тих цінностей, що сприяли б виживанню людства), з виявленням моментів біфуркації в процесі історичного розвитку.

Синергетика, послідовно застосовувана як методологія дослідження альтернатив розвитку суспільства, майбутнього зрушення від інформації до уяви й емоцій, дозволяє не тільки побачити глобальні перспективи, але і знайти місце соціальної політики підприємства на новому витку розвитку цивілізації.

Література: 1. Йенсен Р. Общество мечты. Как грядущий сдвиг от информации к воображению преобразит ваш бизнес. – СПб.: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2002. – 272 с.

Голец Т. А.

УДК 658.012.32:[346 + 17.023.35/.4]

Петрушенко Ю. Н.

СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ (СО) БИЗНЕСА КАК ПОКАЗАТЕЛЬ КАЧЕСТВА МЕНЕДЖМЕНТА

В последнее время стремительного развития и ориентации каждого индивида на достижение как можно больших материальных благ все более остро начинает чувствоваться недостаток настоящих человеческих отношений между бизнес-структурами и обществом. Но по мере развития общества, роста масштабов бизнеса и усиления конкуренции извлечение выгод с монотонного удовлетворения потребителей теряет смысл и не может принести собственнику бизнеса мега-доходов. Становится ясным, что роль бизнеса должна простираться далеко за пределы продаж, прибыли и доли рынка. Любая компания должна нести социальную ответственность перед обществом, в котором она действует.

Так, выделяют три вида СО корпорации: 1) экономическая ответственность выражается в обязанности корпорации производить продукцию, пользующуюся спросом на рынке, минимизируя затраты, с тем чтобы обеспечить максимальную прибыль и максимальный доход собственникам; 2) правовая ответственность — это ответственность перед законом; 3) этическая ответственность означает, что корпорация в достижении своих целей стремится учитывать ценности, права и интересы широкого круга лиц. Это означает, что корпорация является агентом моральных отношений, то есть она способна принимать решения по поводу этических аспектов своей деятельности, ее поведение может подвергаться моральной оценке — одобрению или, наоборот, осуждению.

В настоящее время преобладает широкий подход к пониманию моральной ответственности корпорации, который ведет к признанию ее ответственности по отношению к широкому кругу заин-

© Голец Т. А., Петрушенко Ю. Н., 2006

тересованных лиц. СО корпорации рассматривается не только как категория хозяйственной этики, но и как метод ведения бизнеса, который получает все большее распространение. Его особенность заключается в том, что при принятии хозяйственного решения в качестве критерия учитывается как экономическая эффективность бизнеса, так и его социальные и экологические последствия. Многие успешно работающие фирмы стремятся к этичному ведению бизнеса, так как их руководители считают, что этика необходима с точки зрения не только СО перед обществом, но и приверженности моральным ценностям, которые способствуют успешному ведению бизнеса. Можно выделить прямые и косвенные эффекты социальной ответственности корпораций. Прямой позитивный эффект заключается в том, что улучшаются условия труда, что ведет к более продуктивной и добросовестной работе, а также к улучшению использования природных ресурсов. Косвенный эффект выявляется в результате роста интереса потребителей и инвесторов к социально ответственной компании, что улучшает ее положение на рынках. Если же компания игнорирует этические стандарты поведения, то критика принимаемых ею методов ведения бизнеса может негативно сказаться на ее репутации и имидже, а также на ее торговой марке. А ведь для компании репутация является фактором делового успеха и важным нематериальным активом, имеющим рыночную стоимость. Репутация открывает компании доступ к капиталу кредитных организаций и финансовых рынков, способствует привлечению деловых партнеров и высококвалифицированных работников, получению права на деятельность и ее одобрение со стороны как правовых органов и местного населения, так и мирового сообщества. Репутация является также основанием для формирования доверия, а доверие способствует снижению издержек оппортунистического поведения.

Итак, очевидно, что стабилизация социально-экономической и политической ситуации в стране будет стимулировать ориентацию компаний на устойчивое развитие, которое может быть обеспечено только на основе разработки стратегий деятельности, включающих социальную ответственность в качестве одной из необходимых составляющих. Поэтому есть все основания ожидать, что реальная практическая деятельность предпринимательских структур, построенная на принципах социально ответственного ведения бизнеса, в будущем расширится. И чем быстрее все это будет осознано бизнес-структурами различных стран (в том числе и Украины), тем быстрее эти страны достигнут результатов в экономическом и социальном развитии.

УДК 330.111.62:334.012.33

Головінов О. М.

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА І ДЕРЖАВНА ВЛАСНІСТЬ

Питання здійснення соціальних процесів і їх ролі в поглибленні соціалізації та демократизації економіки тією чи іншою мірою досліджуються в працях таких вітчизняних вчених, як В. Геєць, М. Долішній, В. Куценко, О. Новикова та ін. Проте дана галузь дослідження надто об'ємна, що свідчить про необхідність і обумовлює актуальність розглядання й поглиблення недостатньо опрацьованих аспектів такої великої наукової та практичної проблеми, як соціальна політика держави.

Мета дослідження полягає в з'ясуванні взаємозв'язку соціальної політики і державної власності в транзитивній економіці. При розробці теоретичних основ дослідження використовувались методи системного аналізу.

Як атрибут будь-якого державного утворення, соціальна політика має різні цілі і, відповідно, різні механізми реалізації в державах, що відрізняються за рівнем розвитку соціальних функцій. У той же час соціальна політика, як система, має інші функціональні можливості, які не зводяться до суми окремих функцій держави. Виходячи з цього, соціальну політику держави можна визначити як інструмент управління її функціональною структурою, спрямованою на виконання взятих державою соціальних зобов'язань. Реалізація соціальних функцій держави безпосередньо залежить від того, якою мірою вона керує такою найбільш значущою сферою соціальної життєдіяльності, як економіка. У цьому відношенні діяльність уряду України знаходиться в руслі тенденцій, характерних для провідних промислово розвинених країн. Проте саме тут знаходиться одна з основних проблем, що визначають труднощі й невдачі реформ, адже політика повинна відштовхуватися від реальності, а в Україні багато в чому принципово інша ситуація: в соціальному плані вона майже на епоху відстає від Заходу.

Свого часу країни останнього знаходились приблизно в аналогічній ситуації, тобто в умовах необхідності глибоких змін у соціально-політичному розвитку. Задля цього ними була розроблена стратегія створення стабільного суспільства на засадах підвищення ролі державної власності в багатьох сферах життя. Між тим Україна, не сприймаючи ефективно цей досвід, багато в чому орієнтується на той тип соціальної стратегії, якої Захід став дотримуватися в останні роки і яка пов'язана з прагненням зменшити рівень державної участі в соціальній сфері. Проте принципи логіки повинні бути в основі будь-якої дії, а це означає, що спочатку в державі має сформуватися модель суспільс-

© Головінов О. М., 2006

тва, схожа за соціальними та економічними параметрами з західними моделями, а потім вже, у випадку необхідності, брати на озброєння сучасні принципи їх внутрішньої соціальної стратегії. Сьогодні Україні для досягнення цілей промислового зростання й здійснення нової соціальної політики будуть потрібні дуже не прості заходи структурного характеру, перш за все, зміцнення позицій держави в тих сферах діяльності, де приватний капітал не в змозі забезпечити ефективне володіння й управління власністю. Відсутність структурних реформ у нашій державі була визначена і Світовим банком, директор якого Пол Бирмингем на зустрічі з представниками українського уряду 31 серпня 2006 року підкреслив, що спеціалісти зазначеної структури розглядають державний сектор як ключовий механізм для запуску економічного зростання в Україні.

Отже, хоч державна і недержавна власність органічно входять в єдину систему, пов'язані причинно-наслідковою й взаємообумовленою залежністю, роль державного привласнення і виробництва широкого спектру соціальних цінностей у трансформаційній економіці занадто велика. Теоретичне та практичне значення одержаного результату полягає в тому, що ефективність розвитку суспільства і за нашого часу, і в перспективі нерозривно пов'язана з активною присутністю держави як координатора соціальної політики, що обумовлює необхідність подальшої наукової розробки цієї проблеми.

Гончарова С. Ю.

УДК 316.334.3

Гончаров А. Б.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах глобалізації соціально-економічний розвиток України визначається в контексті європейської інтеграції з орієнтацією на соціальні цінності. Такі зміни в суспільстві, економіці, життєвому устрої потребують оновлення системи соціальних пріоритетів з точки зору їх відповідності потребам суспільства, особистості.

У цих умовах актуальність дослідження питань соціальної політики не тільки зберігається, але й стає більш вагомим та очевидним, що пов'язано з ускладненням процесів соціальної взаємодії як на державному рівні, так і на рівні організації, зі збільшенням рівня соціальної напруги, що спостерігається в суспільстві: невирішеність соціальних питань та зубожіння значної частини населення, приховане та зареєстроване безробіття, загострення демографічної ситуації, стагнація медицини, освіти, науки та культури, криза соціально-трудова сфери тощо.

Вирішення питань соціальної політики справедливо пов'язується з необхідністю визначення шляхів соціального розвитку суспільства, регіонів, організацій. На жаль, на даному етапі теоретичні дослідження в області соціального розвитку практично не проводяться. Огляд економічної літератури показав, що на даний момент відсутні ґрунтовні роботи, присвячені вивченню цих питань. Тому дослідження проблем соціального розвитку має не лише науково-теоретичне, а й практичне значення.

Загальний зміст категорії "розвиток" — незворотна, спрямована, закономірна зміна матеріальних та ідеальних об'єктів, тоді як звичайні зміни характеризуються зворотністю, циклічністю, відтворюваністю. Під розвитком розуміють якісну зміну основи існування об'єкта — перетворення світоглядної основи свідомості (Г. Гегель, І. Кант) або способу виробництва (К. Маркс) [1]. Соціальний розвиток є предметом дослідження соціальних, економічних і гуманітарних наук. Його можна розглядати як комплексну міждисциплінарну проблему.

Великий тлумачний соціологічний словник надає таке визначення: соціальний розвиток становить собою зміни, в результаті яких збільшується економічна продуктивність, а також з'являються нові, більш складні форми соціальної структури та організації [2]. У соціологічному енциклопедичному словнику соціальний розвиток визначається як сукупність економічних, соціальних, політичних, духовних процесів, які відбуваються в суспільстві [3].

Соціальний розвиток є історичною еволюцією соціальної системи або конкретного суспільства від більш простих до більш складних форм його організації. Аналіз літератури дозволяє виділити деякі спільні риси, притаманні досліджуваному поняттю: соціальний розвиток розглядається як зміни в суспільстві, що ведуть до утворення нових соціальних структур; він передбачає кількісні та якісні зміни в соціальній сфері суспільного життя, які приводять до переходу від простого до складного, від нижчого до вищого; в процесі соціального розвитку відбувається не тільки забезпечення людини матеріальними благами, але й духовного та вільного розвитку людини. Отже, соціальний розвиток можна визначити як сукупність керованих поступальних соціально-економічних процесів, метою яких є досягнення певного рівня якісних і кількісних змін у соціальній сфері або її елементах шляхом формування ефективної системи соціального захисту, розвитку соціальної інфраструктури, інтелектуального розвитку та задоволення потреб споживачів і соціальної системи в цілому.

© Гончарова С. Ю., Гончаров А. Б., 2006

Серед головних напрямків соціального розвитку на найближчу перспективу автори пропонують зупинитися на наступних: впровадження диференційованих підходів у боротьбі з бідністю різних верств населення; опрацювання механізму реального надання мінімальних соціальних гарантій кожному громадянину; посилення ролі мінімальної заробітної плати та інших соціальних нормативів; створення кредиту довіри до недержавних пенсійних фондів на основі інформаційних ресурсів; збереження набутого освітнього та інтелектуального потенціалу нації; практичне використання інтелектуальної складової у вирішенні соціальних проблем; впровадження страхової медицини; реформування політики соціальних інвестицій, яке передбачає створення цивілізованої моделі справедливих економічних відносин, що гарантує надійну систему соціального захисту, пенсійне і медичне забезпечення. Дослідження визначених напрямків може стати базою для розробки стратегії соціального розвитку держави в період глобальних трансформацій.

Література: 1. Гавриленко І. М. Соціальний розвиток: Навчальний посібник. – К.: Ірпінь, 2001. – 484 с. 2. Большой толковый социологический словарь. – М.: Вече, 1999. – Т. 2. – 544 с. 3. <http://www.glossary.ru/>

УДК 331.22

Губарев О. Н.

Матыцын Э. Н.

Губарев А. О.

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СНИЖЕНИЯ УРОВНЯ ТРАВМАТИЗМА

На современном этапе известны различные типы экономического роста экономики страны, которые предполагают неуклонное возрастание и стремятся к экономическому росту независимо от уровня развития экономики. По данным Госкомстата Украины, неуклонно растет ВВП, производится и реализуется большое количество промышленной продукции. Но при этом травматизм в 2006 году вырос на 5% со смертельным исходом. В связи с этим наряду с другими возникающими проблемами необходимо выделить одну из первостепенных — экономический стимул, который в свою очередь является одним из рычагов снижения травматизма. В соответствии с Законом Украины "Об охране труда" [1] и данными Института экономики промышленности Академии наук Украины, разработаны нормативно-правовые документы по управлению стимулирования охраны труда на предприятии. Данные вопросы конкретизируются в коллективных договорах, положениях об оплате труда, трудовых договорах (контрактах) с учетом особенностей организации производства. Исходя из вышесказанного, материальное стимулирование охраны труда должно быть преимущественно индивидуальным. При применении коллективных форм премирования суммы премий должны распределяться с учетом личного участия каждого работника предприятия в области охраны труда. На ряде предприятий различной формы собственности определены основные действия, подлежащие стимулированию: спасение людей при авариях и несчастных случаях; предотвращение и ликвидация аварий; эффективное руководство работами по ликвидации аварий и спасению людей; оказание эффективной помощи пострадавшим от несчастного случая; выполнение особо важных заданий (мероприятий) по охране труда; отсутствие остановок работ из-за нарушения правил безопасности; отсутствие травматизма, в том числе с тяжелыми последствиями. Материальное поощрение по показателям охраны труда осуществляется за счет фонда оплаты труда, части прибыли, предусмотренной на это. При этом необходимо применить коэффициент трудового участия (КТУ), который дифференцировано находится в пределах от 0,6 до 1,3 с интервалом 0,1. Средний КТУ равен 1 для всех, кто выполняет нормы без нарушений требований правил техники безопасности. Основанием (критерием) для индивидуальной оплаты трудового участия является уровень выполнения сменного объема работ без нарушений технологии и безопасности труда; личное мастерство и интенсивность труда; соблюдение техники безопасности в целом; устранение опасных и вредных производственных факторов вследствие возникших аварийных и предаварийных ситуаций; предотвращение травматизма; качество выполняемых работ.

На снижение КТУ влияют невыполнение сменного задания, и в первую очередь, по охране труда; выполнение работ с нарушением предусмотренной технологии; упущение (нарушение) в работе, вызывающее аварию, простой, неполадки в ходе производственного процесса; нарушение профессиональных инструкций по охране труда.

Вместе с тем премии руководству предприятий выплачиваются, если в планируемом году общий травматизм ежеквартально стабильно снижается по сравнению с предыдущим годом, а также отсутствуют замечания гостехнадзора.

© Губарев О. Н., Матыцын Э. Н., Губарев А. О., 2006

Премии насчитываются по общему показателю соблюдения требований правил охраны труда и определяются по формуле:

$$K_{от} = 1 + \frac{\sum_{i=1}^n H_i' n_i'}{m} + \sum H_i'' n_i'',$$

где H_i' – нормативное значение по одному показателю;
 n_i' – число случаев проявления показателя;
 H_i'' – норматив по показателю ликвидации аварии;
 n_i'' – число случаев ликвидации аварии и спасения людей;
 m – коэффициент обеспечения средств защиты (от 0 до 1).

При возникновении несчастных случаев, аварий обобщенный показатель руководящего работника и специалиста равен 0. Использование данной методики позволит существенно снизить травматизм, улучшить условия труда, управление охраной труда, производством и технологическим процессом, повысить материальную заинтересованность работников.

Література: 1. Закон Украины "Об охране труда" от 14.10.1992 г. 2. Положение о государственном, отраслевом, региональном фондах охраны труда // Постановление Кабинета Министров Украины от 9.03.1999. №335. 3. Левикин Н. Экономический стимул – один из рычагов снижения травматизма // Охрана труда. – 2001. – №12. – С. 15 – 16.

Дідківська Т. В.

УДК 339.19

ФОРМУВАННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ У ВІДКРИТІЙ ЕКОНОМІЦІ

Інтернаціоналізація суспільного життя в сучасних умовах посилює зв'язки між внутрішніми та зовнішньоекономічними процесами, веде до збільшення залежності державної економічної політики від зовнішніх чинників [1, с. 23]. Ефективна грошово-кредитна політика має велике значення в контексті відкритості української економіки, зокрема її залежності від зовнішніх ринків. У процесі подальшої інтеграції України, крім внутрішніх системних ризиків, пов'язаних з нестійким економічним зростанням, особливо загострюються загрози ризиків зовнішньої невизначеності, які можуть негативно впливати на платіжний баланс, рівень золотовалютних резервів та валютно-курсову політику [2, с. 9].

Нині в Україні особливої актуальності набуває проблема суверенітету грошово-кредитної політики у відкритій економіці. Необхідно дослідити, чи зможе Національний банк України будувати й проводити незалежну грошово-кредитну політику та в повній мірі виконувати свої функції в умовах негативного впливу зовнішніх чинників.

Основними цілями дослідження є:

- визначення суті монетарної політики у відкритій економіці та її основних протиріч;
- знаходження шляхів забезпечення незалежності центрального банку;
- визначення ролі Національного банку України в процесі європейської інтеграції.

Суб'єкти грошово-кредитної політики загальнодержавного рівня України повинні досягти незалежності у визначенні цілей і критеріїв здійснення монетарної політики. Проблема також полягає у розробці цільових показників грошово-кредитної політики, найсприятливіших для нашої країни, що дасть змогу коригувати політику відповідно до внутрішніх коливань обсягу виробництва, інвестицій, потреб у структурних змінах економіки [3, с. 56]. Рух капіталу, пошук дешевих ресурсів і ринків збуту, тобто шляхів його примноження та збереження від інфляції, були основними факторами, які підштовхнули процеси глобалізації. Це призводить до розширення присутності іноземних банківських установ у країнах, що розвиваються. Основні напрямки оптимізації доступу іноземного банківського капіталу мають знайти системне вирішення під час розробки та реалізації національної

© Дідківська Т. В., 2006

стратегії розвитку банківської системи [4]. Ці процеси знаходять свій прояв у тенденції лібералізації доступу до фінансових ринків України, що є обов'язковою умовою членства в багатьох міжнародних організаціях. Проте швидкі кроки у сфері лібералізації валютно-фінансових відносин, значна відкритість вітчизняного фінансового ринку для зовнішніх учасників є небезпечною [5].

Література: 1. Жаліло Я. А. Регулювання ринкової економіки: сучасний досвід розвинених країн – К., 1996. – 88 с. 2. Грищенко А. Монетарна стратегія: шлях до ефективної грошово-кредитної політики / А. Грищенко, Т. Кричевська // Вісник НБУ. – 2005. – №11. – С. 8 – 17. 3. Стельмах В. С. Грошово-кредитна політика в Україні / В. С. Стельмах, А. О. Спіфанов, Н. І. Гребенюк, В. І. Міщенко – К., 2003. – 136 с. 4. Геєць В. Іноземний капітал у банківській системі України // Дзеркало тижня. – 2006. – №26. – С. 2-3. 5. Экономический суверенитет и глобализация ("круглый стол" в Институте Европы РАН). // Вопросы экономики. – 2006. – №2. – С. 149 – 157.

УДК 330.59

Желязко О. В.

СОЦІАЛЬНІ ЦІННОСТІ І РІВЕНЬ ЖИТТЯ

Проблема економічного розвитку, підвищення рівня життя і факторів, що їх визначають, хвилює багатьох вчених. Однак у їх дослідженнях даються різні оцінки цим факторам, різна кількісна і якісна характеристика.

Економічний розвиток веде до поліпшення добробуту та підвищення рівня життя, але на останні процеси впливає і соціальний розвиток суспільства, справедливий розподіл вироблених благ та послуг. Дуже важливим і складним завданням є побудова прогресивної системи соціальних цінностей, що дозволили б розкрити соціально значущі якості, необхідні людині й суспільству.

Існує багато джерел і факторів, що впливають на економічний розвиток, значення кожного з них у різні періоди й у різних країнах неоднакове [1, с. 417 – 421; 2, с. 55 – 58]. На сучасному етапі всебічно досліджують фактори економічного характеру і в той же час не приділяють увагу неекономічним факторам, проте роль останніх як ніколи зараз велика. Саме вони є визначальними в сучасних умовах. У рамках неекономічних факторів можна виділити соціальні цінності, що забезпечують соціальний розвиток і тим самим створюють умови для економічного розвитку.

Проведене дослідження дозволило сформулювати соціальні цінності і фактори, які визначають економічний розвиток суспільства. Найвищими цінностями є рівень та якість життя людини, здоровий спосіб життя. У сукупності з освітою, його доступністю і підвищенням якості ці цінності стимулюють зростання кількості та якості трудових ресурсів. Ставлення до розвитку науки і техніки як до цінності буде стимулювати науково-технічний прогрес, інвестиції в основний капітал. Цінність часу (його економія), вільного часу, можливості проведення змістовного дозвілля в підсумку дають зниження економічних втрат. Для розвитку таких цінностей, як висока моральність, загальна культура, цілісність суспільства, нації, свобода і безпека (як економічна, так і соціальна), виникає необхідність корінного перегляду та удосконалення соціально-економічної системи суспільства і підвищення рівня та якості життя людей.

Такий підхід відрізняється від загальноприйнятого тим, що ставить людину, його високий рівень життя, всебічний розвиток на перше місце в розвитку суспільства, підпорядковує економічний розвиток соціальному. Високий рівень і якість життя потрібно сприймати не як результат економічного розвитку, а як одне з його джерел та умов.

Панування приватного інтересу, мета отримання й збільшення багатства, споживацьке ставлення до життя сформували відповідні цінності й установки, які і відтворює існуюча система. Подальший розвиток людського суспільства неможливий у рамках цих цінностей. Про це свідчать численні проблеми глобального характеру, серед яких війни, голод, епідемії хвороб і інше, що є просто неприпустимим на тлі сьогоденних досягнень суспільства. Існуюча економічна система відтворює умови, що породжують проблеми і протиріччя та погіршують умови життя людей.

Необхідне переосмислення основ розвитку суспільства та вибір нових орієнтирів, які б вели до справжнього розвитку суспільства. Зростання економічних показників, покращення матеріального становища нерідко супроводжується серйозними проблемами соціального характеру. Людина досі залишається просто фактором виробництва, засобом досягнення мети. Такий стан справ вимагає кардинальної зміни напрямку розвитку, перетворення простих декларацій про права людини, її свободи та захист на їх реалізацію. У центрі уваги повинна бути людина. Сьогодні сформувались всі умови для переходу до нової соціально-економічної системи суспільства. Цей перехід і буде означати розвиток.

Література: 1. Геєць В. М. Перехідна економіка: Підручник / В. М. Геєць, С. М. Панченко, Е. М. Лібанова; [За ред. В. М. Гейця. – К.: Вища школа, 2003. – 592 с. 2. Степанов Е. Ю. Фактори економічного росту в економічній теорії // Динаміка наукових досліджень — 2006. – Дніпропетровськ: Наука й освіта, 2006. – 96 с.

© Желязко О. В., 2006

О СОЦИАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ МАГИСТРОВ ЭКОНОМИКИ

1. Человек — духовно-телесное существо. Как природное существо, он связан с космосом и, как микрокосм, заключает в себе весь космос, ибо он есть не часть, а целое. Как личность, человек есть существо духовное. Это его положение не зависит от открытий естественных наук, которые исследуют материю.

2. Цели жизнедеятельности человека духовные. Они находятся в нем самом как личности и транслируются Культурой, но интерпретируются каждым человеком. Поэтому выпадение даже отдельного человека из Культуры разрушает и уничтожает последнюю.

3. Особенность Культуры состоит в ее внешней реализации через социальные отношения, социализацию. Но социальное — вовсе не духовное. Оно всего лишь средство для достижения духовного, духовных целей жизни.

4. Социальное посредством утверждения религии труда превращается в экономическое, в котором "господствует" экономический человек как экономико-технический робот. В таком человеке даже социальное весьма мимолетно, а духовное вытравливается совершенно и безжалостно. Человек становится функцией производственного процесса, где и социальное отодвигается на второй план под воздействием механизации.

5. Освобождение от тяжести труда происходит посредством техники, подчиняющей себе жизнь человека, техноцизирующей ее. Техника еще в большей мере отторгает дух, духовность, саму человечность. Моральное и духовное развитие как имманентное внутреннее движение человека не только не успевает за техницизмом, но отрицается, игнорируется им, резко разрушает равновесие человека. Подчинить технику духовности, соединить социальное с духовным — возврат от человека экономического к человеку человеческому.

6. Наука и образование — феномены духовные, но стремящиеся себя объяснить в формате механико-материалистического подхода. Они могут и должны стать человеческими, служить человеку лишь радикально изменив его мировоззрение. Новое мировоззрение должно быть космическим и социальным, но определяемым духовной природой человека. В духе заложено самопознание, возможное посредством свободы творчества. Материальное (экономическое) может пониматься и осознаваться более глубоко через социальное. Самосоциальное — первая ступенька осознания необходимости духовного, где находятся цели человеческой жизни.

7. Магистр (по экономике) — прежде всего, личность, которой должны быть присущи свобода и творчество, глубинное понимание себя и мира, рождающее и воспроизводящее осознание жизнедеятельности человека как хозяйства — целенаправленного качественного изменения самой жизни человека. Сознание и осознание как феномены духовные лежат в основании хозяйства как Культуры, как сферы всей жизнедеятельности человека.

Учить такому миропониманию и воспитывать такое мировоззрение должен Мастер, познавший строй жизни и вошедший в ритм космическо-духовных созвучий. Мастер принимает ответственность и формирует из своих учеников (каждого в отдельности) людей, вовлекая их в процесс духовно-хозяйственного творчества.

Задача магистратуры — не просто добавить еще несколько учебных дисциплин к знаниям бакалавра, но сформировать и закрепить качественно новое широкое мировоззрение творчески-инновативного типа, исходя из духовной природы и целей жизни человека.

Литература: 1. Пономаренко В. С. Концепція розвитку екологічної освіти в Україні / В. С. Пономаренко, М. В. Афанасьев, Г. В. Задорожный // Економіка розвитку. – 2003. – №4(28). – С. 5 – 15.

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ И ЭКОНОМИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ НА РЫНОК ТРУДА СПЕЦИАЛИСТОВ

Несмотря на более чем десятилетний период преобразований, в Украине существует множество нерешенных проблем по функционированию рынка труда специалистов в условиях перехода к рыночным отношениям в различных отраслях экономики. Эти проблемы связаны как с недостаточно преодоленными явлениями, характерными для советской экономики, так и с явлениями, существующими в экономике переходного периода.

© Задорожный Г. В., Колупаева И. В., 2006

© Иваниченко Е. Ф., 2006

На сегодняшний день резко сократилось внимание к подготовке молодых кадров, нарушились связи производства и профессионального образования. Все внимание направлено на механизм регулирования рыночной экономики, при этом забывают о самом главном – на какой трудовой потенциал будет опираться новая экономика. Невмешательство государства не принесло положительных результатов. В последние годы начали осознавать, что, прежде чем строить конкурентоспособную экономику, необходимо подготовить высококвалифицированных специалистов, а существующих поддерживать в оптимальном состоянии. Конкурентоспособное производство базируется только на высоких наукоемких технологиях и требует наличия высококвалифицированных кадров. Поэтому вопрос изучения рынка квалифицированного труда специалистов в регионе сейчас стоит на первом месте.

В период перехода к рыночным отношениям особенно обострилась ситуация в области повышения квалификации и переподготовки персонала, так как рыночные отношения выдвинули принципиально новые требования к квалифицированным специалистам. Возросла в несколько раз потребность в переподготовке кадров, падает количество подготовленных кадров вследствие отсутствия финансовых средств у государства.

Можно выделить следующие внешние и внутренние факторы, влияющие в целом на украинский и региональный рынки труда. К ним можно отнести:

уровень нерегистрируемой занятости и безработицы;

задолженность по выплате начисленной заработной платы на предприятиях, а также выплата зарплат в конвертах.

В переходной экономике Украины прослеживается процесс изменения на рынке квалифицированного труда. Но недостаточная мобильность трудовых ресурсов обусловила формирование новых сегментов рынка труда, которые отличаются чрезмерной дифференциацией уровней оплаты труда. Различия между регионами в отношении минимального и среднего уровней оплаты труда сохраняются.

Эти факторы создают условия для занятости трудоспособного населения в соответствии с потребностями экономического развития региона, воздействуют на разделение трудоспособного населения на экономически активное и экономически неактивное население.

Рынок труда нуждается в государственном регулировании в большей мере, чем рынки других факторов производства.

На данный момент управление рынком труда в Украине можно разделить на четыре уровня. Первый, низовый — это внутрифирменное управление персоналом (набор, подготовка, переподготовка, эффективное использование). Вторым уровнем является муниципальный уровень. Это территориальные образования, где функцию управления трудовыми ресурсами выполняют органы местного самоуправления. На данном уровне существуют органы управления по труду. Более высоким уровнем в системе управления трудовыми ресурсами является уровень субъекта, на котором функционируют управления по труду, службы и центры занятости и т. д. [1]. Четвертым уровнем управления трудовыми ресурсами являются органы: Министерство труда и социальной политики. Это — часть системы управления трудом, представляющая структуру органов исполнительной власти. В систему управления трудом входят также органы законодательной ветви, судебные органы государственной власти, парламент, иные объединения, представляющие интересы работников и правительства.

Вышеперечисленные уровни либо не взаимодействуют между собой, либо взаимодействуют частично. К примеру, не взаимодействуют первый и третий уровни управления трудовыми ресурсами.

В заключении хотелось отметить, что необходимо усовершенствовать управление рынка труда специалистов.

Литература: 1. Богиня Д. П. Основи економіки праці: Навч. посібник / Д. П. Богиня, О. А. Грішнова. – К.: Знан-ня-Прес, 2002. – 316 с.

УДК 331.57

Кліменко О. М.

СОЦІАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Прикладні питання соціальних інвестицій бізнесу на сьогоднішній день активно досліджуються вченими України й інших країн колишнього соціалістичного табору. Неоднозначне сприйняття сутності соціальної відповідальності українських комерційних підприємств викликає розмаїтість думок про те, примусовими або добровільними повинні бути соціальні інвестиції. У цілому світі соці-

© Кліменко О. М., 2006

альна відповідальність бізнесу сприймається як повноцінний, багатофакторний і структурний елемент розвитку компанії, що впливає на імідж, інвестиційну привабливість, маркетингову ефективність, продуктивні взаємини з різними цільовими групами (влада, громадськість, працівники) і на інші важливі характеристики діяльності компанії, що становлять основу успішності бізнесу [1; 2]. Сьогодні в Україні найбільш передові представники бізнесу та влади вже впроваджують різноманітні й досить ефективні моделі взаємодії компаній, адміністрацій, трудових колективів і громадськості. Це спільні соціальні програми й бізнес-проекти, конкурсний підхід до відбору соціальних програм, стажування й підготовка кадрів для адміністрацій у компаніях, модернізація об'єктів соціальної інфраструктури, методи оцінки ефективності соціальних програм — всі ці складні питання зараз увійшли в коло першорядних завдань дуже багатьох підприємств і є одними з найважливіших інновацій сучасної української економіки. Зрозуміло, що у взаєминах влади й бізнесу головну роль відіграє влада, а підлеглу — бізнес. Влада може як створювати умови, так і перешкоджати й самому розвитку бізнесу, і його соціальним проектам. Сама можливість реалізації соціальних проектів задається саме владою шляхом проведення податкової або іншої політики щодо бізнесу на місцевому й на державному рівні. Результати досліджень вчених з даного питання [3] показують, як досить велика кількість фірм припускають, що соціальна відповідальність бізнесу — це чергове хитрування влади, яка намагається примусити бізнес брати на себе частину соціальних турбот. Крім того, надмірний податковий тягар скорочує доходи й перешкоджає соціальній активності бізнесу і не є рідкісними ситуації, коли значна частина "пожертвувань" бізнесу не доходить до соціальних споживачів. Тому варто дати можливість бізнесу розвиватися за законами ринку, а державі перерозподіляти кошти через податки в соціальні бюджети, особливо на підтримку непрацевдатних. При цьому компанії не повинні платити своїм співробітникам злидарські зарплати, укриваючи інше в "конвертах" і позбавляючи державу податкових надходжень, а своїх працівників — соціального забезпечення в старості.

Щодо вирішення даної проблеми, то цікавим є досвід країн з розвинутою ринковою економікою. Закордонний цивілізований бізнес зацікавлений у більшій прозорості своїх соціальних відрахувань, у можливості самому визначати напрямки витрат своїх коштів на соціальні цілі. Разом з тим інформаційна відкритість соціальної активності бізнесу несе певні загрози для його розвитку, наприклад, такі, як конфлікт між менеджерами й акціонерами, можливе посилення оподаткування, невдоволення інвесторів, конфлікт із місцевою владою, підвищення цін на продукцію через витрати на соціальні проекти, підвищення уразливості перед конкурентами й ін. Але у будь-якому випадку питання соціального інвестування і соціальної відповідальності в цілому потребують подальшого дослідження та практичного розв'язання, тому що мають велике значення для розвитку і виробництва, і соціуму.

Література: 1. Слезингер Г. Э. Социальная экономика: Учебник. – М.: Изд. "Дело и Сервис", 2001. – 368 с. 2. Шура П. Социальный портрет бизнеса / П. Шура, И. Тросников, К. Чернов. – The Platzdarm Group, Альпина Бизнес Букс, 2004. – 196 с. 3. Кинах А. Бизнес с неограниченной ответственностью // Экономические известия. – 2005. – №154.

Красноносова О. М.

УДК 331.012

Олійник О. Б.

ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ РІВНЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ГРОМАДЯН

Одним із показників рівня розвитку суспільства можна вважати спроможність громадян реалізовувати свої соціальні цінності. Основні соціальні цінності, такі, як соціальна захищеність, недоторканність особистості і майна, свобода слова і свобода сумління та інші, об'єднують наше суспільство, закріплені в Конституції України. Проблема полягає в тому, що держава, яка є гарантом Конституції, не в змозі в повній мірі реалізувати або створити умови для реалізації цих цінностей.

За мету дослідження доцільно прийняти вивчення впливу рівня оплати праці на формування соціальних цінностей громадян.

До найбільш актуальних питань формування соціальних цінностей в умовах перехідної економіки слід віднести справедливу оплату праці, право на приватну власність, розробку та реалізацію соціальних програм.

Держава контролює оплату праці за допомогою законодавчих актів, основним документом є Закон України "Про оплату праці" [1], встановлення рівня мінімальної заробітної плати, яка складає 332 грн., у той час як прожитковий мінімум для працевдатної особи — 453 грн. Так у 2005 році кож-

© Красноносова О. М., Олійник О. Б., 2006

ному двадцятому працівникові була нарахована мінімальна заробітна плата. В тому ж році середня заробітна плата в Україні становила 759 грн., це свідчить про те, що основна маса населення витрачає свої кошти, задовольняючи частково лише основні свої соціальні і культурні потреби, причому структура грошових витрат має такий вигляд [2]: 61,1% витрачається на продовольчі товари, 35,0% — на непродовольчі товари, 3,9% — інші витрати (2004 рік). Рівень оплати праці в Україні відрізняється за видами економічної діяльності та за територіальною ознакою. Найбільш оплачуваною залишається праця у зайнятих на підприємствах з транспортування трубопроводами, видобування енергетичних матеріалів та в установах фінансового посередництва — близько 1 400 грн. у 2004 – 2005 роках. Проте значно нижчими були нарахування працівникам, зайнятим на підприємствах з пошиття одягу, виробництва шкіри та шкіряного взуття, у готелях, в установах соціальної допомоги, у сільському господарстві, рівень оплати праці в цих галузях ледь перевищував прожитковий мінімум і складав близько 500 грн. Також, згідно із статистичною інформацією, вищий рівень заробітної плати зафіксовано в індустріально розвинутих галузях. Нерівномірний розмір заробітної плати потребує від держави перерозподілу коштів для реалізації соціальних програм у межах всієї країни, області, міста. В ролі інструмента для цього виступають державний, обласний та місцеві бюджети. Основні соціальні програми держави, які базуються на певних соціальних принципах, безпосередньо залежать від рівня оплати праці. До них можна віднести пенсійне забезпечення (за віком, за вислугу років, соціальні, інші пенсії), соціальне страхування працівників, медичне страхування тощо. Держава встановлює рівень мінімальної пенсії, контролює та акумулює кошти, призначені на виплату соціальних зобов'язань. Таким чином, виник певний прошарок людей, який існує за рахунок системи соціального забезпечення і не приймає адекватної участі у створенні ВВП. А низький рівень оплати праці не дає можливості державі накопичувати необхідні кошти для розвитку соціальних програм.

Отже бачимо, що рівень доходів населення, а в нашій країні основним джерелом надходження ресурсів залишається оплата праці, є недостатнім, хоча, спираючись на статистичні дані, доходи населення у Харківській області у 2005 році порівняно з попереднім роком збільшились на 34,5%. Стає очевидним, що розмір оплати праці безпосередньо впливає на формування соціальних цінностей суспільства, на рівень розвитку та реалізації соціальної політики в державі.

Література: 1. Закон України від 20.04.1995 р. "Про оплату праці" // Відомості Верховної Ради України. – 1995. 2. Статистичний щорічник Харківської області у 2005 році / За ред. М. Л. Чмихала. – К.: Головне управління статистики, 2006. – 608 с.

УДК 316.61

Лисица Н. М.

СОЦИАЛЬНЫЕ ЦЕННОСТИ КАК ФАКТОР ВЛИЯНИЯ НА ПОТРЕБИТЕЛЬСКОЕ ПОВЕДЕНИЕ

Экономическое развитие предполагает необратимость системы, которая ему способствует, и закономерные изменения технологического способа производства. Не вызывает сомнения, что экономическое развитие всегда сопровождается чередованием влияния совокупности ценностей того или иного общества. Немаловажную роль в этой совокупности играют социальные ценности, что и обосновывает внимание ученых экономистов, социологов, психологов к их тщательному анализу, мониторингу их приоритетов и выявлению разной степени влияния на все аспекты деятельности в современном обществе. Не является исключением и потребительское поведение. Социальные ценности — это научная категория, которая активно исследуется теоретиками и практиками, так как является, как правило, ориентиром тенденций развития общества. Стагнация, устойчивость социальных ценностей свидетельствует о равномерности экономического развития. Наблюдается интересная закономерность: экономическое развитие подтверждает, сохраняет традиционные социальные ценности и акцентирует новые социальные ценности, позволяя и тем и другим существовать независимо, стимулируя прогресс, соотносимый с развитием. Анализ работ последних лет, как в экономике, так и в социологии, обосновывает возросший интерес к социальным ценностям [1 – 3]. Существует вполне правомерное мнение, что ценности стоят за любым искусственным порядком и являются его неотъемлемой частью. Упорядоченный мир, как показывает контент-анализ, достаточно многих сфер деятельности в современном обществе дает основание для классификации именно социальных ценностей, так как они выступают основным связующим звеном, объединяющим гетерогенную деятельность людей. Практики считают, что система ценностей вообще и социальных ценностей в частности есть эмпирически выявляемый, существенный элемент социальной организации общества. В этой связи целью исследования является выявление системы со-

© Лисица Н. М., 2006

циальных ценностей, предлагаемых СМИ (рекламой), что предоставляют разные продукты потребительской аудитории. Для этого использовались методы контент-анализа и экспертный опрос менеджеров, занятых в дистрибуторской деятельности. Были решены следующие задачи: 1) предложена классификация социальных ценностей; 2) установлены приоритеты влияния социальных ценностей на потребителей в момент принятия решения о покупке; 3) представлен ранжированный ряд ценностей, передаваемых из поколения в поколение и изменяемых в зависимости от флуктуаций экономического развития общества. В результате анализа социальные ценности были разделены на следующие группы в зависимости от критерия анализа. По критерию масштаба: 1) общечеловеческие ценности (мир, гуманность, патриотизм и т. д., ценности, связанные с человеческими идеалами); 2) специфические ценности (связанные с профессиональной деятельностью, с принадлежностью к гендеру, с социальным статусом). По критерию стабильности: 1) ценности традиционные, присущие обществу в целом; 2) ценности инновационные. По критерию значимости: 1) ценности адаптированные и культивируемые; 2) ценности проходящие (ассоциативные с тенденциями модных цветов, сезоном, международным влиянием и т. д.). Результаты мониторинга населения (исследование лаборатории ХНЭУ 2002 – 2006 гг.) показали, что приоритеты влияния различных социальных ценностей на потребительское поведение можно выстроить в такой ряд по степени значимости воздействия на потребительское поведение: самое сильное влияние — ценности специфические, традиционные; ценности специфические, проходящие; ценности специфические, культивируемые.

Таким образом, социальные ценности неодинаково влияют на потребительское поведение. Некоторые из них создают лишь фон, на котором осуществляется процедура принятия решения о покупке.

Литература: 1. Бауман З. Мыслить социологически. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 256 с. 2. Алешина И. В. Поведение потребителей. – М.: Фаир-Пресс, 1999. – 384 с. 3. Соціокультурні ідентичності та практики. – К.: Інститут соціології НАН України, 2002. – 316 с.

Литвиненко А. В.

УДК 658.3

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Для підприємства, що функціонує в умовах нестабільного перехідного економічного середовища, основним завданням стає проблема стабільного розвитку. Зростаюча розмаїтість і складність ситуацій, які виникають у зовнішньому середовищі, надають системі управління соціальним розвитком підприємства нові властивості. Ці нові властивості збільшують можливості підприємства у продукуванні та реалізації ефективних управлінських рішень.

Розробка стратегії соціального розвитку підприємства та її послідовна реалізація забезпечують підприємству більшу стійкість до впливів зовнішнього середовища, збільшують загальний потенціал підприємства, можливості його реалізації. Тому обов'язковими умовами при обґрунтуванні стратегічних заходів у сфері соціального розвитку є їх відповідність обраним підприємством загальної та конкурентної стратегіям. Соціальна складова є необхідною умовою стратегії розвитку підприємства незалежно від її виду. Найбільшу увагу стратегії розвитку соціальної складової слід приділяти у випадку реалізації конкурентних стратегій [1].

Стратегічне управління повинне розглядати працівників як основу організації. Отже, у такому контексті кожна з основних видів конкурентної стратегії при відбитті цілей соціального розвитку наповнюється новим змістом.

У рамках змісту конкурентної стратегії відбувається наступне: 1) можливе досягнення переваг у витратах на базі реалізації творчої, інноваційної праці працівників, тобто підвищення рівня соціального розвитку колективу; 2) на основі творчого підходу можливе створення товару з унікальними властивостями; 3) реалізація програм із соціального розвитку (з оптимізації соціальної структури колективу, поліпшення соціально-психологічного клімату, розвитку професійних, розумових, фізичних здібностей працівників і т. д.) забезпечить створення команди однодумців зі спільними інтересами і цілями, стабілізація колективу, налагодження партнерських відносин, що також сприяє посиленню конкурентних переваг; 4) зростання індивідуальної продуктивності праці (через умовне вивільнення працівників); 5) зростання якості виконуваних функцій через підвищення ефективності контролю роботи.

З метою стратегічного позиціонування підприємств, що мають різний рівень соціального розвитку, доцільно використовувати двовимірну стратегічну матрицю [2] у площині "економічне зрос-

© Литвиненко А. В., 2006

тання — соціальний розвиток” (рисунок). Відношення підприємства до певної "зони" виконується за відповідними кількісними інтегральними показниками (I_{es} і I_{sp}), розрахунок яких доцільно проводити з використанням таксономічного методу.

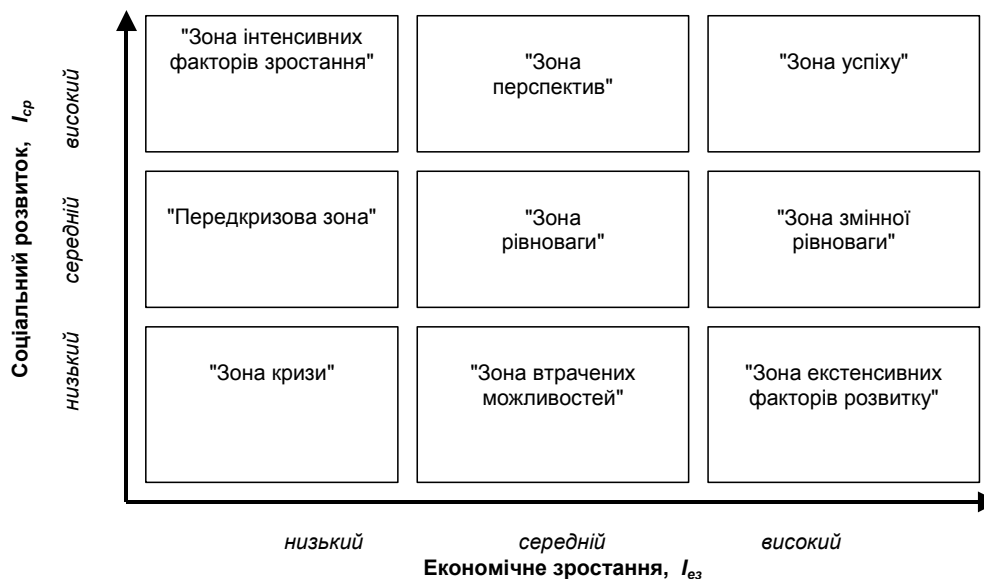

Рис. Матриця "економічне зростання – соціальний розвиток"

Запропонована матриця дозволяє провести розподіл підприємств, що конкурують між собою, в єдиному стратегічному просторі та визначити комплекс стратегічних завдань соціального й економічного розвитку.

Література: 1. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: Учеб. для вузов: Пер. с англ. / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд; [Под ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. – М.: Банки и биржи: ЮНИТИ, 1998. – 576 с. 2. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 360 с.

УДК 331.3

Мащенко М. А.

ШЛЯХИ УЗГОДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН У РЕГУЛЮВАННІ ОПЛАТИ ПРАЦІ

У цивілізованому світі механізм узгодження соціально-економічних інтересів оплати праці здійснюється через соціальне партнерство. Саме воно відбиває історично обумовлений компроміс інтересів шляхом співробітництва і взаємних поступок двох основних соціальних груп — роботодавців та працівників. На сучасному етапі найбільший розвиток система соціального партнерства отримала в таких європейських країнах, як Німеччина, Австрія, Швеція та ін. В Україні вона тільки формується і цією проблемою займалися багато вчених [1 – 6].

Основна мета дослідження — це визначення завдань соціального партнерства, недоліків та розробка стратегії розвитку.

Мета та завдання соціального партнерства: переважно переговорний характер узгодження інтересів; узгодження в першу чергу політики заробітної плати; установлення заходів гарантованого захисту інтересів суб'єктів соціального партнерства; участь найманих робітників в управлінні.

З переходом до ринку в Україні докорінно змінюються соціально-економічні і, в першу чергу, трудові відносини. Соціально-трудова відносини, таким чином, є необхідним елементом становлен-

© Мащенко М. А., 2006

ня соціально-орієнтованої економіки і спрямовуються на співробітництво всіх сил суспільства та створення ефективної системи захисту інтересів учасників цих відносин.

Як показує світовий досвід, альтернативи соціальному партнерству в даній сфері не існує. Це специфічний тип суспільних відносин, коли досягається певний баланс реалізації основних інтересів найважливіших соціальних груп суспільства та забезпечується компроміс у реалізації інтересів головних суб'єктів соціально-економічних процесів ринкового суспільства.

Вивчаючи досвід соціального партнерства в Україні, абсолютна більшість авторів вважає, що на даний час не в повній мірі сформувалися головні об'єкти соціального партнерства, хоча визначні досягнення в цій сфері є. В наш час розроблені організаційно-правові, методичні основи її функціонування, механізм колективно-договірного регулювання трудових відносин на всіх рівнях. Однак необхідно визнати, що в цілому розвиток системи соціального партнерства стримується, і це пов'язано з декількома причинами: відсутня комплексна система законодавчих і нормативно-правових актів у цій сфері; повільно формуються організаційні структури підприємств; слабо розвивається система тарифно-договірних відносин в організаціях недержавних форм власності, на спільних з інземними підприємницькими структурами підприємствах.

Таким чином, узгодження соціально-економічних інтересів суб'єктів суспільних відносин у регулюванні оплати праці повинно відбуватися через механізм соціального партнерства. Загальна стратегія розвитку соціального партнерства ґрунтується на наступних принципах: добровільність; рівноправність сторін; врахування інтересів учасників переговорів; економічна зацікавленість партнерів; виконання домовленостей і відповідальність за їхні порушення. Подальший розвиток дана проблема має отримати в розробці моделі узгодження інтересів найманих робітників і роботодавців. Причому ця модель багатоваріантна: саме роботодавець вибирає відповідно до сформованої соціально-економічної ситуації той чи інший варіант моделі. Тобто запропоновані варіанти моделі необхідно використовувати диференційовано за освітньо-кваліфікаційними групами працівників з урахуванням демографічних факторів і використанням результатів соціологічних досліджень.

Література: 1. Буряк П. Ю. Економіка праці й соціально-трудові відносини. Навч. посібник / П. Ю. Буряк, Б. А. Карпінський. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – 440 с. 2. Карпіщенко О. І. Економіка праці: Навч. посібник для студ. екон. спец. / О. І. Карпіщенко, О. В. Прокопенко. – Суми: СумДУ, 2002. – 136 с. 3. Економіка підприємств. Посібник / За ред. П. С. Харіва. – Тернопіль: Ек. думка, 2002. – 452 с. 4. Есинова Н. И. Экономика труда и социально-трудовые отношения: Учеб. пособие. – К.: Кондор, 2003. – 464 с. 5. Экономика труда: социально-трудовые отношения: Учеб. для студентов вузов / Ред. Н. А. Волгин. – М.: Экзамен, 2003. – 736 с.

Назаренко Д. В.

УДК 366.(477)

Шматченко Ж. С.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Ідея соціальної держави, де соціальні пріоритети висуваються на перший план і створюються рівні стартові можливості для усіх громадян, може стати консолідуючою силою українського суспільства. Перетворення ж України у соціальну державу, якою вона визначена у статті 1 Конституції України, перш за все, вимагає радикальної реформи соціального захисту населення, щоб, відповідно до конституційних засад, людина, її життя та здоров'я в нашій країні дійсно стали найвищою соціальною цінністю [1].

Однією з умов повноцінної інтеграції України в сучасну європейську систему є наявність ефективного соціального захисту населення. Право на соціальний захист гарантується громадянам нашої країни статтею 46 Конституції України.

Право на соціальний захист включає право на забезпечення громадян у випадку повної, часткової чи тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних установ з огляду на непрацездатними [1].

Соціальний захист — це державна підтримка верств населення, які можуть зазнавати негативного впливу ринкових процесів з метою забезпечення відповідного життєвого рівня, тобто заходи, що включають надання правової, фінансової, матеріальної допомоги окремим громадянам (найбільш вразливим верствам населення), а також створення соціальних гарантій для економічно активної частини населення.

© Назаренко Д. В., Шматченко Ж. С., 2006

У ринковій економіці необхідною рисою соціального захисту населення є його адресна спрямованість: тобто соціальна допомога у визначених обсягах повинна надаватися лише тим громадянам, які її потребують.

Особливого соціального захисту потребують найменш захищені верстви населення нашої держави, до яких належать: особи з обмеженими фізичними можливостями, інваліди, громадяни, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та ін. Для забезпечення соціального захисту таких вразливих верств населення в Україні здійснюються заходи щодо:

забезпечення реалізації права соціально незахищених категорій громадян на отримання пільг, створення автоматизованої системи контролю за використанням коштів, призначених для надання цих пільг;

формування Єдиного державного автоматизованого реєстру осіб, які мають пільги за соціальною ознакою;

зосередження усіх бюджетних програм соціального захисту громадян, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, в одному центральному органі виконавчої влади, відповідальному за проведення соціальної політики;

удосконалення порядку надання платних соціальних послуг та поліпшення їх якості;

підвищення рівня зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями;

розроблення програм забезпечення безбар'єрного доступу громадян з обмеженими фізичними можливостями до об'єктів житлово-цивільного призначення та транспортних засобів, розвиток виробництва автобусів для перевезення цієї категорії громадян;

розширення мережі центрів реабілітації осіб з обмеженими фізичними можливостями за рахунок бюджетного фінансування [2].

Виконання цих заходів сприятиме створенню прозорої та доступної системи надання адресної допомоги малозабезпеченим верствам населення та упорядкуванню системи пільг, забезпеченню повноцінної інтеграції осіб з обмеженими фізичними можливостями у суспільство.

Література: 1. Конституція України. – К.: Юрінком, 1996. 2. Понікаров В. Д. Пенсійне та соціальне забезпечення. Конспект лекцій для студентів спеціальності 7.050109 денної форми навчання. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2005. – 84 с.

УДК 658.3:316

Нечепуренко А. І.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах становлення соціально-орієнтованої економіки країни виникає нагальна потреба теоретичного обґрунтування дослідження і подальшого розвитку соціального капіталу підприємств. У сучасних умовах інформаційної економіки соціальний капітал відіграє все більш вагомую роль поряд із іншими видами капіталу в розвитку підприємств. Метою даного дослідження є розкриття понять соціалізації, довіри та "Я-концепції" у їх взаємозв'язку як вагомих чинників формування та розвитку соціального капіталу підприємства. Процес соціалізації базується на довірі людей один до одного. Довіра між людьми можлива за наявності у них розвиненої "Я-концепції", яка формує самосприйняття людини та її соціальну орієнтацію відносно інших членів колективу. Тому дослідження таких категорій, як "довіра", "соціалізація", "Я-концепція", сприяє подальшому розвитку дослідження категорії "соціальний капітал".

Вказані категорії розглядали Л. Е. Орбан-Лембрик, Р. Б. Шо, О. С. Яхонтова, П. А. Козляковський, А. П. Козляковський, Р. Бэрон, Д. Бирн, Б. Джонсон, К. Левін, Б. З. Мільнер.

На основі узагальнення їх праць можна дати наступні визначення цим поняттям. Соціалізація — це процес входження індивіда у суспільство та засвоєння ним соціальних норм і цінностей, які регламентують поведінку людей.

Довіра розглядається науковцями як оптимістичне очікування людини, що перебуває у стані залежності від дій іншої людини або групи, та віра у їх щирість і добропорядність.

"Я-концепція", на думку дослідників, — це специфічна структура, яка визначає самосприйняття людини та сприйняття нею соціального світу, а також емоційну та свідому оцінку цієї інформації.

Для подальшого дослідження необхідно приділити увагу взаємозв'язку цих категорій. Так, процес формування та розвитку соціального капіталу підприємства починається з входження індивіда у соціум. Кожен член суспільства проходить процес соціалізації, в результаті чого будується його "Я-концепція", тобто система норм та цінностей, якими він керується при оцінці як самого себе, так і при взаємодії з соціальним оточенням. Людина довіряє своєму оточенню та сприймає його норми

© Нечепуренко А. І., 2006

й цінності. Потім індивід стає "складовою частиною" певного колективу, де він також проходить своєрідний процес соціалізації, тому що кожен колектив може розглядатися як мікросоціум, де є властиві йому норми та цінності. Для успішного функціонування у колективі працівник повинен засвоїти свої норми та цінності і керуватися ними у своїй поведінці. Разом із тим кожна людина привносить свої норми та цінності в колектив, розставляючи певні пріоритети в існуючих нормах і цінностях. Тому кожен колектив треба розглядати як динамічну систему з цінностями, які постійно варіюються. Необхідно з'ясувати, які пріоритети в цінностях мають працівники із різною освітою, стажем роботи, різної статі, віку і як ці пріоритети впливають на загальну оцінку соціального капіталу. З цією метою були розроблені анкети з оцінки довіри та взаємодії в колективі, які дозволили виявити стан і значущість факторів, що впливають на розвиток соціального капіталу.

Довіра робітників один до одного сприяє вільному обміну інформацією та покращує їх роботу як у короткостроковому періоді, так і у довгострокових відрізках часу. Якщо людина довіряє іншій людині, то це говорить, що вона має зрілу "Я-концепцію" і може бути повноцінним членом команди, таким чином сприяючи розвитку соціального капіталу підприємства. Без довіри неможливо створити повноцінних взаємовигідних відносин з партнерами та ефективних комунікацій між ними.

Теоретичне значення проведеного дослідження полягає в розробці методики формування соціального капіталу підприємств на базі трирівневої системи. Перший рівень системи — це розвиток свідомості індивіда ("Я-концепція"). Другий рівень системи — це з'єднуючий прошарок, тобто довіра працівників один до одного, і третій рівень — це формування засад та принципів на підприємстві, які сприяють формуванню єдиної команди, тобто розвивають соціальний капітал підприємства.

Новікова М. М.

УДК 316.752

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Економічна глобалізація визначає умови сучасного економічного розвитку, метою якого є забезпечення матеріальної основи для соціального розвитку суспільства. Соціальні цінності формують очікувані результати соціального розвитку. Тому тема даного напрямку дослідження є актуальною. Питаннями глобалізації економіки та її впливом на соціальні цінності займаються такі вчені, як Р. Л. Тан, Б. Ж. Паннет, М. Хілб, Д. Гест [1]. Однак у їхніх роботах не акцентується увага на матеріальному аспекті сучасних соціальних цінностей, що формуються під впливом економічної глобалізації.

Метою даної статті є обґрунтування соціальних цінностей, що формуються під впливом матеріального аспекту в сучасних умовах глобалізації економіки.

Соціальні цінності формуються в результаті того, що людина в соціумі виконує роль людини, яка пізнає, творить, та людини, яка є вільною і культурною. Соціальні цінності — це своєрідні орієнтири, що прийняті суспільством і культивуються в ньому як необхідні для досягнення певної мети. Все, що не схоже на прийнятне для більшості, приречено на відкидання суспільством. Соціальні цінності більшості обумовлюють соціальні цінності суспільства, які формуються на сучасному етапі розвитку світу в умовах економічної глобалізації. Економічна глобалізація — це процес, у результаті якого економічний розвиток здійснюється на основі великомасштабних проєктів за участю світових інститутів. Економічна глобалізація веде до зневаження економічних інтересів окремих країн, а соціальна глобалізація — до зневаження інтересів окремих особистостей в угоду загальноприйнятним у суспільстві соціальним цінностям. Тому сучасна глобалізація (рисунки) веде до глобалізації особистості, яка має моральний і матеріальний аспекти. Соціальні цінності є об'єктами інтересів індивідуума, а для його свідомості виконують роль повсякденних орієнтирів у суспільній діяльності [2].

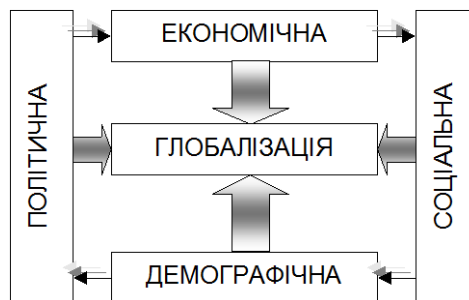

Рис. Складові сучасної глобалізації

© Новікова М. М., 2006

Відомо, що економіка є основою для соціального розвитку. Це обґрунтовує взаємозв'язок економічної глобалізації та соціальної, яка у свою чергу впливає на формування соціальних цінностей. На перше місце в сукупності сучасних соціальних цінностей виходить матеріальний аспект, що формалізується в доходах населення, які визначають рівень та якість життя. Тому в країнах, де суспільство зневажає моральним аспектом соціальних цінностей, існує експлуатація найманої праці, не сумісна зі сучасними вимогами забезпечення економічного зростання. Порушується основний принцип формування доходів населення — принцип справедливого розподілу валової доданої вартості — результату суспільної праці. Цим обґрунтовується той факт, що збільшення приросту валової доданої вартості в таких країнах не впливає на підвищення добробуту нації.

Таким чином, соціальні цінності, що формуються в умовах глобалізації економіки, ведуть до втрати значення морального аспекту та виправдовують матеріальний аспект соціальних цінностей, як єдино життєздатний в умовах глобалізації економіки.

Література: 1. Управление человеческим ресурсами / Под ред. М. Пула, М. Уорнера. – СПб.: Питер, 2002. – 1200 с. 2. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – 5-е изд. – М.: Политиздат, 1987. – 592 с.

УДК 331.552.4

Самойленко В. В.

Омельчук Н. Н.

ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА КАДРОВУЮ ПОЛИТИКУ

Вопросы, которые связаны с кадровой политикой в теоритическом и пратическом аспектах, рассматривались в работах как отечественных, так и зарубежных ученых экономистов: Л. К. Безчаного, А. М. Колота, О. И. Амоши. В данном исследовании были рассмотрены факторы, влияющие на содержание и специфику конкретных программ и кадровых мероприятий.

Цель исследования — изучение факторов, влияющих на кадровую политику. Исследования были получены методом анализа.

Результат исследования показал, что на кадровую политику влияют следующие факторы:

Факторы внешней среды могут быть объединены в две группы:

1. Нормативные ограничения.
2. Ситуация на рынке труда.

Например, присутствие в нормах некоторых стран запретов на применение тестов при приеме на работу вынуждает сотрудников служб управления персоналом быть очень изобретательными в проектировании программ отбора и ориентации персонала. Ориентируясь на учет ситуации на рынке труда, необходимо проанализировать наличие конкуренции, источники комплектования, структурный и профессиональный состав свободной рабочей силы. Важно получить представление о профессиональных и общественных объединениях, в которые так или иначе вовлечены работники или кандидаты на работу. Стратегию деятельности подобных объединений, их традиции и приоритеты в средствах борьбы необходимо учитывать для создания и реализации эффективных кадровых программ [1].

Факторы внутренней среды. Наиболее значимыми представляются следующие факторы:

1. *Цели предприятия, их временная перспектива и степень проработанности.* Так, например, организации, нацеленной на быстрое получение прибыли и затем сворачивание работы, требуются совершенно иные профессионалы по сравнению с предприятием, ориентированным на постепенное развертывание крупного производства со множеством филиалов.

2. *Стиль управления, закрепленный, в том числе, и в структуре организации.* Сравнение организации, построенной жестко централизованным образом, в отличие от предпочитающей принцип децентрализации показывает, что этим предприятиям требуется различный состав профессионалов.

3. *Условия труда.* Приведем некоторые наиболее важные характеристики работ, привлекающие или отталкивающие людей:

- степень требуемых физических и психических усилий;
- месторасположение рабочих мест;
- продолжительность и структурированность работы и т. д.

Как правило, наличие даже небольшого числа непривлекательных для работников задач требует от менеджера по персоналу создания специальных программ привлечения и удержания сотрудников в организации.

© Самойленко В. В., Омельчук Н. Н., 2006

4. *Качественные характеристики трудового коллектива.* Так, работа в составе успешного коллектива может быть дополнительным стимулом, способствующим стабильной продуктивной работе и удовлетворенности трудом.

5. *Стиль руководства* [2; 3].

Кадровая политика организации направлена на приведение кадрового потенциала в соответствие целям и стратегии развития. В зависимости от факторов внешней среды, корпоративной культуры может быть эффективна либо открытая, либо закрытая кадровая политика.

Литература: 1. Травин В. В. Менеджмент персонала предприятия: Учеб.-практ. пособие / В. В. Травин, В. А. Дятлов. – 2-е изд. – М.: Дело, 2000. – 272 с. 2. Шкатулла В. Настольная книга менеджера по кадрам. – М.: Инфра-М, 1998. – С. 19 – 26. 3. Филипов А. В. Работа с кадрами. Психологический аспект. – М., 1990. – С. 22 – 50.

Самойленко В. В.

УДК 331.5

МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД ОЦЕНКИ ПЕРСПЕКТИВНОГО СПРОСА НА ТРУДОВЫЕ РЕСУРСЫ НА РЕГИОНАЛЬНОМ РЫНКЕ

Изучение общих тенденций развития региональной экономики и рынка труда позволило сделать вывод о сохранении проблем в области трудоустройства квалифицированных трудовых ресурсов, которые повлияют на дальнейшее функционирование системы профессионального образования, ориентированной в настоящее время на удовлетворение потребностей регионального рынка труда на 80 – 90%. Следовательно, в сложившихся условиях региональный рынок является для системы профессионального образования целевым.

Ситуация с занятостью на региональном рынке труда оказывает непосредственное влияние на систему профессионального образования: увеличение занятости в отдельных отраслях экономики и промышленности региона свидетельствует о дополнительных потребностях в квалифицированных трудовых ресурсах. В связи с этим в основу предлагаемого методологического подхода по определению перспективного спроса на трудовые ресурсы положен тот факт, что занятость во всех отраслях экономики и промышленности в наибольшей степени обусловлена влиянием ситуации, складывающейся в области производства товаров и услуг, а именно объемами производимой продукции. Конечно, на уровень занятости, помимо объемов производства, влияет множество других факторов, которые нужно учитывать при более детальном подходе к прогнозированию ситуации в данной отрасли, однако принято считать, что уровень занятости в отраслях экономики определяется, в первую очередь, объемами выпускаемой отраслями продукции и объемом оказываемых услуг.

Суть предлагаемого подхода сводится к следующему: прогнозировать перспективный спрос на рынке труда рекомендуется на основе определения тенденций изменения занятости в зависимости от изменения объемов производства основных отраслей экономики региона, являющихся потребителями трудовых ресурсов. Поэтому при прогнозировании занятости необходимо прогнозировать динамику изменения объемов производства основных отраслей экономики региона. Прогноз изменения занятости в зависимости от влияния изменения ситуации в отраслях промышленности является продолжением отражения процессов, происходящих в экономике в настоящее время, и представляет иллюстрацию перспективной ситуации в промышленности при сохраняющихся тенденциях в экономике. Построенные модели позволяют определить лишь тенденции в области занятости в целом и по отраслям экономики региона, на основе которых возможно прогнозировать потребность в специалистах различных отраслей экономики и промышленности региона. Предлагаемый подход предполагает использование особого алгоритма прогнозирования спроса на рынке труда с использованием методики оперативного учета изменения тенденций в области производства и занятости. Методика основывается на периодическом внесении изменений в динамический ряд и отслеживании, таким образом, изменений в тенденциях еще в ретроспективном периоде.

Таким образом, улавливая изменения непосредственно еще в ретроспективном периоде, возможно более точно прогнозировать колебания занятости в тех или иных отраслях экономики и промышленности и делать соответствующие выводы о перспективной потребности в трудовых ресурсах, а следовательно, и о перспективном спросе на квалифицированные трудовые ресурсы.

Литература: 1. Програма зайнятості населення Харківської області на 2006 рік / Міністерство праці та соціальної політики України. – К.: СоцІнформ, 2005. – 128 с. 2. Замков О. О. Математические методы в экономике / О. О. Замков, А. В. Полстоняченко, Ю. Н. Черемных. – М.: Изд. "ДИС", 1997. – 200 с. 3. Богиня Д. П. Ментальний чинник у сфері праці: проблеми теорії та практики / Д. П. Богиня, М. В. Семикіна; [Передмова І. Ф. Кураса. – К.: Штурм, 2003. – 384 с.

© Самойленко В. В., 2006

СОЦІАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА СУЧАСНОГО ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Проблема організаційного розвитку як систематичного застосування положень поведінкової науки на різних рівнях організації з метою здійснення запланованих перетворень [1] уже більше аніж півстоліття привертає до себе увагу дослідників. Введення К. Левінім у науковий вжиток планованості змін заклали методологічні основи подальших досліджень у цій сфері. Подальші розробки К. Арджиріса, Е. Шайна, Х. Левітта, Л. Грейнера, Л. Барнса, В. Барка й інших дослідників [1 – 3] дозволили ідеї розвитку перерости в концепцію організації, що самонавчається, втім методологічна база соціально-психологічного забезпечення розвитку промислового підприємства, як і раніше, залишається недостатньо розробленою.

Метою статті є узагальнення положень, що становлять концептуальну основу формування соціальних цінностей організаційного розвитку промислового підприємства.

На формування сучасних концепцій організаційного розвитку дуже вплинули наступні фактори: зміна умов функціонування організацій; підвищення в управлінні уваги до ролі людського фактора; нагромадження достатнього емпіричного матеріалу у сфері дослідження групи й групової динаміки.

Поняття "організаційний розвиток", як правило, вживається на противагу або "стагнації", або процесам, іменованим "функціонуванням організації". Існують три найбільш усталені підходи в трактуванні терміна "організаційний розвиток". Відповідно до першого, мова йде про природний процес якісних змін в організації, похідних від її віку [4]. Представники другого підходу вважають, що розвиток пов'язаний з такими змінами, які сприяють зростанню чисельності персоналу або збільшенню розмірів організації й визначаються нововведеннями [5]. Представники третього підходу думають, що організаційний розвиток — це складна освітня стратегія, розрахована на зміну соціальних відносин, поглядів людей і структури організації з метою поліпшити її адаптацію до вимог технології та ринку [6].

Найбільшими ресурсами володіє останній з названих підходів. У той же час єдиної концепції їхнього використання на сьогодні поки немає. Оскільки соціальні фактори в основі своїй мають ціннісну парадигму, доцільно визначити ті складові соціальних цінностей, які є необхідними й достатніми для організаційного розвитку.

Виділяючи загальне в існуючих підходах, можна визначити організаційний розвиток як процес позитивних якісних змін в організації, а також сформулювати необхідні положення, що відбивають основні соціальні цінності для організаційного розвитку. До числа останніх можна віднести: професійне зростання кожного із працівників; можливість реалізації творчих здібностей працівниками; забезпечення взаємообміну позитивними емоціями між працівниками у виробничих процесах; конструктивізм у вирішенні конфліктів; сумісність цілей організації й працівників; врахування інтересів як працівника, так і інтересів груп, підрозділів, колективу в цілому; обмеженість контролю й підвищення соціального статусу працівників, прогнозованість працівниками свого майбутнього.

У подальших дослідженнях доцільно розробити механізм використання зазначених соціальних цінностей у рамках концепції організаційного розвитку промислового підприємства.

Література: 1. Ньюстром Дж. В. Организационное поведение. Поведение человека на рабочем месте / Дж. В. Ньюстром, К. Дэвис. – СПб.: Питер, 2000. – 448 с. 2. Занковский А. Н. Организационная психология: Учебное пособие для вузов по специальности "Организационная психология". – М.: Флинта: МПСИ, 2002. – 648 с. 3. Управление человеческими ресурсами: менеджмент и консультирование / Под ред. В. В. Щербины. – М.: Независимый институт гражданского общества, 2004. – 520 с. 4. Starbuck W. H. Organizational Growth and Development // Handbook of Organizations / March J. G. (ed.) N. Y., 1965. – P. 31. 5. Child G. Development of Organizations over Time / G. Child, A. Kieser // Handbook of Organizational Design [P. Nystrom, Starbuck W. (eds.) V. I. Oxford, 1981. – P. 28. 6. Bennis W. G. Organization Development. Mass., 1969. – P. 2.

ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Проблема підвищення ефективності функціонування сфери охорони здоров'я знаходить своє відображення в роботах А. С. Акоюна, Б. І. Бояринцева, Д. Д. Венедиктова, О. І. Вялкова, Г. Н. Глухова та ін. У той же час питання поєднання високого рівня економічної ефективності роботи медичних закладів з високим рівнем соціального захисту населення розроблені недостатньо.

© Ушкальов В. В., 2006

© Філатов В. М., 2006

Метою дослідження є розробка такої моделі розвитку сфери охорони здоров'я, яка поєднувала високу економічну ефективність використання наданих їй коштів з втіленням принципів рівної доступності медичних послуг для різних верств населення.

У даний час в Україні функціонує система охорони здоров'я, в якій можна виділити три основних суб'єкти: пацієнти, медичні заклади, держава. Саме держава надає фінансові ресурси, які трансформуються через роботу медичних закладів і впливають на рівень суспільного здоров'я. Реформування економіки України, перехід її на рейки ринкових відносин, трансформація окремих економічних інститутів (інститут власності, наприклад) роблять такі відносини неефективними. Неринкові, розподільчі внутрішні відносини доповнюються зовнішніми ринковими (закупка медичного обладнання, лікарських препаратів і т. п.). Саме тому необхідно відокремити платника за медичні послуги від постачальника цих послуг. Така трансформація означає появу ще одного суб'єкта економічних відносин — незалежного платника за медичні послуги. Введення страхової медицини дозволить підвищити економічну ефективність функціонування сфери охорони здоров'я, але це повинно супроводжуватися реалізацією принципів соціальної справедливості. Саме тому ринок послуг сфери охорони здоров'я має бути регульованим. Механізм рівної доступності може бути реалізований за допомогою системи державного страхування, що ґрунтується на принципі соціальної солідарності. Для регулювання ринку держава може використовувати як економічні важелі, так і адміністративні методи. Залежно від застосовуваних принципів регулювання об'єктами регулювання можуть бути: сам процес формування ринкового середовища, форми конкурентної боротьби, переміщення в галузі фінансових потоків, рух матеріальних і трудових ресурсів, структура та чисельність установ охорони здоров'я, обсяги медичної допомоги, що надається населенню. Так, наприклад, держава може впливати економічними методами на рівень цін і якість послуг сфери охорони здоров'я за рахунок підвищення рівня конкуренції між окремими виробниками медичних послуг. Для цього необхідно надати населенню право вибору лікаря, медичної організації, страхової компанії. Державне ліцензування забезпечить у системі страхової медицини реалізацію єдиної державної політики. Необхідно на державному рівні розробити методи контролю та контролювати якість медичних послуг. Потрібно розробити державну програму з метою підтримки прав інтелектуальної власності у сфері охорони здоров'я. Поряд з цим держава має контролювати та обмежувати ступінь монополізації фармацевтичного ринку і ринку медичних послуг. Ринковий механізм страхової медицини задовольняє лише індивідуальні потреби, ігноруючи суспільні. Тому держава має фінансувати соціально значимі види медичної допомоги, вести пропаганду здорового способу життя, контролювати забезпечення прав пацієнта і лікаря.

Практичне впровадження зазначених вище принципів реформування сфери охорони здоров'я дозволить підвищити ефективність її роботи і одночасно реалізувати принципи соціальної рівності щодо доступності медичних послуг, реалізувавши, таким чином, основну мету — підвищення рівня суспільного здоров'я.

Література: 1. Бояринцев Б. И. Экономика здоровья населения / Б. И. Бояринцев, А. А. Гладышев. – М.: Экономический факультет, ТЕИС, 2001. – 104 с. 2. Голухов Г. И. Управление медико-производственным комплексом: организационно-экономический аспект / Г. И. Голухов, Б. А. Райзберг, Ю. В. Акимов, Ю. В. Шилленко. – М.: Изд. Фонда "Клиника 21 века", 2003. – 332 с.

Хижняк Л. М.

УДК 316.61

СОЦІАЛЬНА ЦІННІСТЬ ЗДОРОВ'Я І ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ПЕНСІОНЕРАМ МЕГАПОЛІСА УКРАЇНИ

У пострадянських країнах, у тому числі в Україні, існує своєрідний ринок платних медичних послуг, розвиток якого значною мірою стимулюється підвищенням соціальної цінності здоров'я серед переважної більшості населення. Однак у середовищі пенсіонерів платні медпослуги викликають особливу стурбованість через економічну складову платного медичного обслуговування. У той же час, на думку дослідників, на ринку медпослуг відбувається перехід від цінової конкуренції фірм до практики конкуренції на основі високої якості послуг [1, с. 73].

© Хижняк Л. М., 2006

Отримані в ході реалізації Проекта DFID (Department International Development) дані (з участю автора, анкетне опитування 400 пенсіонерів м. Харкова, грудень 2005 р. – січень 2006 р.) дозволили дійти наступних висновків.

По-перше, *найбільше невдоволення пенсіонерів мегаполіса викликає фінансова складова медичних послуг*. Така ситуація, безперечно, зумовлена багатьма чинниками, серед яких: незбалансованість державних гарантій надання безоплатної медичної допомоги та їх фінансового забезпечення; поєднанням елементів старої і нової систем фінансування медицини; відсутність дієвої страхової системи фінансування охорони здоров'я. Позитивно оцінили якість наданих їм медичних послуг лише 19% респондентів. Вибір пацієнтами типу медустанови зумовлений іншими критеріями, ніж можливість отримати якісне лікування. Виключно важливу роль при цьому відіграє рівень фінансових можливостей пенсіонерів.

По-друге, *фінансова незабезпеченість державних гарантій надання населенню безплатної медичної допомоги особливо позначається на медичному обслуговуванні пенсіонерів*. Останні відчують незадоволеність тим, що за умов декларування безоплатної державної медичної допомоги вони потерпають від неспроможності сплачувати за ліки, медпрепарати (59% відповідей). Майже 46% опитаних не задовольняє висока плата за медичні послуги, ставлення медичного персоналу (22%).

По-третє, *стає нагальною необхідність введення загальнодержавних вимог до обсягу та якості медичних послуг з відповідною мірою деталізації, щоб задовольнялися потреби найбільш вразливих категорій пенсіонерів*. Доцільним можна вважати також створення системи незалежного контролю надання допомоги і послуг (у тому числі медичних) людям похилого віку [2, с. 69]. Слід зазначити, що в умовах недофінансування державної медицини стрімко знижується якість медичного обслуговування населення. Особливо відчутним це стає для пенсіонерів, які опинилися в драматичному стані: користуватися альтернативною (платною) медициною більшість з них (79%) не може внаслідок недостатнього для цього рівня доходу. Час від часу може дозволити собі платні медичні послуги за окремими їх видами кожний п'ятий опитаний. Доступним платне лікування в повному обсязі наразі є для незначної кількості респондентів (близько 1%).

Для більшості пенсіонерів мегаполіса вартість платних медичних послуг зараз є недоступною. У той же час чимало видів платних медичних послуг могли б викликати зацікавленість у осіб похилого віку. Це, насамперед, протезування зубів, косметичні послуги (у 12% опитаних похилий вік асоціюється зі зміною зовнішності), обстеження на сучасних діагностичних апаратах за плату, лікування нетрадиційними методами.

Література: 1. Алексунин В. А. Социальные аспекты платных медицинских услуг / В. А. Алексунин, С. А. Митьков // Социс.– 2006. – №5. – С. 72 – 75. 2. Роиц В. Д. Демографические проблемы современного мира: феномен "сидящего населения" – новый глобальный вызов // Социальный вестник. – 2006. – №1 – 2. – С. 59 – 69.

УДК 658.1

Шемаєва Л. Г.

ВПЛИВ GR-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

З точки зору економічної теорії та чистої конкуренції підприємство не може будь-що змінити в глобальних підсистемах зовнішнього середовища і досягти при цьому цілей стратегічного розвитку.

Однак реальні життєві ситуації відбивають існування достатньо великої кількості результативних взаємодій підприємства із зовнішнім середовищем, зокрема, лобювання інтересів підприємства з метою одержання ним замовлень, субсидій і обмеження дій конкурентів.

Виходячи з цього, набуває актуальності вирішення загальної проблеми теоретичного обґрунтування та розробки механізмів управління взаємодією підприємства з органами державної влади, політичними колами для досягнення власних стратегічних інтересів економічного розвитку підприємства.

Аналіз останніх вітчизняних та закордонних наукових досліджень у цьому напрямку показав, що вони пов'язані з різними науковими напрямками: теорією стратегічного управління [1; 2], менеджментом у сфері встановлення взаємовідносин із громадськістю (Public Relations, або скорочено PR) [3; 4]; менеджментом у сфері взаємодії суспільства з владою (Government Relations, або скорочено GR) [5 – 7].

© Шемаєва Л. Г., 2006

Але невирішеними залишаються питання методологічного та методичного забезпечення управління взаємодією підприємства з органами державної влади для досягнення власних стратегічних інтересів. Тому мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності застосування GR-менеджменту для управління взаємодією підприємства з органами державної влади.

Зв'язки та відносини підприємства з різними складовими зовнішнього середовища: ЗМІ, владою, ринком у сучасних умовах — становлять складні та багатогранні процеси, управління якими критичним чином визначає стан підприємства, його життєздатність і подальший розвиток. При цьому важливу роль у досягненні стратегічних цілей розвитку підприємства відіграє встановлення взаємовідносин із органами державної влади з використанням GR-менеджменту, що має завдання — управління взаємодією підприємства з органами державної влади. Кінцевою метою GR-менеджменту, як і всіх інших сфер менеджменту, є підвищення інтегральної прибутковості підприємства як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі за рахунок забезпечення найкращих конкурентних умов підприємства в мінливому зовнішньому середовищі шляхом моніторингу діяльності органів державної влади; аналізу наслідків дії держави для компанії; впливу на діяльність органів державної влади тощо.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямку може бути обґрунтування механізму реалізації стратегії управління взаємодією підприємства з органами влади та визначення необхідного інструментарію, зокрема лобювання стратегічних інтересів підприємства.

Література: 1. Акофф Р. Планирование в больших экономических системах. – М.: Советское радио, 1972. – 224 с. 2. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством. – Харків: Основа, 1999. – 620 с. 3. Блэк С. Паблик рилейшнз: Что это такое? – М.: Модино Пресс, 1990. – 240 с. 4. Почепцов Г. Паблик рилейшнз, или как успешно управлять общественным мнением. – М.: Центр, 1998. – 320 с. 5. William H. Becker The Dynamics of Business-Government Relations: Industry & Exports, 1893-1921 (Chicago Originals) Cambridge University Press, 2005. 6. Боброва И. И. Черный PR? Белый GR! Цветной IR: менеджмент информационной культуры / И. Боброва, В. Зимин. – М.: Вершина, 2006. – 464 с. 7. Евсеев В. А. Основы организации работы с органами власти / В. А. Евсеев, С. Ю. Барсукова. – М.: Ассоциация менеджеров, 2005. – 56 с.

Секція 1 Реформування та розвиток економіки України за умов глобалізації

Аведян Л. Й., Бараннік І. І. Управління якістю в реформуванні та розвитку економіки України за умов глобалізації.....	3
Ветров Є. В. Стратегії національної економіки в умовах глобалізації.....	4
Григорян Г. М. Парадигма развития экономики Украины в условиях глобализации.....	5
Гузенко Г. М., Крамарева О. М. Підвищення ефективності імпорту устаткування в умовах глобалізації.....	6
Даниленко О. Л. Вплив фінансової відкритості на розвиток внутрішнього та зовнішнього ринків України.....	7
Железовський А. О. Визначення зовнішньоекономічних пріоритетів України в умовах глобалізації.....	8
Зайцева І. С., Зайцева Т. С. Влияние глобализации на мировое экономическое развитие и человека.....	9
Колесніченко І. М. Інституціональні аспекти економічного розвитку України в умовах глобалізації.....	10
Кривобок В. Ю. Економічні проблеми розвитку України за умов глобалізації.....	11
Лесная И. Ф., Пивавар И. В. Проблемы инновационного развития Украины в условиях глобализации.....	12
Мещерякова І. В. Зміна основних критеріїв визначення ТНК за умов глобалізації.....	13
Новікова Т. В., Степаненко Н. О. Інтеграційні процеси в Україні в умовах глобалізації.....	14
Носова О. В. Влияние процесса глобализации на технологическое развитие стран.....	15
Овсиенко О. В., Чуприна Е. А. Модели государственного регулирования экономики в условиях глобализации.....	16
Олійник О. В., Пересада В. М. Єврооблігації – ефективний інструмент залучення фінансових ресурсів на світових ринках капіталу.....	17
Пуддубна Л. І. Просторово-темпоральні аспекти проблеми підвищення конкурентоспроможності економіки України.....	18
Пономаренко А. А., Коваль Т. А. Влияние глобализации и регионализации на таможенную политику государства.....	19
Руцишин І. В., Міценко Н. Г. Конкурентоспроможність українського виробника в умовах глобалізації.....	20
Стрижак О. О. Специфікація прав власності в інформаційній економіці.....	21
Третьяк О. О. Вдосконалення заходів щодо збалансування ціни та вартості робочої сили на ринку праці України за умов глобалізації.....	22
Ус Т. В. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство.....	23
Хільчевська І. Г. Транснаціональні корпорації як фактор реформування економіки України.....	24

Секція 2

Економічний розвиток як основна стратегія формування нової економічної моделі України

Бережна Н. І. Необхідність інноваційної моделі розвитку економіки України.....	25
Бондаренко А. П. Синергетичні ефекти розвитку в умовах трансформаційної економіки України.....	26
Віскова М. В. Теоретичні аспекти регулювання ринку робочої сили в Україні.....	26
Гайдученко Ю. О. Особливості подолання монополізму та його вплив на економічний розвиток України.....	27
Григорян В. В. Роль інтенсивного розвитку в забезпеченні діяльності підприємства.....	28
Грузина И. А., Доровская А. А. Необходимость применения социальной стратегии на предприятии.....	29
Демидова Ю. В. Підвищення якості житлово-комунальних послуг як складова економічного розвитку України.....	30
Єрмоленко О. А. Розвиток в АПК: проблеми визначення.....	31
Іванісов О. В., Сахаров П. О. Напрямки активізації функціонування ринку праці в Україні.....	32
Исанин П. А., Плотник Р. В. Экономико-теоретический анализ кризисного развития окружающей среды.....	32
Ким М. Н. Реформирование занятости и плюрализация ее форм.....	33
Колос О. М., Міценко Н. Г. Фінансові ресурси як основа розвитку ресурсного потенціалу підприємства.....	34
Котельникова Ю. М. Методи управління процесом кадрового забезпечення на промислових підприємствах в умовах формування нової економічної моделі України.....	35
Крамарева О. С., Крюкова О. М. Реформування фіскальної політики в сучасній економічній моделі України.....	36
Литвиненко А. О. Формування моделі інвестиційно-інноваційного розвитку.....	37
Міценко О. Г. Управління факторами ефективності праці на промисловому підприємстві.....	38
Мущинська Н. Ю. Розробка заходів детінізації економіки регіону.....	38
Островерхова Г. В. Проблеми формування інноваційної моделі українських реформ.....	39
Петрова К. Я., Ларіна Т. Ф. Корупція як загроза економічному розвитку: політекономічний аспект.....	40
Проскура К. В., Міценко Н. Г. Економічний аналіз як передумова ефективної господарської діяльності підприємства.....	41
Рубан В. В. Стимулювання реального інвестування в Україні.....	42
Сардак С. Е. Саморозвиток трудових ресурсів як провідний чинник зростання економіки України.....	43
Сідельникова І. В. Проблеми формування інноваційної моделі економічного розвитку України.....	44
Тимофеев В. М., Несторенко О. В. Резерви розвитку економіки регіону на основі кластерної моделі.....	44

Федорова Ж. А. Новое содержание труда – основа развития социально-экономической системы Украины.....	45
Хохлов М. П. Економічне зростання як умова соціального розвитку суспільства.....	46
Черкашина Т. С. Розвиток людського капіталу як основа стратегії формування нової економічної моделі.....	47
Щебликін Г. С. Роль комерційних банків у формуванні нової економічної моделі України.....	48

Секція 3

Соціальні цінності та їх вплив на економічний розвиток

Артемова Т. И. Об усилении социального аспекта в современном экономическом анализе.....	49
Баличева Л. В. До проблем економічного виховання сучасної молоді.....	50
Безгін К. С. Застосування процесно-цільового підходу в системі менеджменту якості підприємств як фактор економічного розвитку.....	50
Вовк В. А. Возможности синергетики в розробці соціальної політики.....	51
Голец Т. А., Петрушенко Ю. Н. Социальная ответственность (СО) бизнеса как показатель качества менеджмента.....	52
Головінов О. М. Соціальна політика і державна власність.....	53
Гончарова С. Ю., Гончаров А. Б. Проблеми соціального розвитку в сучасних умовах.....	54
Губарев О. Н., Матыцын Э. Н., Губарев А. О. Социально-экономические аспекты снижения уровня травматизма.....	55
Дідківська Т. В. Формування суверенітету грошово-кредитної політики у відкритій економіці.....	56
Желязко О. В. Соціальні цінності і рівень життя.....	57
Задорожный Г. В., Колупаева И. В. О социальной направленности подготовки магистров экономики.....	58
Иваниченко Е. Ф. Влияние социальных и экономических факторов на рынок труда специалистов.....	58
Кліменко О. М. Соціальні інвестиції як стратегічний напрямок розвитку бізнесу.....	59
Красноносорова О. М., Олійник О. Б. Проблеми впливу рівня оплати праці на формування соціальних цінностей громадян.....	60
Лисица Н. М. Социальные ценности как фактор влияния на потребительское поведение.....	61
Литвиненко А. В. Стратегічні аспекти соціального розвитку підприємства.....	62
Мащенко М. А. Шляхи узгодження соціально-економічних інтересів суб'єктів суспільних відносин у регулюванні оплати праці.....	63
Назаренко Д. В., Шматченко Ж. С. Соціальний захист населення України.....	64
Нечепуренко А. І. Дослідження передумов формування та розвитку соціального капіталу підприємства.....	65
Новікова М. М. Формування соціальних цінностей в умовах економічної глобалізації.....	66

Самойленко В. В., Омельчук Н. Н. Факторы, влияющие на кадровую политику.....	67
Самойленко В. В. Методический подход оценки перспективного спроса на трудовые ресурсы на региональном рынке.....	68
Ушкальов В. В. Соціальні цінності як концептуальна основа сучасного організаційного розвитку.....	69
Філатов В. М. Політико-економічні аспекти реформування сфери охорони здоров'я в Україні.....	69
Хижняк Л. М. Соціальна цінність здоров'я і економічні проблеми надання медичних послуг пенсіонерам мегаполіса України.....	70
Шемаєва Л. Г. Вплив GR-менеджменту на економічний розвиток підприємства	71

Довідка про авторів

- Аведян Л. Й.** — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
- Бараннік І. І.** — викладач ХНЕУ
- Ветров Є. В.** — асистент Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського
- Грігорян Г. М.** — докт. екон. наук, професор ХНЕУ
- Гузенко Г. М.** — канд. екон. наук, професор Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди
- Крамарева О. М.** — канд. екон. наук, викладач ХНЕУ
- Даниленко О. Л.** — аспірант Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна
- Железовський А. О.** — аспірант ХНЕУ
- Зайцева І. С.** — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
- Зайцева Т. С.** — аспірант ХНЕУ
- Колесніченко І. М.** — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
- Кривобок В. Ю.** — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
- Лісна І. Ф.** — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
- Пивавар І. В.** — ст. викладач ХНЕУ
- Мещерякова І. В.** — аспірант ХНЕУ
- Новікова Т. В.** — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
- Степаненко Н. О.** — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
- Носова О. В.** — докт. екон. наук, професор Харківського національного університету внутрішніх справ
- Овсієнко О. В.** — канд. екон. наук, асистент Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого
- Чуприна О. О.** — канд. екон. наук, доцент Харківської національної академії міського господарства
- Олійник О. В.** — канд. екон. наук, доцент Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди
- Пересада В. М.** — аспірант Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди
- Піддубна Л. І.** — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
- Пономаренко О. О.** — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
- Коваль Т. О.** — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
- Руцишин І. В.** — магістрант Львівської комерційної академії
- Міценко Н. Г.** — канд. екон. наук, доцент Львівської комерційної академії
- Стрижак О. О.** — канд. екон. наук, викладач ХНЕУ
- Третьяк О. О.** — канд. екон. наук, ст. викладач Дніпропетровського національного університету
- Ус Т. В.** — ст. викладач ХНЕУ
- Хільчевська І. Г.** — канд. геогр. наук Міжрегіональної академії управління персоналом

Бережна Н. І. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
Бондаренко А. П. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
Віскова М. В. — асистент Української інженерно-педагогічної академії
Гайдученко Ю. О. — викладач Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди
Григорян В. В. — аспірант ХНЕУ
Грузіна І. А. — канд. екон. наук, викладач ХНЕУ
Доровська А. О. — студент ХНЕУ
Демидова Ю. В. — аспірант Харківської національної академії міського господарства
Єрмоленко О. А. — аспірант ХНЕУ
Іванісов О. В. — канд. екон. наук, викладач ХНЕУ
Сахаров П. О. — викладач-стажист ХНЕУ
Ісанін П. О. — аспірант ХНЕУ
Плотник Р. В. — аспірант ХНЕУ
Кім М. Н. — докт. екон. наук, професор Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна
Колос О. М. — магістрант Львівської комерційної академії
Котельникова Ю. М. — аспірант ХНЕУ
Крамарева О. С. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
Крюкова О. М. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
Литвиненко А. О. — аспірант ХНЕУ
Міщенко О. Г. — аспірант ХНЕУ
Мушинська Н. Ю. — асистент Харківської національної академії міського господарства
Островерхова Г. В. — аспірант ХНЕУ
Петрова К. Я. — канд. екон. наук, професор Харківського національного університету внутрішніх справ
Ларіна Т. Ф. — канд. екон. наук, доцент Харківського національного університету внутрішніх справ
Проскура К. В. — магістрант Львівської комерційної академії
Рубан В. В. — аспірант ХНЕУ
Сардак С. Е. — канд. екон. наук, ст. викладач Дніпропетровського національного університету
Сідельнікова І. В. — канд. екон. наук, доцент Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди
Тимофєєв В. М. — докт. екон. наук, професор Національного технічного університету "ХПІ"
Несторенко О. В. — канд. екон. наук, доцент Регіонального державного інституту управління
Федорова Ж. О. — аспірант ХНЕУ
Хохлов М. П. — докт. екон. наук, професор ХНЕУ
Черкашина Т. С. — аспірант ХНЕУ
Щебликін Г. С. — аспірант Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди

Артюмова Т. І. — канд. екон. наук, ст. науковий співробітник
ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України"

Баличева Л. В. — канд. іст. наук, викладач ХНЕУ

Безгін К. С. — викладач ХНЕУ

Вовк В. А. — канд. екон. наук, викладач ХНЕУ

Голець Т. А. — студент Сумського державного університету

Петрушенко Ю. М. — канд. екон. наук, доцент
Сумського державного університету

Головінов О. М. — канд. екон. наук, доцент Донецького державного
університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського

Гончарова С. Ю. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Гончаров А. Б. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Губарєв О. М. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Матицин Е. М. — канд. техн. наук, доцент ХНЕУ

Губарєв О. О. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Дідківська Т. В. — аспірант Інституту економіки
та прогнозування НАН України

Желязко О. В. — викладач ХНЕУ

Задорожний Г. В. — докт. екон. наук, професор Харківського
національного університету ім. В. Н. Каразіна

Колупасва І. В. — здобувач Харківського національного
університету ім. В. Н. Каразіна

Іваніченко О. Ф. — викладач Харківського гуманітарного
університету "Народна українська академія"

Кліменко О. М. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Красноносова О. М. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Олійник О. Б. — студент ХНЕУ

Лисиця Н. М. — докт. соц. наук, професор ХНЕУ

Литвиненко А. В. — канд. екон. наук, викладач ХНЕУ

Мащенко М. А. — викладач ХНЕУ

Назаренко Д. В. — викладач ХНЕУ

Шматченко Ж. С. — студент ХНЕУ

Нечепуренко А. І. — аспірант ХНЕУ

Новікова М. М. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Самойленко В. В. — канд. екон. наук, викладач ХНЕУ

Омельчук Н. М. — студент ХНЕУ

Ушкальов В. В. — викладач ХНЕУ

Філатов В. М. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Хижняк Л. М. — докт. соц. наук, професор Харківського
національного університету ім. В. Н. Каразіна

Шемаєва Л. Г. — канд. екон. наук, доцент ХНЕУ